

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

HELSINGIN SANOMIEN KUVAT KRIMIN KRIISISTÄ 2014

Pro Gradu -tutkielma
14.4.2016

Yliluutnantti
Maria Latvala

Maisterikurssi 5
Maasotalinja

Huhtikuu 2016

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 5	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Maria Latvala	
Opinnäytetyön nimi Helsingin Sanomien valokuvat Krimin kriisistä 2014	
Oppiaine, johon työ liittyy Johtaminen	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2016	Tekstisivuja 63 Liitesivuja 16
TIIVISTELMÄ <p>Krimin niemimaa on liitetty viimeisen sadan vuoden aikana neljä kertaa Venäjään. Vuoden 2014 liittäminen oli laitton, joten Krimin niemimaan katsotaan kuuluvan edelleen Ukrainalle. Tämä tutkimus on informaatioympäristön analyysi, jonka tarkoituksena on selvittää, mitä Krimin niemimaalla näyttää tapahtuneen. Tutkimuskysymys on: ”Mitä Helsingin Sanomien valokuvat Krimin niemimaalta kertovat toimijuudesta valtauksen aikana 2014?”</p> <p>Informaatioympäristöä tutkitaan Helsingin Sanomien julkaisemien Krimin valtauksen aikais- ten uutiskuvien avulla. Aikarajaus on 28.2.–17.3.2014. Kuvia ja niihin liittyviä kuvatekstejä on yhteensä 42. Kuva-analyysissä kuvien sisältöä tulkitaan toimijuuden termin avulla. Ana- lyysissä hyödynnetään semiotiikkaa ja funktionaalista kieliteoriaa. Kuvista selvitetään kuka teki, mitä teki ja missä teki eli toimijuuden representaatioita tutkitaan konstruktivistisesti.</p> <p>Kuvien perusteella havaitaan, että Krimin niemimaalla yksikään virallisen tahon toimija ei vastustanut valtauksen aikaisia tapahtumia. Vain yhdessä aineiston kuvassa esiintyy Krimin tilanteesta puhuva henkilö. 2.3.2014 julkaistussa kuvassa tiedotustilaisuutta pitää tataarijohtaja. Ukrainalaissotilaista on aineistossa kaksi kuvaa. Heidät esitetään suljetun alueen sisäpuolella, seisomassa paikallaan, ilman henkilökohtaisia aseita. Kansalaisten vastustus valtausta kohtaan ilmeni vain verbaalisesti ja senkin vastarinta päättyi 4.3.2014. Venäläissotilaat toimivat ensimmäisten päivien jälkeen vain Ukrainalaisten sotilastukikohtien edustoilla. Kuitenkin vasta 8.3.2014 alkaen venäläissotilaiden kuvissa oli havaittavissa Ukrainaan viittaavia symboleita. Kuvien kansalaisista suurin osa näyttää kannattavan Venäjää. Yhdelläkään Venäjän symboleita kantaneella ei näyttänyt olevan asetta. Aineiston ainoassa väkivaltakuvassa hakataan ukrainamielistä.</p> <p>Aineistossa ei esitetty minkäänlaista Venäjän toimia vastustavaa toimijuutta 5.3.2014 alkaen. Krimin niemimaan herruus näyttää olleen Venäjällä jo silloin. Venäläissotilaat vaikuttivat toimivan kuin olisivat rauhanturvatehtävissä. Paikallisten separatismi on tulkittavissa vain kahdessa kuvassa, joten alueen vallankaappaus ei näytä liittyvän heihin. Ainoastaan yhdessä kuvassa ampuma-ase on jollain muulla kuin venäläissotilailta, tai separatistisotilailta, joten kansalla ei näytä olleen edes kykyä voimankäyttöön. Ukrainalaisen hakkaaminen lyömäaseilla on heidän vahvin voimannäyte. Mikäli valtausta ja muutamaa aseistettua kansalaista ei oteta huomioon, ei Krimin niemimaalta olleissa representaatioissa näytä pahoinpitelyn lisäksi olevan mitään muuta laitonta. Suomessakin laittomiksi todetut Venäjään liittämistä edeltäneet vaalit representoitiin laillisen tapahtuman tavoin.</p>	
AVAINSANAT informaatiosota, Krim, monilukutaito, semiotiikka, toimijuus, visuaalinen viestintä	

SISÄLLYS

1	MIKSI KUVAT KIINNOSTAVAT SOTILAITA?	1
1.1	KRIMIN NIEMIMAA KRIISEISSÄ	3
1.2	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA AIHEALUEEN VIITEKEHYS	5
2	TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS	7
2.1	MONILUKUTAITO	9
2.1.1	Representaatiota konstruktivistisesti	10
2.1.2	Toimijuus kuvassa	11
2.2	VISUAALINEN JOURNALISMI	16
2.3	LAADULLISEN TUTKIMUKSEN JA SEMIOTIIKAN PERINTEET	19
2.4	SEMIOTIIKKA	20
2.4.1	Semioottinen tarkastelu	22
2.5	FUNKTIONAALINEN KIELITEORIA	25
2.6	INFORMAATIOSOTA	29
2.7	YHTEENVETO	30
3	AINEISTON VALINTA JA METODIN MUODOSTAMINEN	32
3.1	AINEISTON ESITTELY	32
3.2	NÄIN AINEISTO ANALYSOIDAAN	36
3.2.1	Kategorioiden muodostaminen ja representaatioiden tarkastelu	37
4	VISUAALINEN ANALYYSI KRIMILTÄ	41
4.1	PÄÄTOIMIJAT	41
4.2	TOIMINTA	43
4.3	OLOSUHTEET	45
4.4	MITEN KUVAT REPRESENTOIVAT TOIMIJUUTTA?	47
5	MITÄ HELSINGIN SANOMIEN VALOKUVAT KRIMIN NIEMIMAAALTA KERTO VAT TOIMIJUUDESTA VALTAUKSEN AIKANA 2014?	53
6	MITÄ MUUTA TÄSTÄ TUTKIMUKSESTA VOIDAAN SANOA?	58
6.1	POHDINTOJA AINEISTOSTA	59
6.2	POHDINTOJA TUTKIMUSMENETELMÄSTÄ	62
	LÄHTEET	64

HELSINGIN SANOMIEN KUVAT KRIMIN KRIISISTÄ 2014

1 MIKSI KUVAT KIINNOSTAVAT SOTILAITA?

”Tilanne Krimin niemimaalla pysyi kireänä. ... Mielenosoittajat ottivat lyhyesti yhteen Kiovan uutta hallintoa tukevan Krimin tataarivähemmistön mielenosoittajien kanssa”, kirjoitti Jussi Niemeläinen Helsingin Sanomissa 27.2.2014. Samana päivänä Venäjän lippu nostettiin autonomisen Krimin parlamenttirakennuksen katolle, eikä tataarivähemmistön mielenosoituksista enää uutisoitu tuon jälkeen. Seuraavana päivänä Krimille ilmestyi sotilaita, kuin tyhjästä. Venäläisten osuutta tapahtuneeseen arvuuteltiin, mutta heidän tiukka julkinen linjansa kielsi nämä epäilyt vakuuttavasti. Tilanne oli hyvin epäselvä ja kansa janosi uutisia. Seuraavien viikkojen aikana ei sodittu, niin kuin sota tavallisesti ymmärretään. Kuitenkin 16.3.2014 järjestetyn äänestyksen jälkeen Venäjä liitti Krimin hallintoalueeseensa.

Krimin valtaus on mielenkiintoinen esimerkki sodankäynnistä. Lähihistoriamme tuntee sotilaallisen toiminnan varsin erilaisena. Pitäisi olla tykkejä ja ruumiita. Kriisin eskaloituminen olympialaisten jälkeen talvella 2014 Krimillä herätti pohtimaan naapurimaamme osallisuutta tapahtumien kulkuun. Myöhemmin keväällä Suomessa ihmeteltiin ilmatilamme loukkauksia. Saman vuoden lokakuussa Tukholman edustalla etsittiin vierasta sukellusvenettä ja puoli vuotta tuon jälkeen huhtikuun lopulla 2015 Suomessa tutkittiin mahdollista aluevesiloukkausta. Ukrainassa jatkuva kriisi ja Syyrian sota jatkavat turvallisuuden tunteeseen vaikuttavien uutisten tulvaa. Myös pakolaisvirrat ja niiden vaikutus puhututtaa. Vaikka nämä tapahtumat eivät olekaan toisistaan riippuvaisia, kuvaavat ne tämän hetken toimintaympäristöämme.

Krimin niemimaan tilannetta oli mahdollista seurata eri uutislähteistä, niin Suomesta kuin kielitaidon riittäessä myös krimiläisten sosiaaliseen mediaan lähettämistä viesteistä. Uudentyyppisten, vaihtoehtomedioiksi itseään nimittävien lähteiden pohdintaa herättävät uutiset sekoittivat käsitystä tilanteesta entisestään. Saatavilla oli sellaisia uutisia, millaisia kukin halusi lukea, aina salaliittoteorioista lähtien (Kiuru 2009, 93). Lähteiden luotettavuutta saattoi olla haastavaa arvioida. Ukrainan tapahtumien jälkeen tällaisen monilukutaidon tärkeys on ollut näkyvillä monissa medioissa. Jopa siinä määrin, että 22 Suomen suurimpien medioiden päätoimittajaa julkaisi yhdessä kannanoton luotettavan median puolesta. Tällä haluttiin kiinnittää lukijoiden huomio keskustelutavan muutokseen eri medioissa, erityisesti sosiaalisessa mediassa (yle.fi 1.3.2016, julkaistu 3:00). Tutkimuksen kannalta kriisiä voitaisiin analysoida tekstien kautta, mutta median välittämiä kuvia tarkastelemalla pääsemme muodostamaan tilannekuvan laajemmasta näkökulmasta. Käsiteltävän aineiston kuvat ovat Krimin niemimaalta. Niissä näkyvät asiat voidaan olettaa todella tapahtuneen. Tässä valossa aineiston representaatio, esitys olemassa olleesta, on totuudenmukaisempi ja laajempi, kuin mitä tekstillä kytetään toistamaan.

Sotilasjohtamisen professori Aki-Mauri Huhtisen mukaan informaatiolla vaikuttaminen on noussut ydintoiminnoiksi sodanajan toimintaympäristössä (Kiuru 2009, 91). Toimintaympäristön tunteminen on johtajalle elintärkeää. Median tuottama todellisuus informaatioyhteiskunnassa on yhteydessä sekä johtajan että johdettavien käsityksiin ja mielikuviin. Tämä voidaan rinnastaa tiedustelijoiden antamiin tietoihin lähellä olevista vihollisen joukoista ja heidän kyvyistään. Jos vastus koetaan liian ylivoimaiseksi, voi joukon motivointi ylivoimaisen tehtävän suorittamiseen olla haastavaa. Toisaalta, mikäli uhkaa ei ymmärretä tarpeeksi ajoissa ja tilanteesta on väärä käsitys, ei vastustajan toimiin kyetä vastaamaan tarvittavalla voimalla. Näiden esimerkkien lisäksi ei myöskään sovi unohtaa harhauttavan tiedon vaikutusta. Ymmärrys mediasta on johtajalle yksi keino muodostaa käsitystä toimintaympäristöstään. Sotilasjohtajalla ei ole aina mahdollista tukeutua ammattitaitoiseen journalismiin tutkijaan, joten henkilökohtaiset kyvyt tälläkin saralla ovat enenevässä määrin tarpeellisia. Kun informaatiosta halutaan löytää sotilaita hyödyttäviä havaintoja, kuinka sotatieteisiin perehtymätön voisi tällaisen tehtävän täyttää? Toisaalta on oltava tieto myös tarkasteltavan maan kulttuurista, jotta pystyy ymmärtämään tilanteen myös heidän kannaltaan. Sotilaalle tutumpi katsontakanta informaatiolla vaikuttamiseen on tulkita ympäristöä informaatio­sodan näkökulmasta. Visuaalisen journalismin professori Janne Seppästä mukaillen visuaalinen lukutaito on monen tieteenalan risiteymä ja sitä tarvitaan lähes kaikkialla (Seppänen 2006, 147). Tämä tutkimus olkoon yksi osoitus siitä, miksi myös sotilaiden on oltava kiinnostuneita kuvista.

1.1 Krimin niemimaa kriiseissä

Krimin niemimaan historia on värikäs. Mustanmeren keskellä se on rauhaton alue geopolitiittisen sijaintinsa takia. Christian Jokisen ja Anssi Kullbergin (2006) katsauksessa tarkastelu aloitetaan vuodesta 1443, kun Krimin kaanikunta itsenäistyi. 1783 se liitettiin Venäjän imperiumiin. Tuolloin Krimin tataareita oli noin 98 % väestöstä. Kymmenen seuraavan vuoden aikana, etnisten puhdistusten jälkeen ja agitaattorien kannustamana, noin 75 % krimintataareista pakeni maasta. (Jokinen & Kullberg. 2006, 114–116). Krimintataarien karkottaminen jatkui Krimin sodan jälkeen 1853–1856, kun venäläinen propaganda syytti heitä vastustajan tukemisesta. Joukkopaon seurauksena ollut poikkeuksellisen viljelytekniikan menettäminen aiheutti lopulta venäläisten mielen vaihtumisen ja maastamuutto estettiin. Hiljalleen krimintataarien riveissä uskonnollisuus (islam) väistyi kansallisen heräämisen tieltä. Lopulta vuoden 1917 bolševikkien vallankaappauksen seurauksena julistettiin Krimin tataaritasavalta itsenäiseksi (em. 116–121). Noin kuukausi tästä bolševikit kuitenkin onnistuivat valloittamaan alueen takaisin. 1921 perustettiin Krimin autonominen tasavalta Neuvosto-Venäjän yhteyteen. Noin kymmenen vuotta tästä eteenpäin krimintataarien puhdistusten ja joukkopaon lisäksi heidän kulttuurinsa pyrittiin tuhoamaan ja kieli syrjäyttämään pakkotoimin. Saksan miehitys 1942 koettiinkin tässä tilanteessa jopa pienempänä pahana. Seurauksena oli juutalaisten tataarien puhdistaminen. Sodan jälkeen 1944 ”natsien auttajat”, koko krimintataarien kansakunta, karkotettiin. Heistä noin puolet surmattiin tuona aikana (em. 121–123). Neuvostoliiton hajomisen jälkeenkin Krimin niemimaa säilyi autonomisena tasavaltana, kuuluen vuodesta 1989 Ukrainalle. 1990-luvun alussa Krimillä oli noin 1,5 miljoonaa venäläistä ja krimintataareilla oli vihdoinkin lupa palata niemimaalle. Laskelmien mukaan enemmistö asukkaista olisi ollut paluumuuton jälkeen tataareja. Taloustilanne ei kuitenkaan mahdollistanut suunnitelmia kokonaisuudessaan. Myös venäläishallituksen toimet vaikeuttivat esimerkiksi kansalaisuuden ja äänestys-oikeuden saamista (em. 126–129). Krimintataarien joukoissa kriminvenäläisten separatismia, Krimin erottamista Ukrainasta ja liittämistä Venäjään, pyrittiin torjumaan. Ukrainan hallitusta ei koettu vastustajaksi ja yhteistyö tataarien kanssa oli sujuvaa (em. 127, 130–132). Vuonna 2001 venäläisten osuus niemimaalla oli noin 58 %, ukrainalaisten 24 % ja krimintataarien 12 % (<http://2001.ukrcensus.gov.ua>).

Tuoreimman kriisin pohjustukseksi esitellään tämän kappaleen lopuksi joitakin virallisten tahojen tiedotteita. Krimin valtaus tapahtui lähes kokonaan ilman ihmisuhreja. Sotilaita oli läsnä, mutta heidän ei esitetty käyttävän fyysistä voimaa. Tunnuksettomia sotilaita ihmeteltiin tämän aineiston mukaisesti 18 päivää, 28.2. – 17.3.2014. Kyseisen ajanjakson päätteeksi Krim liitettiin Venäjään.

2.3.2014 Suomen tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta tiedottivat: ”Venäjän sotilaalliset toimet loukkaavat Ukrainan alueellista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. Pyrkimystä Krimin alueen haltuun ottamiseksi ei voida hyväksyä.”

4.3.2014 Venäjän presidentti Vladimir Putin astui julkisuuteen kommentoidessaan lehdistötilaisuudessa Krimin tapahtumia ensimmäistä kertaa. Tässä tiivistetään hänen lausumiaan asioita: Venäjä vahvisti sotilaskohteidensa puolustusta syntyneiden jännitteiden takia. Krimiläiset perustivat itsepuolustusjoukkoja ja ottivat asevoimat haltuunsa ilman, että laukaustakaan olisi ammuttu. Venäjä ei ole ottanut osaa itsepuolustusjoukkojen koulutukseen. Venäjä ei myöskään aio provosoida ketään Krimin liittämisestä Venäjään. Tätä vaihtoehtoa ei edes tutkita. Kansan on voitava ilmaista tahtonsa vapaasti. Sota ei huolestuta, koska Venäjä ei aio, eikä tule sotimaan Ukrainan kansan kanssa. (kremlin.ru, suomennos iltasanomat.fi, päivitetty 5.3.2014 15:59.)

6.3.2014 Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan Herman Van Rompuy tiedotti Ukrainaa koskevan kokouksen jälkeisessä tiedotteessa: ”Katsomme, että Krimin parlamentin päätös järjestää kansanäänestys on vastoin Ukrainan perustuslakia ja siksi laiton.” (EUCO 55/14, PRESSE 123, PR PCE 48).

Vielä vaalipäivänä 16.2.2014 valtioneuvoston viestintäosaston tiedotteessa todetaan: ”Tilanne Ukrainassa on erittäin huolestuttava. Krimillä tänään pidettävä kansanäänestys, joka on Ukrainan perustuslain vastaisena laiton, kärjistää tilannetta edelleen”.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aihealueen viitekehys

Krimin kriisin viestinnästä ja kansalaiskeskustelusta huokui epävarmuus. Viralliset tahot puhuivat ristiin. Arvioita totuudesta pyrittiin perustelemaan mahdollisimman monella tavalla, koska selkeää käsitystä tapahtumista ei ollut. Tällainen haparointi ohjasi mielenkiinnon teksteistä kuviin. Niissä on nähtävissä jotain, mitä on varmasti tapahtunut. Valokuva on pysäytetty, erikseen rajattu tallenne tilanteesta, mikä halutaan esittää katsojalle. Sanat eivät riitä toistamaan tuota tilannetta. Tässä tutkimuksessa kuvan todistusarvoon luotetaan vähintään samalla tasolla, kuin toimittajan kirjoittamaan tekstiin. Ne ovat konstruktioita molemmat.

Tutkimuskysymys on:

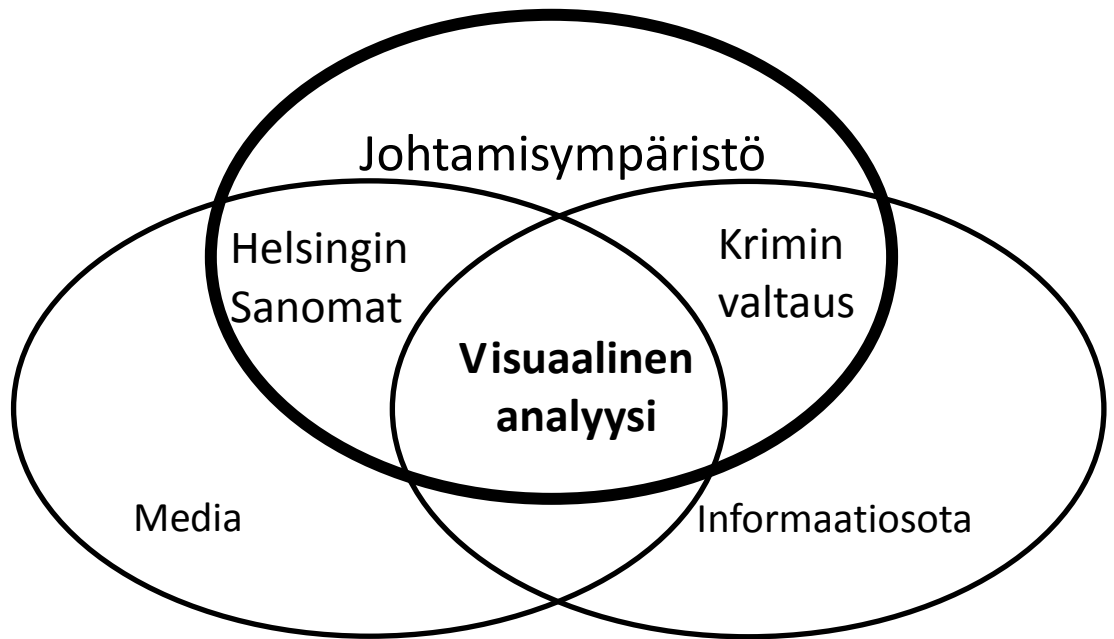
Mitä Helsingin Sanomien valokuvat Krimin niemimaalta kertovat toimijuudesta valtauksen aikana 2014?

Kaikkea ei pystytä selvittämään. Kuvan tulkinnan ongelmallisuus on sen moninaisuudessa. Jokaisella on oma näkökantansa taustoistaan ja elämänkokemuksestaan riippuen. Tieteellisesti perustellun metodin avulla tarkastelu kyetään kuitenkin tekemään yhdestä näkökulmasta hyvinkin tarkasti. Tutkimuskysymykseen vastataan nimeämällä kuvien toimijuus. Toisessa vaiheessa kuvista erotetut toimijuuden arvot liitetään takaisin yhteen. Näin pystytään ottamaan kantaa kuvan representaatioon. Kun näitä representaatioita verrataan toisiinsa, kyetään antamaan vastauksia kattavasti koko aineistosta.

Alakysymykset ovat:

1. *Mitä toimijoita, toimintaa ja olosuhteita kuvissa representoidaan?*
2. *Minkälaisia yhteyksiä aineiston kuvilla on toisiinsa?*

Tutkimus on informaatioympäristön analysointia, missä toimitaan joukkoviestinnän kentällä sotilaallisin intressein. Krimin tapahtumasta on kiinnostuttu sotilaan toimintaympäristön kar-toittamiseen liittyen. Mahdollisia havaintoja voidaan tehdä esimerkiksi siitä, minkälaisia keinoja Krimin valtauksessa käytettiin, ketkä näyttävät osallistuneen toimintaan ja millaisena tapahtumat ilmenevät kokonaisuudessaan kuvien perusteella. Aihealueen viitekehys esitellään kuviossa 1.

Kuvio 1. Aihealueen viitekehys

2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa keskitytään tieteellisiin menetelmiin analyysin taustalla ja muodostetaan niistä tutkimuksen viitekehys. Tieteelliseen tutkimukseen kuuluu oleellisesti metodi ja sen esittely. Tässäkin tutkimuksessa aloitetaan laadullisen tutkimuksen historiasta ja lähestytään sen suuntautumista semiotiikkaan. Semiotiikka kuuluu myös monilukutaitoon, minkä yhteydessä esitellään tälle tutkimukselle oleelliset termit toimijuus ja representaatio. Monilukutaidon yhteydessä esitellään myös mediatutkimuksen ja visuaalisen journalismin perusteita. Luvun päätteeksi esitellään tutkimuksen viitekehys eli kokonaiskuva niistä asioista, joilla saadaan aikaiseksi tutkimuksen tulos.

Tutkimusmetodien valinnassa oleellisena tekijänä olivat aikaisemmat tutkimukset. Yksi visuaalisen journalismin tutkimus on Anssi Männistön väitöskirja *Islam länsimaisessa hegemoniassa diskurssissa* (1999). Tutkimuksen kuva-analyttisessä osuudessa on hyödyllisiä toimintatapoja myös tätä tutkimusta ajatellen. Hänen aineistonsa on taulukoitu päivän, sivun, koon, ilmeen ja henkilömäärän mukaan. Lisäksi on eritelty tavalliset kansalaiset, eliitti ja Islam-aiheet. Vastaava taulukointi on perustana myös tälle tutkimukselle.

Ilmeen tunnistaminen havaittiin haasteelliseksi. Kuvattuna oleva ihminen saattaa helposti hymyillä kameralle, huolimatta hänen varsinaisesta toiminnastaan. Esimerkiksi hymyilevä mielenosoittaja saattaa olla lähdössä valtaamaan parlamenttirakennusta. Kuvia tarkasteltaessa havaittiin, että kuvissa saattoi esiintyä toimijoita useasta kategoriasta. Tästä syystä valokuvia ei tarkastella analyysissä sellaisenaan, vaan niiden sisältöä tarkastellaan kuvissa esiintyvien toimijoiden ja toimijuuden kautta. Männistö pohti aineistonsa kautta poliittisten yhteisöjen vallitsevaa diskurssia. Krimin valtaamisen valokuvista voitaisiin rakentaa käsitys, millaista hegemoniaa HS rakensi kuvillaan. Tällainen politikointi ei kuitenkaan ole sotatieteellisen tutkimuksen intresseissä, joten Männistön työn muita metodeita ei käytetä tässä tutkimuksessa. Muita aiempia tutkimuksia esitellään myöhemmin sellaisissa yhteyksissä, joissa niistä on ollut hyötyä tälle tutkimukselle.

Tutkimuksen tekemiseen kuuluu oleellisesti termien määrittely. Usealla termillä saatetaan tarkoittaa jopa täysin vastakkaisia asioita. Yksiselitteistä termien määrittelyä ei kaikista teoksista löydy, vaan pyrkimys on ollut ennemminkin, laadullisen tutkimuksen mukaisesti, auttaa lukijaa ymmärtämään termien sisältö. Yksinkertaistettuja selityksiä löytyy esimerkiksi metodioppaista. Teoria on yksi eniten määritellyistä termeistä ja se saattaa tarkoittaa esimerkiksi tieteellistä selvitystä (Lähdesmäki ym. www.jyu.fi), näkökulmaa todellisuuteen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006), tai tutkimuksen viitekehystä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 18). Teoreettisella viitekehyksellä tarkoitetaan rajattua näkökulmaa, mistä tutkimuksesta tehdään havaintoja. (Alasuutari 2001, 79.) Toisaalta viitekehys voi olla esimerkiksi löyhä tiivistelmä tutkimuksen aihealueeseen liittyvästä materiaalista, jonka avulla voidaan hahmottaa tutkimuksen lähtökohtia (Huhtinen 2002a, 16., Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006). Tämän tutkimuksen viitekehys esitellään luvun lopuksi. Luvussa yksi esiteltiin aihealueen viitekehys.

Tieteellisten menetelmien perustana on pitkään ollut kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen, määrällinen ja laadullinen erotettuna toisistaan. Kahtiajako on joltain osin kyseenalaistettu (Tuomi & Sarajärvi. 2013, 5., Hirsjärvi ym. 2005, 126., Alasuutari 2001, 32). Tämä tutkimus on ymmärtävän laadullisen tutkimuksen puolella, paljastamassa ja löytämässä uusia asioita (Hirsjärvi ym. 2005, 152). Yleisesti laadullinen tutkimus on analyysilähtöistä, minkä pohjalta muodostetaan teoria. Laadullisessa analyysissä teorioiden on pädeävä koko aineistoon ja aineiston tulee kattaa kaikki ilmiöön kuuluvat seikat (Alasuutari 2001, 42.) Aineiston esittely on tässä tutkimuksessa pitkälti arvojen antamista tietyille toimijoille tai muille muuttujille. Tämä ei kuitenkaan tee tästä tutkimuksesta määrällistä. Tarkasteltavan ajanjakson ollessa lyhyt, voidaan tutkimuksesta puhua poikittaistutkimuksena. Krimin valtauksen tutkiminen on osuvammin tapaustutkimusta, koska aineistona on tiettyyn tapahtumaan rajattu materiaali. Tapahtuman ainutlaatuisuuteen perustuen kyseessä on tapaustutkimus HS:n Krimin kriisin kuvista. (Hirsjärvi ym. 2005, 125–126)

2.1 Monilukutaito

Opetushallituksen julkaisu Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 määrää syksyllä 2016 alkavan lukukauden jälkeisen opetuksen raamit. Verrattuna kymmentä vuotta aiempaan (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004) on tekstitaidot vaihtunut terminä monilukutaidoksi. ”Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja”... ”Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 22.) Lingvististen tutkimusmenetelmien käytön myötä tekstin merkitys on laajentunut käsittämään myös puheen ja kuvat (Halliday 2014, 3). Tulevalle sukupolvelle tietotekniikan mahdollistama jatkuva tiedonsaanti on mahdollisesti hallitumpaa, kuin mitä se nyt on. Puolustusvoimain komentaja kenraali Jarmo Lindberg (1959) oli noin 30-vuotias, kun internet alkoi yleistyä kotitalouksissa. On huomioitava, että vanhemman sukupolven edustajia ei ole peruskoulussa opetettu uuden opetussuunnitelman mukaisiin tavoitteisiin: ”Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 23). Kaikella tekstisisällöllä, kuvat mukaan lukien, opitaan vaikuttamaan.

Vaikka tässä tutkimuksessa pääkohteena ovatkin kuvat, halutaan tämä liittää esimerkiksi kuva-analyysin sijaan suoraan monilukutaidon käsitteen alle. Kuvaan on osattava liittää siihen ympäristöön, missä se esitetään ja on kyettävä kytkemään asiayhteyden tuomat merkitykset kuvan sisältöön. Tähän liittyen ennen metodien esittelyä tutustutaan tämän tutkimuksen kanalta oleellisiin termeihin, sekä aineiston ja metodien taustalla vaikuttavaan visuaaliseen journalismiin. Representaatio ja toimijuus ovat oleellisia termejä semiotiikassa ja funktionaalisessa kieliteoriassa. Kun käsitys näistä termeistä on olemassa, on metodejakin helpompi ymmärtää.

2.1.1 Representaatiota konstruktivistisesti

Yksi tapa lukea ympäristöä on kyetä erottamaan presentaatio ja representaatio toisistaan. Presentaatio on jotain, mikä tapahtuu ja mitä voidaan havainnoida välittömästi, tässä hetkessä ja tällä paikalla. Kun tarkastelemme uutisia, on niissä kyse representaatioista. Niissä esitellään jotain tapahtunutta. Myös suorat lähetykset edustavat representaatiota, koska presentaation ja representaation välissä on tilanteen rajaavaa tekniikkaa ja ihmisiä. Representaatio on yksinkertaistettuna esitys jostain muusta. Se, että vieressä olevalle ihmiselle näytetään valokuvaa, on presentaatiota. Valokuva taas on representaatio siitä tilanteesta, mistä valokuva on otettu.

Representaation analyysi on jaettu kolmeen eri lähestymistapaan, refleksiivinen, intentionaalinen ja konstruktivistinen. Voidaan kysyä 1. heijastaako representaatio todellisuutta, 2. mitä sen tekijä haluaa sanoa tai 3. millä tavalla representaatio muodostuu (Seppänen 2005, 94–95). Seppänen suosittelee kuvajournalismin tutkijalle näistä viimeistä vaihtoehtoa eli representaation tarkastelua konstruktivistisesti. Refleksiivinen lähestymistapa voisi ohjata meidät pohtimaan, kertoivatko Krimin kriisin aikana esitetyt representaatiot tilanteen todellista kulkua. Journalistin ohjeissa lukee muun muassa seuraavaa: ”Uutisen voi julkaista rajallistenkin tietojen perusteella. Raportointia asioista ja tapahtumista on syytä täydentää, kun uutta tietoa on saatavissa. Uutistapahtumia on pyrittävä seuraamaan loppuun saakka” (<http://www.jsn.fi>). Hypoteesi tässä tutkimuksessa on, että HS pyrki esittämään tilanteen todellisen kulun. Tämä perustellaan muun muassa sillä, että Sanoma Media Finlandin yhtenä brändinä HS pitää itseään Suomen laatujournalismin edelläkävijänä. Totuuden esittäminen ei kuitenkaan ole journalismin päämäärä. Intentionaalisen näkökulman tarkastelu ajaisi tämän työn lähemmäksi HS:n tavoitteiden tarkastelua.

Konstruktivistinen ajatus representaation muodostumisesta ohjaa tässä tutkimuksessa pohtimaan millä tavalla esitys Krimin miehityksestä rakentuu. Seppäsen ehdotuksen mukaan keskittyminen vain yhteen näkökulmaan on tieteellisesti hyvä, jotta tutkimustulos ei ole lavea katsaus isosta näkökulmasta, vaan mieluummin yhdestä asiasta tiivis tietopaketti. (Seppänen 2005, 95–96.) Edellistä ehdotusta tukien sotilasjohtamisen professori ja filosofian tohtori Aki-Mauri Huhtisen mukaan neljännen sukupolven sodankäyntiä voidaan tarkastella ainakin konstruktivistisesti (Huhtinen 2002a, 133).

Kaikissa tutkimuksen vaiheissa, missä aineistoa on jouduttu tulkitsemaan, esimerkiksi kuvan sisältöä nimeämällä, on se ilmoitettu. Vaikka kuvassa näkyy virkavallan edustaja, mutta häntä ei ole kuvatekstissä nimetty esimerkiksi poliisiksi, on tämä kerrottu. Krimin niemimaan tilanteeseen liittyen todettakoon, ettei Venäjän toimia Krimillä voida hyväksyä. Sen vaikutusta analyysin teossa pyritään kuitenkin välttämään. Samoin Tunnuksettomien sotilaiden nimeämisestä Venäläisiksi vältetään, ellei aineisto sitä vaadi. Tunnuksettomilla sotilailla tarkoitetaan sitä Krimin valtauksen aikana toiminutta sotilasjoukkoa, joiden varustus on kutakuinkin yhtenevä, eikä heillä ole asusteissaan tunnuksia. Seppänen esittelee tieteen filosofiselta kantilta konstruktivismin totuuden haasteen. Representaatio muodostuu osana sosiaalista todellisuutta, samoin sen konstruktio. Tällöin ”todellisuus” on joka tapauksessa sosiaalisesti väritetty, eikä sen takia voi olla absoluuttista.

2.1.2 Toimijuus kuvassa

Toimijuus on laaja-alainen käsite. Toimijuus muodostuu aktiivisessa yhteisössä, mikä on yhteydessä toimintaympäristöönsä (Hakkarainen, ym. 2006, 227). Esimerkiksi mielenosoittajien toiminnan voidaan sanoa lähtökohtaisesti olevan toimijuutta. Mikäli mielenosoittajia ei kyetä asettamaan aktiiviseen yhteisöön, tai he eivät näytä olevan yhteydessä toimintaympäristöönsä, ei prosessia voida silloin analysoida toimijuutena. Toimijuus on tilanteen vaatimaa improvisointia ja se ilmenee yhteisöllisesti muotoutuneina käytäntöinä. Toimijuuden avulla pystytään hahmottamaan jatkuvasti muotoutuvaa toimijan tai toimijoiden identiteettiä. (Hakkarainen, ym. 2006, 223.)

Risto Heiskala kirjoittaa, että toiminnan perusmalliin kuuluu toimija, vähintään kaksi vaihtoehtoista keinoa, päämäärä ja toimintaympäristö (Heiskala 2000, 16). Kaikki tämä ilmentää toimijuutta. Myös hänen mukaansa otamme sosiaalisessa toiminnassa aina jollain tavalla huomioon myös muiden toimijoiden tapahtumille antamia merkityksiä. Tiedostamatta tekeminen on käyttäytymistä, ei toimintaa ja sen takia se ei kuulu toiminnan perusmalliin. Kun teemme valinnan keinoista itse, toimimme subjektina. Ryhmässä tekeminen on sosiaalista toimintaa. (Heiskala 2000, 50–51.) Toiminta on keino, mutta käyttäytyminen ei. Kun tässä tutkimuksessa osa toimijoista on sotilaita, on hyvä pohtia, miten käsketyn tehtävän toteuttaja sijoittuu Heiskalan esittämässä määritelmässä. Sotilasorganisaatiolle ominaista käskyjen toteuttamista ilmenee toki myös muissa yhteisöissä. Joissain tehtävissä toimijalle kerrotaan hänen päämääränsä ja keinojen valitseminen jää toimijan päätettäväksi. Mikäli keinovalikoima rajataan olemattomiin, voidaanko silloin puhua toimijuudesta? Myös päämäärän määrittelyssä voidaan ajatella olevan monta tasoa. Aseistettu sotilas voi kaikin käytettävissä olevin keinoin

estää ketään kulkemasta vartioimastaan portista. Onko tällaisessa tilanteessa sotilaan todellinen päämäärä portin vartiointi, vai pitäisikö tavoitteet tunnistaa pidemmälle? Myöhemmin tässä luvussa sosiaalipsykologian avulla kyetään nimeämään eri tason päämääriä. Sotilas saattaa toimia käsketyllä tavalla, koska haluaa palvella maan johtoa. Toinen vaihtoehto voisi olla, että sotilas toimii, koska hänelle ei ole annettu muita realistisia vaihtoehtoja, tai sotilas ei halua ajatella vaihtoehtoja. Koska sotilaiden toimijuus ei ole yksiselitteistä, annetaan myös kuvassa näkyvän toiminnan olla laaja-alainen käsite. Kaikki kuvassa näkyvä tekeminen ja oleminen määritellään toiminnaksi, ellei sitä erikseen analyysissä määritellä käyttäytymiseksi.

Kun puhutaan kieliteoriasta, on subjekti yksi oleellisista termeistä. Toimija ja subjekti ovatkin termeinä hyvin lähellä toisiaan. Pikka-Maaria Laine kirjoittaa väitöskirjassaan strategiadiakurssin rakentavan tietynlaista subjektiutta, eli toimijuutta (Laine 2009, 167). Käsketty toiminta ilmentää toimijan valintaa toteuttaa käskyjä, mutta toisaalta toiminta ei välttämättä rakenna subjektiutta. Vastaavasti sosiaalinen toiminta ei myöskään ilmennä yksilöä, vaan yhteisöä. Halliday esittää myöhemmin esiteltävässä funktionaalisessa kieliteoriassaan, että subjektista on oleellista puhua silloin, kun kyseessä on aineiston interpersoonaisen merkityksen tarkastelu eli kun keskitytään vuorovaikutteisuuteen. Kun tulkitaan aineistoa representaationa, käsitellään termiä toimija. Halliday määrittelee toimijan sellaiseksi, joka on aktiivinen osallistuja tarkasteltavassa prosessissa. (Halliday 2014, 83.) Aktiivinen osallistuminen tarkoittaa tässä tutkimuksessa kuvissa näkymistä, ei pelkästään aktiivista toimintaa.

Sosiaalipsykologiassa toiminta määritellään sen päämäärien kautta. Ihmisten lisäksi jotkin eläimet kykenevät pidempään ajatusketjuihin, mikä ilmenee esimerkiksi työkalujen käyttämisestä. Ihminen erottuu tästä kyvyllään arvioida tavoitteitaan tietoisesti. Reagoiminen toimintayllykkeisiin on jokaisen omalla vastuulla (Hänninen 2003, 33). Myös esimerkiksi kausaaliset, syy-seuraussuhteiset luonnonilmiöt ja behaviorismien suuntaus erottuvat toimijuudesta, koska ihmisellä on toiminnanvapaus, eikä toiminta ole suoraa yhteydessä johonkin ärsykykseen. Toinen toimijuuteen vaikuttava tekijä on ihmisen yhteys toimintaympäristöönsä (Hänninen 2003, 26–27). Analyttisessä hermeneutiikassa käyttäytyminen eli ulos näkyvä toiminta ja tapahtuma käsitetään eri asiana, kuin teko jolla on päämäärä. Toimijuuteen oleellisesti kuuluva teko on siis määriteltävissä vain teon, ei käyttäytymisen kautta. Vasta, kun käyttäytyminen todetaan päämäärähakuiseksi, voidaan se analysoida teoksi. (Hänninen 2003, 7.) Esimerkiksi hakattavan henkilön kaatuminen maahan ei ole kyseisen ihmisen toimintaa. Toisaalta käsien nostaminen päänsä suojaksi sitä vastoin on. Tämä on oleellinen pohdinta tämän tutkimuksen käsitteistön ymmärtämisessä. Yksittäisestä kuvasta ei välttämättä pystytä tulkitse-

maan tekoja, joilla on päämäärä. Käyttäytyminen on kuitenkin jotain näkyvää, mikä pystytään nimeämään. Kun jokin käyttäytyminen on loogista ja johdonmukaista, voi sen päämäärien pohtimiselle muodostua perusteita.

Eksistenssifilosofian pohdintojen kautta toimijuuteen kuuluu motiivin ja päämäärän lisäksi toiminnan liikkeellepanija, joka antaa toiminnalle alkusysäyksen. Tällaista toimeenpanevaa näkökulmaa ei huomioida tässä tutkimuksessa. Marksilaisessa psykologiassa toiminnan motiivi muodostuu tarpeen ja päämäärän välillä. Tällöin puhutaan kohteellisesta toiminnasta. Sama teko eri kontekstissa määrää ulkoisten ehtojen perusteella millaista toiminta on. (Hänninen 2003, 30, 42–43.) On eri asia nostatko Venäjän lipun salkoon Moskovassa, vai Ukrainassa. Tässä tutkimuksessa huomioidaan toiminnan olosuhteet yhtenä osana toimijuutta. Sen teoriaan keskitytään enemmän funktionaalisen kieliteorian yhteydessä luvussa 2.5.

Toiminnan selkeä yksinkertainen päämäärä, intentio on usein helppo havainta. Sitä voidaan tarkastella kolmen eri tason kautta. Väljimmällä tasolla toiminta tehdään tietoisesti, kuitenkin tunnistamatta tarkoitusta. Toisella tasolla teolla on jokin tarkoitus. Viimeisellä tasolla toiminta tehdään, koska sen avulla voidaan saavuttaa jotain, minkä voidaan ajatella johtavan varsinaiseen tavoitteeseen. Kuvasta ja kuvateksteistä voidaan todeta ensimmäisen tason intentioita. Toisen ja kolmannen tason intentioiden tunnistaminen vaatii tulkintaa. Esimerkissä on osa kuvatekstistä (kuva nro 3./Liite 1): ”Mies heilutti Venäjän lippua autonomisen Krimin parlamenttirakennuksen edessä Ukrainan Simferopolissa torstaina”. Aineiston kuvatekstit ovat pääosin tällaisia täysin ensimmäisen tason intentiota selittäviä. Joissain kuvateksteissä henkilöt nimetään Venäjää kannattaviksi mielenosoittajiksi. Tällöin toiminnalle on annettu toisen tason intentio. Tällaisten havaintojen tekemisen ei kuitenkaan katsota tuovan tutkimuskysymykselle suoraa lisäarvoa. Kun toiminnan kohde on abstrakti, sen havaitseminen kuvasta on liian tulkinnanvaraista. Tästä syystä aineiston analyysivaiheessa ei kiinnitetä huomiota toiminnan päämäärään. Vasta, kun toimijuus on kyetty analysoimaan muilla keinoilla, voidaan siirtyä pohtimaan, onko analyysin pohjalta mahdollisuus tavoittaa toiminnan päämääriä.

Janne Seppäsen esimerkissä valokuvatutkimuksen yhtenä kiinnostuksenkohteena on kuvan pääasiallinen toimija. Hänen mukaansa kaikkien toimijoiden huomioiminen ei sopinut kyseiseen tutkimukseen. Seppänen ehdottaa, että aineiston salliessa eriasteiset toimijat tulisi luokitella eritasoisiksi muuttujiksi, esimerkiksi pääasialliseksi toimijaksi, toissijaisiksi toimijoiksi jne. Esimerkissä toimija saa erilaisia arvoja, kuten viranomainen, kansalainen, media ja useita toimijoita. (Seppänen 2005, 158–159.) Tässä tutkimuksessa arvot ovat osin hyvin samanlaisia

kuin Seppäsen esimerkissä. Vaikka kuvatekstissä oleva ihmisen nimi havaintojen mukaan esittelee ihmisen yksilönä, yhdistetään tässä tutkimuksessa yhdeksi toimijaksi muun muassa perhe, jonka kaikki perheenjäsenet on esitelty omilla nimillään (Kotilainen 2011, 58). Toinen mahdollisuus on luokitella yksi päätoimija ja usean toimijan tilanteessa tunnistaa myös toiminnan kohde ja passiiviset toimijat (Kress & van Leeuwen. 2010, 64). Visuaalisen materiaalin analysoinnissa haastavaksi tulee kuvan esittämän päällimmäisen toiminnan tunnistaminen. Kuvassa saattaa olla useampaa toimintaa, mistä ei kyetä sanomaa, mikä on päätoimintaa. Esimerkkinä tästä toimii kuva, jossa on koira.

Koirakuva on sinällään jo poikkeava muista kuvista (kuva nro 37). Koiran määrittäminen toimijaksi ei ole yksiselitteistä. Ensinnäkin sitä voidaan pitää behavioraalisena toimijana, mikä ei kuulu tämän tutkimuksen toimijuuden määritelmään. Kuvan päätoiminnan arvioiminen ei myöskään ole yksiselitteistä. Yksi uutiskuvan tarkoituksista on toimia stopperina, katseen vangitsijana (Salo 2000, 27). Tässä kuvassa koiran toiminta on yksi mahdollinen katseen vangitsija ja tätä kautta sitä voidaan pitää päätoimijana. Näyttäisi, että koira ei ole hyökkäämässä toimittajien kimppuun, vaikka selkeästi onkin kiinnittänyt huomionsa näihin. Ehkä se on pentu ja on tulossa etsimään leikkikaveria. Tällöin sen ilmeiset omistajat, sotilaat, voidaan yhdistää tähän hauskaan toimintaan passiivisinä toimijoina. Taka-alalla tehdään jotain panssaroidun ajoneuvon apukuljettajan paikalla. Kuvan tummaan osaan maastoutuu kaksi tummaa hahmoa, jotka tarkemmassa tarkastelussa näyttävät seisovan portin edessä. Portissa on Ukrainan vaakuna. Kun tarkastellaan tämän tutkimuksen aineistoa kokonaisuudessaan, on nuo piiloon jäävät tunnuksettomat sotilaat ukrainalaisen portin edessä tekemässä tämän kuvan osalta oleellista päätoimintaa. Toiminta jää kuitenkin kuvan taka-alalle piiloon niin, että sitä ei pelkällä kuvan vilkaisulla välttämättä huomaa. Kuvateksti on seuraava: ”Venäläiset sotilaat vartioivat lauantaina Ukrainan armeijan varuskuntaa Perevalnoen kylässä, joka sijaitsee 20 kilometrin päässä Simferopolista” (kuva nro 37). Kun tulkinta ulotetaan kuvatekstiin, ei päätoiminnan tulkinta enää ole ongelma.

Päätoiminnan tunnistaminen on siis mahdollista. Sen nimeämisen haasteeseen on kuitenkin otettava vielä erikseen kantaa. Seppäsen esimerkkitutkimuksessa ne kuvat, joissa on useita pääasiallisia toimijoita, on määritelty yhdeksi erilliseksi kategoriaksi. Tällaisen kategorian luominen nähdään haastavaksi ajatellen myöhemmän analyysin tekoa. Tarkastelun kohdistuessa toimijuuteen, on myös perusteltua kyetä erottelemaan saman kuvan useat toimijat. Aineistossa on kuvia, joissa kaksi eri tavalla määriteltyä toimijaa ovat kytköksissä päätoimintaan. Esimerkiksi riitelytilanteessa on kaksi osapuolta. Kun molemmat on esitetty kuvassa ja

kuvatekstissä, on toisen nostaminen päätoimijaksi haastavaa, varsinkin kun molemmilla on aineiston kannalta merkittävä rooli. Kuvateksti antaa kuitenkin apuja tulkintaan: ”Bahtšysarin asukas Viktor Tšaglei (vas.) riiteli Krimin uuden venäläishallituksen edustajan Vladimir Mertsalovin kanssa ja vaati venäläisiä sotilaita poistumaan” (kuva nro 20). Mertsalov voidaan kuvatekstin perusteella tulkita toiminnan kohteeksi. Tässä tilanteessa passiiviseksi toimijaksi valittu Mertsalov on kuitenkin oleellista muistaa jatkossa, kun aineistosta tehdään yleistäviä tulkintoja. Myös toisen esimerkin kuva voidaan tulkita samalla logiikalla. ”Venäjän-mieliset pysäyttivät YK:n erityislähettilään Robert Serryn auton Simferopolissa keskiviikkona” (kuva nro 25). Kuvassa suurimman huomion saa mielenosoittajat, eikä Serryä edusta kuin osa tuulilasiasia ja vaalean auton konepelti. Onkin perusteltua, että YK:n edustaja on tässä tapauksessa toiminnan päämääränä. Näillä perusteluilla voidaan todeta, että kuvista on mahdollista tunnistaa yksi päätoimija. Muut kuvan toimijat voivat olla toiminnan päämääriä tai passiivisia toimijoita.

Tällaisten havaintojen valossa kyetään toteamaan, että kuvan päätoiminnan tunnistaminen on mahdollista ja se sopii tälle aineistolle. Myös muiden tutkijoiden havaintojen mukaan päätoiminnan analysointi on yksi tapa havaita kuvan merkityksiä. Seppänen rajasi omassa tutkimus-esimerkissään pois kuvan muut toimijat, mutta esitti laajemmassa tutkimuksessa myös niiden huomioimista toimijoita (Seppänen 2005, 159). Kress ja van Leeuwen pohtivat kirjassaan päätoimijan, toiminnan kohteen ja passiivisen toimijan rooleja. Passiivisen toimijan he esittävät ilmiselvänä toimijana, joka on jätetty esittämättä (Kress & van Leeuwen. 2010, 64). Kuvan ja kuvatekstin yhdistelmässä tällaisen passiivisen toimijan rajaaminen ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteistä. Esimerkiksi kuvatekstissä saatetaan ohjata tunnistamaan kuvasta passiivinen toimija ja toisaalta kuvassa saatetaan esittää toimija, mitä ei kuvatekstissä mainita. Tässä tutkimuksessa minkään tason toimijoiksi ei tulkita mitään sellaista, mikä ei ole jollain tavalla esitetty. Tämä tarkoittaa, että edellä mainitun kaltaista passiivista toimijaa ei tulkita tässä tutkimuksessa. Ajatus passiivisesta toimijasta muovataan kuitenkin tähän tutkimukseen sopivaksi ja otetaan käyttöön sellaisena. Passiivinen toimijuus ilmenee sellaisena toimintana, joka ei ole kuvan päätoimintaa. Niissä kuvissa, missä kuvan keskiössä ei ole toimijuus, vaan jokin aineellinen kohde, ei kuvassa näkyviä henkilöitä tarkastella päätoimijan roolissa. Esimerkiksi se, että kuljetaan vaalimainoksen ohi, on passiivista toimintaa (kuva nro 32).

Aineiston kannalta haasteelliseksi muodostuu se, että edellä esitetyllä tavalla joistain kuvista poistuu kaikki toimijat, tai sellaista ei ole ollenkaan. Mikäli kuvassa ei ole päätoimijaa, on myös sillä oma merkityksensä. Tämän takia päätoimijoita analysoitaessa huomioidaan erikseen sellaiset kuvat, joista puuttuu päätoimija. Vaikka kuvassa ei olekaan päätoimijaa, saattaa kuvauksen kohde edustaa jotain kuvan ulkopuolista toimijaa eli kuva voi olla indeksi jostain muusta. Vaikka kuvan ulkopuolisia toimijoita ei huomioda tässä analyysissä, voi päätoimijaton kuva edustaa ulkopuolisen toimijan toimintaa. Toiminta on kuitenkin ilmevä jollain konkreettisella tavalla. Päätoimijan ja toiminnan puuttumisella ei ole yhteyttä kuvan olosuhteiden kanssa. Vaikka representaatiossa ilmenevät olosuhteet voivat olla merkityksellisiä päätoimijan ja toiminnan analysoinnissa, ei olosuhteiden tulkinta ole välttämätöntä toimijuuden analysoinnissa. Toisaalta kuvassa ilmenevän toimijuuden puuttuminen ei ole este sille, että kuvasta voidaan tulkita olosuhteet. Toiminnan puuttuminen jostain tietystä paikasta voi olla erittäin merkityksellistä.

Passiivisia toimijoita ei analysoida tässä tutkimuksessa omana kokonaisuutenaan. Mikäli niiden havaitaan oleellisesti vaikuttavat kuvan kokonaisuuteen, päätoiminnan tulkintaan tai toimijoiden jonkun kategorian analyysiin saatetaan passiivisten toimijoiden rooli tuoda esiin.

2.2 Visuaalinen journalismi

Tässä luvussa raapaistaan historiaa ja tehtyjä tutkimuksia. Krimin sotaa on tituleerattu ensimmäiseksi mediasodaksi. Ainakin se oli ensimmäinen sota, jossa reportterit olivat joukkojen mukana lähettämässä kirjeitse viestejä ja kuvia suoraan etulinjasta. Puhutaan vuoden 1853–1856 sodasta. (Seethaler ym. 2013, 21.) On ironista, kuinka Krimin valtaus 160 vuotta myöhemmin on jälleen ravisuttamassa median roolia sodan osapuolena. Yksi suurimmista mediatapahtumista oli syyskuun 11. päivän terrori-iskut 2001. Johanna Sumiala kirjoittaa tapahtumasta seuraavaa: ”Kyse on terrorismin medialisaatiosta eli terroristien pyrkimyksestä sopeuttaa toimintansa median logiikkaan ja siten käyttää vallitsevaa mediajärjestelmää tarkoituksensa ajamiseen. Näin toimiessaan tämän päivän terrorismi haastaa koko median tuotantokoneiston ja sen toiminnan logiikan” (Sumiala 2012, 125). Krimin valtauksessa median osallisuutta ei voida vähätellä. Epäselvän tilanteen takia medioiden representaatiot antoivat kansalaisille materiaalin, joista käsitys tilanteen kehittymisestä muodostui. Kun ymmärretään tämän tilanteen muodostumisen periaatteet, ymmärretään myös, kuinka suuri on median merkitys sodan saaman oikeutuksen muodostajana.

Valokuvan historia voidaan ulottaa 27000 vuoden takaisin kalliomaalauksiin, joilla on todettu olleen informatiivinen tarkoitus. Vuonna 1727 havainto hopeakemikaalien tummumisesta valon vaikutuksesta oli alkusysäys valokuvalle. Kuitenkin vasta tasan vuosisata tuon jälkeen valmistui ensimmäinen valokuva. Vuonna 1844 julkaistiin ensimmäinen kirja, joka sisälsi valokuvia. Ajassa tästä meni vain noin kymmenen vuotta, kun 1855 Englantilainen Roger Fenton yhtenä ensimmäisistä sotakuvaajista antoi otoksiaan julkaistavaksi. Teknisiä parannuksia tämän jälkeen olivat esimerkiksi 1888 Kodakin massoille tarkoitetut filmirullakamerat, 1925 Leican 35 mm kamerat, ensimmäinen Kodakin värifilmi 1935 ja heidän digikameroiden valmistaminen massoille 1996 alkaen. (Howells & Negreiros. 2012, 184–189.)

Median tutkimuksissa kuvan ja tekstin erottaminen on ollut yksinkertainen tapa rajata tutkimusta. Marginaaliin usein jäävän kuvan tulkinnan historia ei ole pidemmällä kuin noin 60 vuoden takana. Roland Barthesia käsitellään enemmän semiotiikan yhteydessä. Lyhyen jäävien perinteiden takia on syytä nojautua myös muunlaiseen varhaisempaan tutkimukseen. Cordula Nitsch ja Dennis Lichtenstein ovat tutkineet kansallista diskurssia Georgian sodasta Venäjällä ja EU:ssa, painetussa ja verkkomediassa (Seethaler ym. 2013, 291–313). Tähän tutkimukseen on poimittu heidän havaintonsa mukaiset EU:n median diskursseista muodostuneet kehykset. Eniten esiintyneestä aloittaen näitä ovat uusi maailmanjärjestys, Venäjän uusi nousu maailmanpolitiikkaan, kylmän sodan paluu, humanitaarinen katastrofi, separatismi, taloudelliset seuraukset, Venäjän kykyjen vakuuttelu, etninen konflikti ja konfliktin kustannukset. Kirjallisena diskurssina tällaisia aiheita voisi löytyä myös tämän tutkimuksen aineistosta. Uuden maailmanjärjestyksen, maailmanpolitiikan, tai kylmänsodan paluun, esittämisen tulkinta pelkästä visuaalisesta materiaalista ei vastaa tämän tutkimuksen intressejä, koska aineisto on ainoastaan Krimiltä. Samoin taloudelliset seurauksien ja konfliktin kustannusten tulkintaan aineisto on tässä tutkimuksessa väärä. Sitä vastoin voidaan olla kiinnostuneita Venäjän kykyjen vakuuttelusta, etnisestä konfliktista, separatismista ja humanitaarisen katastrofin ilmenemisestä. Tällaisten havaintojen tekeminen voi auttaa nimeämään aineistosta tehtyjä havaintoja tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa.

Valérie Golin pohtii sotien ja humanitaaristen kriisien narratiiveja ja kuvia vuosilta 1960–1990 Yhdysvaltalaisissa ja Ranskalaisissa sanomalehdissä. Hänen kirjoituksensa ei perustu varsinaiseen tutkimukseen, vaan on tutkivaa analyysiä. Golin kiinnittää huomion uhreihin. Siihen, kuinka sääli kehystetään median narratiiveissa ja kuvissa, kuinka konflikteille annetaan oikeutus ja miten uhrien eriarvoisuus muodostuu. Esille tuodut pohdinnat uhrin representoinnista auttavat tunnistamaan ja nimeämään myös tämän tutkimuksen uhreja. (Seethaler, ym.2013, 135–156.)

Kangas, Ojala & Pantti kirjoittavat Ukrainan kriisiin liittyvän aineistonsa kuvien ilmenevän viidessä tulkintakehyksessä, joita ovat politiikan kehys, humaani kehys, aseellisen konfliktin kehys ja kansalaistoiminnan kehys, sekä muut. Katteoria muut sisältää kaiken edellisiin neljään kehykseen sopimattoman. Suomen mediassa hallitsevana oli politiikan kuvaaminen, noin joka kolmannessa artikkelissa. HS:n kuvista neljäsosa oli humanissa kehyksessä olevaa kärsimyskuvastoa. (Kangas, ym. Media & viestintä 38/2015. 194.) Kansalaistoimintaa kuvattiin esimerkiksi mellakoivina tai juhlivina aktivisteina. Kiovan mielenosoituksesta ja helmikuussa yleensä, ennen Krimin valtauksen alkamista, HS:n kuvista kolmasosa oli aktivismikuvia (em. 199). Aseellisen konfliktin kehykseen on rajattu ”Ukrainan armeija ja separatistien sotilaita ja komentajista, aseista, taisteluista sekä rintamalinjojen kulkua havainnollistavista karttakuvista”. Useimmat aseellisen konfliktin kehykseen kuuluvat kuvat esittivät passiivisia sotilaita, jotka odottivat, vartioivat, tai istuivat ajoneuvoissa. Aseellisista yhteenotoista kuvia oli harvemmin, joskin niiden saannin haasteet on samalla tiedostettu. HS:ssa sodan vastapuolia on kuvattu yhtä paljon. (em. 198.)

Edellisistä tutkimuksista oli havaittavissa mielenkiintoisia teemoja, jotka esiintyivät aineistossa. On kuitenkin muistettava, että tutkimukset ovat valikoituja, eivätkä näin ollen edusta laajempaa näkemystä aihealueen teemoista. Kun tutkimuksen aineistoa luokitellaan, ryhmitellään tai teemoitellaan, on tutkijan tehtävänä kirjoittaa aineiston otsikko. Tästä syystä edellisissä tutkimuksissa tehdyt havainnot ovat hyvä tuki uuden aineiston käsittelylle. Toisaalta tällaisten vanhojen nimitysten käyttämisen voidaan ajatella rajaavan ja ohjaavan tutkimusta. Tässä tutkimuksessa havaitaan tämä sudenkuoppa ja pyritään välttämään se. Myös semiotiikan termit syntagma ja paradigma auttavat tässä tehtävässä, joten luokittelu kyettäne määrittelemään tarvittavin perusteluin. Edellisestä tutkimuksesta löydettyjä teemoja ovat Venäjän kykyjen vakuuttelu, etninen konflikti, separatismi, humanitaarinen katastrofi, uhri, aseellinen konfliktin ja kansalaistoiminta (Kangas, ym. Media & viestintä 38/2015).

2.3 Laadullisen tutkimuksen ja semiotiikan perinteet

Tutkimuksenteon filosofia voidaan jakaa aristoteeliseen ja galileiseen perinteeseen. Näistä laadullista tutkimusta edustaa ensin mainittu. Aristoteelisen perinteen mukaan aikomukset ja päämäärä ohjaavat ihmistä. Huomattavimpana erotuksena näille aatehistorian perinteille on tietämisen tapa. Vaihtoehtoina ilmiön tietämiselle on selittäminen ja ymmärtäminen. Näistä laadullisen tutkimuksen perinteen takana oleva ymmärtäminen on hengentieteen metodologiaa ja selittäminen luonnontieteiden eli galileisen perinteen metodologiaa. (Tuomi & Sarajärvi. 2013, 27–31.) Aristoteles (384–322 eaa.) luokitteli merkit välttämättömiksi ja heikoiksi merkeiksi. Välttämätön merkki on ehdoton todiste jostakin ja heikko merkki voi tarkoittaa myös jotain muuta. Häntä ennen Semiotiikan edelläkävijöistä mainitaan Platon (428–348 eaa.), joka pohti kielen ja todellisuuden suhdetta. Samalla häntä voidaan pitää sekä aristoteelisen että galileisen perinteen perustana. (Cobley ym. 1998, 4. Veivo ym. 1999, 173–177.) Augustinus (354–430 jaa.) oli kolmas semiotiikalle merkittävä antiikinajan filosofi. Hän jakoi merkit luonnollisiin ja konventionaalisiin eli sovittuihin merkkeihin (Veivo ym. 1999, 177–178).

Ennen keskiaikaa kristinuskon teologia määrittä tieteiden suunnan. Semioottinen uskonnollisiin perusteisiin nojaava merkkien tulkinta oli arkipäiväistä, mutta tieteellisesti rajallista. Keski-ajalle tultaessa kirkon valta väheni, mutta asioiden ja ilmiöiden uskonnollinen tarkoitus haluttiin edelleen selvittää. Semiotiikka ilmeni filosofis-esteettisenä ajattelutapana, joko metafyyssisenä symboliikkana tai populaarimpana universaalina allegorana. Metafyyssisen symboliikan mukaan maailma ajatellaan Jumalan luomuksena. Toisen ajattelutavan mukaan asioiden merkittävyyttä pohdittiin monella tasolla. Lopulta allegorisuus ja metafyyssinen symboliikka rajattiin uskonnon ominaisuudeksi ja luonnontieteet itsenäistyivät uskonnosta. Asioista alettiin tehdä havaintoja empiirisesti, ajattelematta niitä uskonnollisina merkkeinä. (Veivo ym. 1999, 179–184) Tällainen ymmärtävä ote on hermeneuttisen perinteen lähtökohta, missä ihmistutkimuksen ajatellaan suuntautuvan mielen luomiin merkitystodellisuuksiin (Tuomi & Sarajärvi. 2013, 31–33). Analyttisen hermeneutiikan tapa erotella käyttäytyminen, tapahtuma ja teko heijastuvat myös tämän tutkimuksen analyysissä. Tarkempi katsaus näihin tehdään esiteltäessä toimijuutta. Kun inhimillisten arvojen sävyttämät tutkimuskohteet vaihtuvat ymmärtämisen sekä tulkinnan tutkimiseen, puhutaan fenomenologis-hermeneuttisesta perinteestä. Keskeisinä käsitteinä tulkinnallisessa tutkimuksessa ovat kokemus, merkitys sekä yhteisöllisyys. Vaikka jokainen tekee havaintoja itsenäisesti, ovat niiden merkitykset rakentuneet siinä yhteisössä, missä elämme. (Tuomi & Sarajärvi. 2013, 34–36.) Fenomenologis-hermeneuttisen perinteen tutkimus kuvaa yksinkertaisuudessaan tätä tutkimusta. Tutkittava kohde on olemas-

sa ja kaikkien nähtävillä. Oletus kuitenkin on, ettei sitä pystytä välittömästi käsitteellistämään, tai kokonaisuudessaan ymmärtämään. Tälle tutkimukselle on kehittynyt tulkintamenetelmä, joka on muodostunut ymmärryksen myötä.

2.4 Semiotiikka

Semiotiikka levisi tunnetuksi tieteenalaksi 1960-luvulla (Tarasti 1990, 5). Suomalaisen semiotiikan tiedekirjallisesti tuotteliaimman henkilön, Eero Tarastin, mukaan semioottisia käsitteitä on tämän jälkeen ruvettu hyödyntämään muillakin tieteenaloilla (Tarasti 2004, 20). Vanhahtavista termeistä semiologia liitetään eurooppalaiseen merkkitutkimukseen. Esimerkiksi de Saussure käytti kyseistä termiä ja tämän jälkeen semiologia onkin hänen taustoistaan johtuen liitetty lingvistiseen semiotiikkaan. Semiotiikka on ollut terminä käytössä etenkin amerikkalaisilla teoreetikoilla. (Cobley ym.1998, 13.) Nykyisin semiotiikka on vakiinnuttanut paikkansa myös eurooppalaisessa diskurssissa. De Saussuren kanssa 1910-luvun aikoihin vaikuttanut Charles S. Pierce, pohti semiotiikkaa filosofisia ongelmia merkkiteoriansa kautta (Tarasti 1990, 6–7). Hänen lähtökohtansa oli kielen rakenne (Cobley ym. 1998, 36). Semiotiikan peruskivien, de Saussuren seuraajien strukturaalisen ja Piercen pragmaattisen semiotiikan jäljissä ovat kulkeneet suurin osa semiotiikan jälkipolvista. Oman tiensä kulkijoista mainittakoon vuoden 2016 alussa 84-vuotiaana kuollut filosofisen semiotiikanhaaran Umberto Eco, jota myös Tarasti lainaa mielellään omissa teoksissaan. (Cobley ym. 1998, 37., Tarasti 1990, 7, 32.)

Semiotiikka on jaoteltavissa erilaisiin suuntauksiin. Empiirisen semiotiikan perinteet ovat lääketieteessä. Havaitun vaivan merkitys saattoi esiintyä jonain tautina. Myös esimerkiksi merkitysten välittäminen ilman yhteistä kielijärjestelmää kuuluu empiirisen semiotiikan tutkimusalueeseen (Tarasti 1990, 6–7). Charles S. Pierce (1839 – 1914) pohti filosofisia ongelmia merkkiteoriansa kautta. Täten myös hänet voidaan Econ lisäksi sijoittaa filosofiseen haaraan. Piercen mukaan merkki on se, mitä aistimme ja mikä ei välttämättä tarkoita mitään. Kun tulkitsija tavoittaa tämän merkin ja hänen tajunnassaan havaittu merkki saa jonkun merkityksen, on tämä ajatus interpretantti, vastaanottajan tulkinta. Tulkinta sisältää ajatuksen merkistä erillään olevasta objektista. Kolmiomalli muodostuu siis merkistä, interpretantista ja objektista. Esimerkiksi valokuva sisältöineen on merkki. Sen objekti on kuvassa näkyvä jossakin olemassa oleva kohde. Interpretantti on merkin käyttäjän aineeton tulkinta siitä, mitä kuva esittää. Merkin objekti voi toisen interpretantin mukaan olla sotilas, toisen mukaan poliisi. Piercen merkkiteoriaan liittyy esiteltyjen kolmen tekijän vertaaminen suhteessa merkkiin. (Tarasti 1990, 25, 29., Fiske 2005, 64.) Semiotiikassa esiintyvistä termeistä filosofiset lähes-

tymistävät firstness, secondness ja thirdness tulivat semiotiikan diskurssiin Piercen kautta (Tarasti 1990, 26). Hänen merkkiteoriassaan käyttämiään termejä on liuta muitakin, mutta tässä tutkimuksessa nuo termit pyritään määrittelemään tarpeen ilmetessä. Lingvistisen suuntauksen suunnannäyttäjänä voidaan pitää Ferdinand de Saussurea. Hänestä kerrotaan seuraavassa kappaleessa lisää. Kulttuurisemiotiikka on näistä neljästä suuntauksesta ehkä konkreettisin. Kun kohdataan uusi kulttuuri, saattavat monet tutut merkit saada uusia merkityksiä (Tarasti 1990, 6–8). Kirjaimet eivät näytä samalta, sormimerkit tulkitaan aivan toisella tavalla ja huolimaton käyttäytyminen vieraan kulttuurin pyhien kohteiden luona saattaa olla kohtalokasta. Seuraavassa kappaleessa edetään lingvistisen semiotiikan polkua.

Ferdinand de Saussure (1857–1913) ei Pierceen verrattuna ollut niinkään kiinnostunut merkistä ja sen muodostumisesta, kuin merkkien välisistä yhteyksistä. Hän käsitteli merkkiä erottamalla siitä fyysisen ulkomuodon, merkitsijän ja aineettoman käsityksen siitä eli merkityn. De Saussuren tapauksessa merkitsijällä tarkoitettiin jotain, miten kielitiede ilmenee ja merkityllä käsitystä siitä, mitä siitä ymmärretään. Hän ei niinkään kiinnittänyt huomiota merkin ulkoiseen merkitykseen, kuten sosiaaliseen ulottuvuuteen. Tätä hän kutsuu merkityksellistämiseksi. (Fiske 2005, 66–67., Tarasti 2004, 9.) Roland Barthes seurasi semiootikkona de Saussurea ja visioi merkkitieteen toimivan yhteiskuntakritiikin työkaluna. Valokuvakirjoittajana hän oli yksi ensimmäisistä ja onkin tästä syystä yksi visuaalisen journalismin tieteenalan hahmoja. (Seppänen 2005, 111–112.) Hän tarttui de Saussuren merkityksellistämisen termiin ja hahmotti erilaisia tapoja tunnistaa niitä tasoja, joilla merkityksellistäminen toimii. (Fiske 2005, 115.) Hän tarkasteli merkkejä jo olemassa olevin termein ja lisäksi otti itse käyttöön muun muassa termit konnotaatio ja denotaatio. Denotaatiolla tarkoitetaan merkin ilmeistä merkitystä, kun konnotaatio on merkistä tehty tulkinta. Kun vielä palataan de Saussureen, voidaan ottaa esille hänen tapansa jäsenellä kieltä. Ensinnä hän erotti kielijärjestelmän, olemassa olevan sosiaalisesti jäsenellyn kielisysteemin puhunnasta. Yksilöllisesti tuotettu puhunta sisältää äänensävyt ja tavan käyttää kielisysteemiä. Muun muassa Barthes on muovannut tästä termiparin koodi/sanoma, mistä johdettuna dekodeeraamista voidaan pitää sanomaan käytettyjen koodien paljastamisena. Kun de Saussuren kielen jaottelua jatketaan, erotetaan myös käsitepari ilmaisu/sisältö, joiden kautta voidaan etsiä näkökulmia merkittyyne eli käsitykseen siitä, mitä merkillä ymmärretään. Tässä vaiheessa kielijärjestelmän kielitieteellinen tarkastelu on siis rajattu ulkopuolelle ja merkityksen tarkastelu on saanut semioottisen piirteen. Samalla kyetään kytkemään kielitieteet oleelliseksi osaksi visuaalisen tulkinnan menetelmiä. (Tarasti. 1990, 11–13.)

2.4.1 Semioottinen tarkastelu

Semiotiikka on laaja-alainen tieteenala, eikä sillä voida tarkoittaa jotain tiettyä analyysiä. Terminä semioottinen tarkastelu ei tarkoita mitään tiettyä asiaa, vaan otsikko on valittu kuvaamaan tätä lukua. Tässä tutkimuksessa semioottisen tarkastelun tarkoituksena on jalostaa analyysistä saaduista tuloksista vastaus tutkimuskysymykseen. Tarkasteltava aineisto tullaan kategorisoimaan erilaisiin toimijoihin, heidän toimiinsa ja kuvassa näkyviin olosuhteisiin. Erottelun jälkeen havainnot kerätään takaisin alkuperäiseen muotoonsa, jotta ne voidaan analysoida yhteydessä toisiinsa. Seppänen esittelee tähän liittyen tärkeät termit myytti, denotaatio, konnotaatio, ikonisuus, indeksisyys, metonymia, metafora, paradigma ja syntagma. Seuraavan määrittelyn tuloksena on tarkoitus kyetä karsimaan tästä jargonista tarpeeton osa pois. Jäljelle jäävän osa hyödyntämisestä analyysissä kerrotaan kolmannen luvun lopuksi.

Myytti on listalla oikeutetusti ensimmäisenä, koska kuva-analyysin esi-isänä pidetty Roland Barthes oli kiinnostunut juurikin siitä. Hänen teoksissaan valokuva oli pienehkössä roolissa, mutta visuaalisuutta koskevat tekstinsä olivat alan ensimmäisiä, ajoittuen 1950-luvulle. Myytti ei kuitenkaan ollut vain Barthesia kiinnostava ilmiö. Tunnetuista semiootikoista esimerkiksi Claude Lévi-Strauss pohti myyttistä ajattelua, joskin hieman myöhemmin. (Tarasti 1990, 53.) Psykologisesta näkökulmasta myytti nähdään tapana selittää psykologisia konflikteja sadulle ominaiseen tapaan (Tarasti 1990, 146–147). Myytti on jonkun asian saama merkitys, mikä on muodostunut osana kulttuuria ja siitä on tullut itsestäänselvyys (Seppänen 2005, 112). Vaikka jokin on täynnä merkityksiä, muuttuu sen sisältö vain yhdeksi myytiksi, joka antaa tälle alkuperäiselle merkille uuden merkityksen ja muodon (Tarasti 1990, 151–152). Suomalaisen sotilaan suhtautuminen Venäjään voi näyttäytyä joillekin tällaisena myyttinä. Aineistoon liittyen on mielenkiintoista pohtia, kuinka esimerkiksi vaaleilla rakennettiin myyttiä Krimin siirtämisestä Venäjälle, aivan kuin toimet olisivat laillisia.

Fiske kirjoittaa myyttien muotoutuneen selittämään esimerkiksi mieheyttä, naiseutta, perhettä, menestystä ja poliisin toimintaa. Alkukantaisimmiksi myyttien aiheiksi hän nimeää elämän ja kuoleman, ihmisen ja jumalan, hyvän ja pahan. Myytin tapa toimia on neutralisoida jokin toiminta luonnolliseksi toiminnaksi. (Fiske 2005, 116.) Tässä tutkimuksessa myytin käsitteessä pitäydytään alkukantaisimmissa merkityksissä, hyvän ja pahan pohdinnassa. Myyttien löytäminen tutkimusaiheesta ei ole itsetarkoitus, mutta sellaisen havaitseminen toisi työlle lisäarvoa. Analysoinnin yhteydessä on mahdollista haastaa itsestään selviltä vaikuttavat tulkinnat ja tunnistaa sosiaalisesti muodostuneet ”totuudet”. Hyvän ja pahan tunnistaminen on ongelmallista. Moraali on yksilöllistä ja empiirisenä ilmiönä sekin muodostuu sosiaalisessa ympäristössä. Toisaalta hyvän ja pahan tunnistaminen ei ole pelkästään yksittäisen ihmisen tulkintaa, vaan yhteiskuntamme lait auttavat meitä hahmottamaan oikean ja väärän, jotka ovat hyvin rinnastettavissa alkuperäiseen ongelmaan. Vaikka Suomen lait eivät pädekään Ukrainassa, tulkitsemme kuvia kuitenkin oman oikeustajumme kautta. Tässä tutkimuksessa analysoidaan kuvassa esiintyvää positiivista, neutraalia ja negatiivista toimintaa.

Konnotaatio on Ronald Barthesin merkityksellistämisen, tai myytin toinen taso, denotaation ollessa tasoista ensimmäinen. Fiske havainnollistaa denotaation kuvaavan mitä on kuvattu, kun taas konnotaatio kuinka on kuvattu. (Fiske 1990, 114.) Konnotaatio voi olla esimerkiksi jonkun kuvassa esiintyvän symbolin yhdistäminen kuvan johonkin toiseen yksityiskohtaan. Näin yksittäiset merkitykset muodostavat yhdessä toisen tason merkityksen. Konnotaatio on näiden kahden yksityiskohdan tunnistamista toisen tason merkityksen muodostajana. Barthesin mukaan konnotaatio on kuvan kulttuurillinen merkitys (Seppänen 2005, 116–117). Kun puhutaan toisesta tasosta, voidaan sitä nimittää myös symboliseksi tasoksi. Tässä tutkimuksessa ensimmäinen alakysymys liikkuu denotaation alueella. Mietitään, miten jokin yksityiskohta ilmenee. Toisen alakysymyksen vastauksen etsimisessä liikutaan syvällisemmällä toisella tasolla. Tehdään havaintoja yksityiskohtien yhdistelmien merkityksistä. Kolmas merkitystaso on jotain, mitä ei kyetä näkemään, eikä määrittelemään. Oivallus on konkreettinen esimerkki siitä, että jokin asia muuttuu mahdolliseksi määritellä. Barthes on liittänyt myytin osin tähän viimeiseen kategoriaan. Tälle tutkimukselle on ongelmallista, että kuvat voivat olla täynnä kolmatta tasoa. Kuva on todisteena koko ajan läsnä ja kykenemme näkemään siinä olevat kaikki sävyt. Ajan kanssa sen sisältö saa kuitenkin yhä uusia merkityksiä. Tutkimuksissa ilmenee jotain uutta, mitä voidaan pitää todisteena jostain toisesta. Toisaalta tällaisten tietojen paljastuessa ei voida puhua enää kolmannesta merkityksestä. (Seppänen 2005, 113, 117–118.) Tässä tutkimuksessa kolmannen tason tietoja pyritään nimeämään konnotaation tasalle. Denotatiivisten tulosten analysointi on jo osaltaan merkityksen antamista. Täl-

löin siirrytään konnotaation puolelle. Representaatioiden tarkoitusten etsimisessä (toinen tutkimuksen alakysymys) tarkastellaan aineiston konnotaatioita muiden semioottisten termien avulla. Toisaalta merkitysten etsimistä on suotavaa ulottaa myös muille tieteenaloille. Näin näkökulmaa kyetään laajentamaan. Tässä tutkimuksessa merkityksiä annetaan sotatieteiden näkökulmasta. Aineistoa lähestytään psykologisen operaation kautta.

Ikonisuus tarkoittaa sitä, että merkki muistuttaa kohdettaan. Indeksiksi on merkki, jolla on suora kytkös esittämäänsä asiaan. Metonymia taas on pala kokonaisuutta, mikä alkaa edustaa koko prosessia. Metafora puolestaan on kielikuva. Valokuva on ikoninen, se muistuttaa tilannetta, mistä kuva on otettu. Valokuvan olemassaolo on indeksi siitä, että kuvaaja on ollut läsnä ottamassa kuvaa tuosta tilanteesta. Metonymia selittää kuvan olevan vain rajattu osa kokonaisuutta. Kuvassa olevat toimijat on esitetty kuvissa tietyllä tavalla, mutta sen perusteella ei voida kertoa, mitä muuta toimintaa prosessissa on tapahtunut. Metaforan tulkinta kuvasta on keinotekoisia, koska kielikuvallinen tulkinta vaatii näkyvän muuttamisen tekstiksi. Toisaalta Seppänen antaa esimerkin myös onnistuneesta metaforasta kuvassa. Näiden termien ymmärtäminen auttaa käsitteellistämään analyysivaiheessa tehtyjä havaintoja. Varsinaisessa analyysissä ei kuitenkaan nähdä tarvetta suoranaisesti hyödyntää näiden termien antamia mahdollisuuksia. (Seppänen 2005, 125, 126, 130–141.)

Syntagma ja paradigma auttavat termeinä tunnistamaan kohteen sisältämiä merkkejä ja niiden välisiä yhteyksiä. Syntagmalla tarkoitetaan peräkkäin olevia merkkejä, jotka seuraavat toisiaan tietyssä järjestyksessä. Kirjoitus on tästä hyvä esimerkki. Paradigmalla tarkoitetaan niitä mahdollisuuksia, mistä merkkijonoon valittu merkki on valittu. Tässä tutkimuksessa toimijuuden määritelmään valitut termit (toimija, toiminta, olosuhteet) edustavat syntagmaattista ulottuvuutta. Paradigmaattinen ulottuvuus taas edustaa niitä mahdollisuuksia, joita jokin näistä termeistä voi olla. Toiminnan paradigmassa näitä voisivat olla vartiointi, partiointi, hakkaaminen, piirittäminen ja mielenosoittaminen. Tässä tutkimuksessa denotatiivisen analyysin jälkeen aineistoa tarkastellaan syntagman ja paradigman käsitteiden avulla. Näin kyetään havaitsemaan aineistossa olevat yhtenevyydet ja tällä tavalla muodostamaan semioottisesti tulkittuja, uskottavia ryhmiä toimijuudelle. (Seppänen 2005, 126–130.)

Semioottista tarkastelua voidaan lähestyä myös muilla tavoilla. Merja Salo lähestyy kuvajournalismia Piercen merkkiteorian filosofisten kategorioiden avulla. Hän määrittelee firstnessin tarkoittavan havaintoa, joka vaatii kaiken huomion. Esimerkiksi uutisointia Estonian uppoamisesta hän kuvaa tällä termillä. Kuvakertomusta hän käsittelee secondnessina ja kuvituskuvaa thirdnessina, mikä on kaikkein etäisin kokemus todellisuudesta. (Salo 2000, 12–16, 65.) Filosofisina termeinä Salon käyttämien sanojen merkitys ymmärretään kuitenkin hieman eri tavalla. Filosofisena terminä firstness ei kuitenkaan kuvaa Estonian uppoamisen uutisointia. Mieluummin firstness voisi olla se hetki, kun ensimmäisen kerran havaitaan tällainen suuri onnettomuus. Monen päivän uutisointi tuskin kykenee sitomaan katsojan huomiota niin intensiivisesti. Kuten Tarasti kuvaa, firstness laimenee hiljalleen secondnessiksi ja thirdnessiksi. Secondness on jotain tuttua, jo olemassa ollutta, kun thirdness on päättelyä, tulevan ennustamista ja jotain kauimpana ”todellisuuden pinnasta”, kuten Tarasti asian ilmaisee. (Tarasti 1990, 26–27.) Uutisointi Krimin valtaamisesta, turvallisuuskuvan muuttumisineen, lähenee uutisarvossaan Estonian uppoamista. Sitä ei näiden havaintojen perusteella kuitenkaan tulla tarkastelemaan edellä esiteltyjen filosofisten termien kautta.

2.5 Funktionaalinen kieliteoria

Edellisessä luvussa esiteltiin termejä, joiden kautta rajattiin kielitieteet semiotiikasta. Tässä luvussa otetaan askel taaksepäin, kun tarkastelussa siirrytään käsittelemään Michael A.K. Hallidayn funktionaalista kieliteoriaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia semioottiseen tarkasteluun. Hallidayn ensimmäiset tuotokset ovat jo vuodelta 1956, mutta ensimmäisen teoriansa funktionaalisesta kieliteoriasta hän julkaisi 1985. Vuoden 2014 versio on neljäs samasta aiheesta. (Halliday ym. 2014, xii.) Semiootikkona Halliday on nimetty de Saussuren seuraajaksi. Toisaalta, jos semiootikot jaetaan Venäjän formalisteiksi ja Pariisin koulukunnaksi, ehdottaa Gynther Kress ja Theo van Leeuwen kolmanneksi, aloittelevaksi koulukunnaksi Hallidayn seuraajia. Määrittelijät kuitenkin myös itse kuuluvat Hallidayn seuraajien joukkoon, joten heidän katsontakantansa on toki hieman puolueellinen. (Kress & van Leeuwen. 2010, 6.) Hallidayn työtä pidetään myös sosiaalisemiotiikan perustana (Cobley. 1998.165).

M.A.K Hallidayn teoriassa tunnistetaan aineistosta kohteita ja löydetään niille merkityksiä. Kohteen merkitys voidaan jakaa kolmeen osaan, metafunktion. Tekstuaalinen merkitys käsittelee lauseketta viestinä, interpersoonainen merkitys tarkastelee lauseketta vuorovaikutteisena viestinä ja eksperientiaalisen metafunktion yhteydessä puhutaan lausekkeesta representaationa. Eksperientiaalinen merkitys on maailmankuvaa selittävää ja käsittää mm. asioiden sekä prosessien (tekemisen) nimeämistä. (Halliday 2014, 211–212., Jantunen. 2010, 27.) Hallidayn teoria on englanninkielinen kieliteoria, eikä ole sen takia täysin sovellettavissa kaikenkattavaan monilukuun suomeksi. On kuitenkin huomattava sen visuaaliseen tarkasteluun tuomat mahdollisuudet. Tekstuaalinen merkitys keskittyy sanojen moniselitteisyyteen ja auttaa pohdimaan, mitä viesti oikeastaan tarkoittaa. Yksittäisten kuvien tulkinnassa tämä tulkintapolku saattaa tuottaa uusia havaintoja. Yhden kuvan muuttaminen tekstiksi on sanonnan mukaan enemmän kuin tuhat sanaa, joten visuaalisen aineiston kanssa tulkinta voisi saada turhan suuret mittasuhteet. Interpersoonaisen merkityksen keskittyminen vuorovaikutteisuuteen on myös mielenkiintoinen tulkintapolku aistimamme ja tuottamamme materiaalin ymmärtämiseen. Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin eksperientiaaliseen merkitystasoon, minkä avulla näkemämme pystytään jakamaan eri prosesseihin.

Merkityksen muodostumista tullaan etsimään eksperientiaalisen metafunktion teoriaan kuuluvan, englanninkielisistä teksteistä muodostetun prosessikaavion avulla. Prosessien avulla on tarkoitus tunnistaa erityyppisiä kohteen toimintaan liittyviä lausekkeitä. Huomioitavaa on, että suomen kielestä määritelty vastaava prosessikaavio saattaisi ilmentyä hieman eri tavalla. Funktionaalista kieliteoriaa on kuitenkin käytetty suomenkielisissä tutkimuksissa, eikä termistöä ongelmaa ole nähty ongelmana. Tässäkään työssä tämän mahdollisen kielistä johtuvan erotuksen ei anneta häiritä. Tätä yksittäisten lausekkeiden analysointiin tarkoitettua teoriaa visuaalisen ymmärtämiseen pohtivat muun muassa jo aiemmin mainitut Kress ja van Leeuwen.

Kuvaa ei voida analysoida vain yhden prosessin kautta, vaan siitä on mahdollista tulkita jopa kaikkia prosesseja. Tässä on toki käytettävä mielikuvitusta, mikäli selin kameraan olevaa henkilöä halutaan tulkita verbaalisen prosessin kautta. Prosessikaavio on kuvattu ympyrämuotoon, joka on jaettu symmetrisesti kahteentoista eri osaan. Kolmessa osassa on esitelty välimallin prosessit ja niiden väliin jäävissä kolmen sektorin ryppäissä esitellään kolme päätyyppiä. Tässä tekstissä kaavio on muutettu luetteloksi. Ensin prosessit esitellään alkuperäiskielellä, minkä jälkeen nämä kuusi prosessia esitellään suomeksi. Kolme välimallin prosessia ovat *Behavioural*: behaving, *Existential*: existing ja *Verbal*: saying. Näiden väliin jäävät prosessi-

kaavion kolme päätyyppiä material, mental ja relational. Jokaisella päätyypillä on kolme osiota. Material: 1. happening (being created), 2. creating/changing ja doing (to), 3. acting. Mental: 1. seeing, 2. feeling ja 3. thinking. Relational: 1. having attribute, 2. having identity ja 3. symbolizing. (Halliday 2014, 214-216.)

Behavioaraalinen prosessi on tyypillisesti ihmiseen liittyvää fysiologista tai välitöntä tavoiteorientoitua toimintaa. Tämän tutkimuksen aineistossa yleisimpiä prosesseja ovat hymyily ja kameraan katsominen. Karkeasti yksinkertaistettuna behavioaraalinen prosessi näkyy kasvoista. (Halliday 2014, 301–302.)

Materiaalinen prosessi on Hallidayn mukaan useimmin esiintyvä metafunktio. Noin 40 % hänen aineistonsa termeistä oli materiaalisia. (Halliday 2014, 215.) Prosessilla kuvataan mitä toimija tekee, kuten partioi ja osoittaa mieltä.

Eksistentialistisissa prosesseissa tarkastellaan olemassa olevaa ja ajan määreitä. On tunnistettava, koska kuva on otettu. Esimerkiksi kuvatekstissä voidaan viitata siihen, mitä tämän kuvan oton jälkeen on tapahtunut. Onko kuva esimerkiksi alustus jollekin, mitä ei ole saatu tallennettua. (Halliday 2014, 307–310.)

Relationaalinen prosessi on tunnistamista ja identifioimista. Prosessina se on Hallidayn kirjallisessa aineistossa toiseksi yleisin, kattavuuden ollessa noin 35 % (Halliday 2014, 215). Venäjän aikaa käyvä kello voidaan tulkita relationaaliseksi. Tämän tutkimuksen aineistossa oleelliseksi seikaksi nousevat kuvatekstit, joissa suuri osa ihmisistä identifioidaan. Tunnuksettomille sotilaille ja Venäjää kannattaville mielenosoittajille on keksitty lukuisia nimityksiä. Tässä kohdassa ero kirjallisen tekstin ja kuvan tulkinnan välillä on mahdollisesti suurimmillaan. Kuvaa tulkittaessa kuvateksti on jo kertaalleen mentaalisen prosessin tuotosta, mikä voi vaihdella henkilöittäin. Kirjallista aineistoa analysoitaessa jokainen voi todeta, että on eri asia, tuntee henkilö itsensä krimiläiseksi (mentaalinen prosessi), vai onko hän venäläinen (relationaalinen prosessi). (Halliday 2014, 259–300.)

Verbaaliset prosessit ilmenevät kuvissa melko huonosti. Sanomista, tai ääntelyä ilmentävä prosessi jää mykässä kuvassa usein havaitsematta. Kuvatekstissä saatetaan kertoa, mikäli kuvaan liittyy puhetta, mutta tässä aineistossa tällainen havainto rajoittuu yhteen kuvaan. Jos kuvattavilla henkilöillä on suu auki ja hän näyttää aktiiviselta mielenosoittajalta, voidaan olettaa hänen huutavan jotain. Mikäli kuva liittyy haastatteluun, on myös oletettavaa, että henkilö on puhunut jotain. (Halliday 2014, 302–307.)

Mentaaliset prosessit näkyvät aineiston kuvissa lähinnä onnellisina ilmeinä. Tutkimuksen kiinnostuksen kohteen ohjaamana esimerkiksi Venäjää tukeva toiminta voidaan eritellä mentaalisten prosessien yhteydessä. Kun relationaalisessa tulkinnassa ollaan kiinnostuneempia, onko henkilöt tulkittu venäläisiksi, vai Venäjä-mielisiksi, voidaan mentaalisessa prosessissa näiden molempien mentaalinen prosessi kohdistaa Venäjään. Toisaalta Krimin niemimaalla jo pitkään olleen venäläishallituksen yksiselitteisenä päämääränä ei voida olettaa olleen Krimin liittäminen Venäjään. Tässä tulkinnanvalossa prosessien kohdistaminen Venäjään ei ole relevanttia.

Lausekkeissa olevien prosessien nimeämisen lisäksi myös olosuhteet vaikuttavat tulkintaan. Hallidayn teoriassa pohditaan niin ajallisia, kuin tilallisiakin tekijöitä. Ajallisesti lähes kaikki aineiston uutiskuvat ovat edellisenä päivänä otettuja, tai ainakin oletusarvo on se. Joissain kuvateksteissä tämä on varmistettu. Aineistoa tulkittaessa kuvien julkaisujärjestystä pidetään mukaan aikajärjestyksenä. Koska kuvat pystytään laittamaan aikajanaan, on sijoittuminen ajassa myös yksi kuvien olosuhteisiin vaikuttava seikka. Tapahtumien etenemisjärjestyksellä on merkitystä. Suurin osa kuvista on päiväaikaan ja vain harva hämärään aikaan otettuja. Myöhään otettu kuva saa huomiota ainoastaan pimeyden tarjoaman kontrastin luoman synkkyuden muodossa, mikäli sen katsotaan analyysissä olevan vaikuttava tekijä. Aineiston kuvis-ta suurin osa on ihmisistä, eivätkä kuvan taustat tarjoa juurikaan tulkittavaa, muutamaa tapausta lukuun ottamatta. Yli puolet aineiston kuvista on sidottu kuvatekstillä johonkin tiettyyn paikkaan, kylän tai kaupungin tarkkuudella. Joissakin kuvissa rakennusten käyttötarkoituksia on selvennetty. Paikan merkitys korostuu esimerkiksi ihmisen kertoessa mielipiteitään. Kotona esitetty, kaukaisen maan toimittajalle kerrottu, kriittisyys eroaa huomattavasti julkisesta julistamisesta. Olosuhteilla voidaan tarkoittaa myös kulttuuria. Koska kuvat on otettu Ukrainassa, on huomioitava paikallisten mahdolliset kulttuurilliset eroavuudet. Krimin niemimaan kulttuuriin ei kiinnitetä tässä tutkimuksessa kuitenkaan erityistä huomiota, vaan joitain asioita voidaan selittää kulttuurisilla eroilla.

Nykyisen sotatieteiden tohtorin, Saara Jantusen lingvistinen uhka-analyysi kyberdiskurssista on metodiltaan hyvin lähellä tätä tutkimusta (Jantunen 2010). Jantunen rakensi metodinsa funktionaalisen kieliteorian ympärille. Lopullisessa metodissa hän yhdisti kieliteorian runkoon myös appraisal- ja turvallisuustutkimukseen muodostetun konstruktivistis-operationaalisen teorian. Appraisal -teorian avulla kyetään tekemään havaintojen ja aistimusten kuvailua (em. 25). Konstruktivistis-operationaalisesta teoriasta Jantunen esittelee kolme yksikköä. Ensimmäisenä toimijat turvallistavat asioita, joiden kertovat olevan uhattuna. Tämän jälkeen voidaan esitellä turvallisuutta tarvitsevia, uhattuna olevia, joita kutsutaan objekteiksi. Kolmantena tarkastellaan vaikuttajia, jotka ovat osallisia turvallisuuteen. (em. 30–31.) Tällaisen turvallisuusteorian yhdistäminen tähän tutkimukseen auttaisi tunnistamaan Krimin niemimaalla toimineita turvallistajia. Krimin niemimaan kuulumisen Ukrainaan näyttää olevan uhattuna. Kuitenkin aineiston perusteella voidaan pintapuolisesti havaita, että vain kahdessa kuvassa jokin näyttää olevan uhattuna (kuvat nro 15 ja 29). Turvallisuusympäristöön vaikuttavia tekijöitä onkin havaittavissa enemmän ja muutamaa eri tyyppiä. Jantusen metodia seuraamalla olisi siis mahdollista toteuttaa myös tämä tutkimus, mutta turvallisuustutkimus valtion valtaamisesta ei kuitenkaan ole välttämättä paras lähestymistapa. Funktionaalisen kieliteorian käyttö tämän tutkimuksen toimijuuden tunnistamisessa perustuu tohtori Jantusen töihin.

2.6 Informaatio­sota

Sodankäyntiin ja operaatioihin voidaan liittää lukuisia etuliitteitä. Simomatti Salmenoja on tehnyt pro gradu -tutkielman aiheesta Psykologinen vaikuttaminen – vaikuttavuuden arvioinnin viestinnällinen tarkastelu (2013). Hänen mukaansa psykologisten operaatioiden käsitteistö ei ole vakiintunutta. Eroja on esimerkiksi informaatio- ja psykologisten operaatioiden (PSY-OP) kesken. Yhdysvaltain puolustusministeriö on korvannut PSYOP -termin MISO:lla (military information support operations). Kirjassa *Imagewars Beyond the Mask of Information Warfare* (2002), Paul Virilio kirjoittaa artikkelinsa verettömästä informaatio­sodasta. Muistisääntöä METT-T (Mission, Enemy, Terrain, Troops, Time) käyttäen hän on eritellyt informaatio­sodan osiin. Vapaasti suomennettuna informaatio­sodan määritelmässä on olennaista tehtävän informaation hallinta, vihollisen näkymättömyys, toiminta kyberavaruudessa kybersotilailla, ajoituksen ollessa erittäin tärkeä. Paul Virilion mukaan informaatio­sodan vihollinen on näkymätön. Siinä vaiheessa, kun vihollinen saadaan selville, ei voida enää puhua pelkästä informaatio­sodasta. Perinteisesti sotilaan vihollinen on ollut ”muut”, ne toiset. Tämä ei ole muuttunut, mutta vihollisen on yhä helpompi soluttautua ”meidän” joukkoomme. Kun tarkastellaan Krimin tilannetta, ei sotilaiden läsnäolo vielä riittänyt tunnistamaan vihollista. Tällöin

Virilion pohdinta pitää paikkansa. Terroristit ovat monesti oman maan kansalaisia, eikä heidän äärikäyttäytymisensä ole aina havaittavissa. Samoin taitavat tietokoneen käyttäjät voivat oppia murtamaan tietosuojat ja vahingoittamaan kansaa sitä kautta. Kummassakin tapauksessa sotilaan lailliset tunnusmerkit puuttuvat. Virilion mukaan informaati sodan viholliset ovat eroamassa toisistaan joko tietotekniikan tai mielikuvien viholliseksi. Tämän takia heitä voidaanakin pitää enemmän rikollisina kuin vihollisina. Paul Virilio pohtii lisäksi, ovatko viholliset katoamassa rikollisten kentälle silloin, kun puhutaan informaati sodasta. (Imagewars 2002, 77–80.)

Krimin niemimaan valtauksessa informaati sota on yksi tapa lähestyä Krimin niemimaan tapahtumia. Sotilaat, joilla ei ole kyseisen maan hallituksen oikeutusta toimia alueellaan, eivät enää operoi pelkästään informaation tasolla. Toisaalta Krimin valtauksen aikana venäläissotilaiden identiteetillä ei ollut niin vahvoja todisteita, kuin nyt kaksi vuotta myöhemmin. Venäläissotilaiden läsnäololla oli myös hyvin vahva psykologinen vaikutus. Kun sodankäynti saa useita eri muotoja, voidaan puhua hybridisodasta. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tutkita Krimin valtauksessa käytettyjä erilaisia sodankäynnin muotoja. Sen takia sotilaalliseen tarkasteluun on valittu ainoastaan yksi lähestymistapa, informaati sota.

2.7 Yhteenveto

Tässä luvussa on esitelty monilukutaidon kehykseen kuuluvaa visuaalista journalismia ja siihen liitettäviä tutkimusmetodeja. Pohjimmiltaan tämän tutkimuksen kiinnostus on informaati sotilasjohtajan toimintaympäristössä. Krimin epäselvän tilannekuvan takia valokuvia voidaan pitää hyvin todistusvoimaisena representaationa tapahtumista. Kuvassa esiintyvän toimijan ja toiminnan tunnistaminen on havaittu hyviksi tavoiksi analysoida kuvaa. Toimijuuden termillä näitä käsitteitä on saatu laajennettua käsittämään myös olosuhteet ja päämäärän. Päämäärän tunnistamista kuvista voidaan pitää haastavana, joten sitä pohditaan vasta johtopäätösten yhteydessä viidennessä luvussa. Päämäärään suunnistetaan toimijuuden termejä seuraamalla.

Toisen luvun otsikon mukaisesti metodit voidaan ajatella viitekehykseksi. Sen tarkoitus on jalostaa tutkimuksessa tehdyt havainnot tutkimuksen tuloksiksi. ”Empiirisiä havaintoja voi olla vaikea erottaa tutkimuksen tuloksista, koska havainnot jo itsessään saattavat olla niin kiinnostavia. Nämä havainnot ovat vain johtolankoja joita tarkastellaan vain tieteellisen viitekehyksen kautta”, kirjoittaa Pertti Alasuutari teoksessa *Laadullinen tutkimus* (2001, 78). Kuvia tulkittaessa tällaisia empiirisiä havaintoja on mahdollista tehdä melko paljon. Havainnoilla ei vastata tutkimuskysymyksiin, vaan peilaamalla havaintoja viitekehykseen saadaan tutkimustuloksia.

Tämä tutkimus on informaatioympäristön analyysiä. Toimitaan joukkoviestinnän kentällä sotilaallisin intressein. Kiinnostuksen kohteena ovat toimet, joidenka seurauksena Kimin niemimaa liitettiin Venäjään. Vihollisen tunnistaminen ei ole enää itsestäänselvyys, puhumattaakaan vihollisen toiminnasta tai niiden päämääristä.

3 AINEISTON VALINTA JA METODIN MUODOSTAMINEN

”Tutki Krimin kriisistä olleita kuvia mediassa.” Tämä pro gradu on rakentunut tuon esitetyn aiheen ympärille. Aineisto rajautui lähelle lopullista jo melko varhaisessa vaiheessa. Esittelyvaiheessa esitellään materiaalia ennen rajausta ja kerrotaan syy tehdyille lopullisille valinnoille. Aineiston lisäksi myös erilaisten metodien käytettävyyttä on pohdittu työn aikana. Samalla on kyetty tekemään havaintoja aineiston rajauksen tarpeellisuudesta. Eri metodeista tehtyjä havaintoja kerrotaan kuudennessa luvussa. Työn raportointi yhä uudestaan on verottanut näkyvimmin näppäimistöä, mistä osa kirjaimista on kadonnut. Hioutumista on väkisinkin tapahtunut myös lopullisessa tekstissä. Tässä luvussa kerrotaan, miten aineisto on hankittu ja rajattu. Lopulta esitellään tämän tutkimuksen metodi, työkalu, millä aineistosta veistellään pois tarpeeton ja jätetään jäljelle sen sisältämä tulos.

Yksi oleellinen käsite on Krimin niemimaalle ilmestyneet sotilaat. Aluksi Putin väitti, ettei Krimillä ole venäläisiä sotilaita (liite 1.1). Venäläinen uutistoimisto TASS lainasi ja käänsi englanniksi osia Vladimir Putinin puheesta maaliskuussa 28.3.2014. (tass.ru, julkaistu 16:06) Lainauksien mukaan Krimin tapahtumat olivat todellinen testi ja osoittivat Venäjän armeijan uusien kykyjen laadukkuuden ja joukkojen korkean moraalin. Joukkoja myös kiitettiin provokaatioiden tukahduttamisesta ja verenvuodatuksen välttämisestä, joiden avulla muodostettiin pohja rahalliseen ja vapaaseen kansanäänestykseen. Tämän puheen perusteella presidentti Putinin todetaan tunnustaneen venäläissotilaiden osallisuus Krimillä. Koska järjestetty kansanäänestys oli laitton ja alueella toimi isäntämaan tahdon vastaisesti vieraan maan kansalaisia, voidaan Krimin tapahtumista puhua valtauksena.

Venäläiset sotilaiden tunnusmerkkeinä aineiston kuvista pidetään yhteneviä vihreitä maastopukuja, kypärää, kasvonaamiota, taisteluliiviä ja rynnäkkö- tai konekivääriä. Osan varustuksessa on lisäksi nähtävissä sirpaleliivi ja suojalasit. Sotilaiden varusteissa ei ole tunnuksia.

3.1 Aineiston esittely

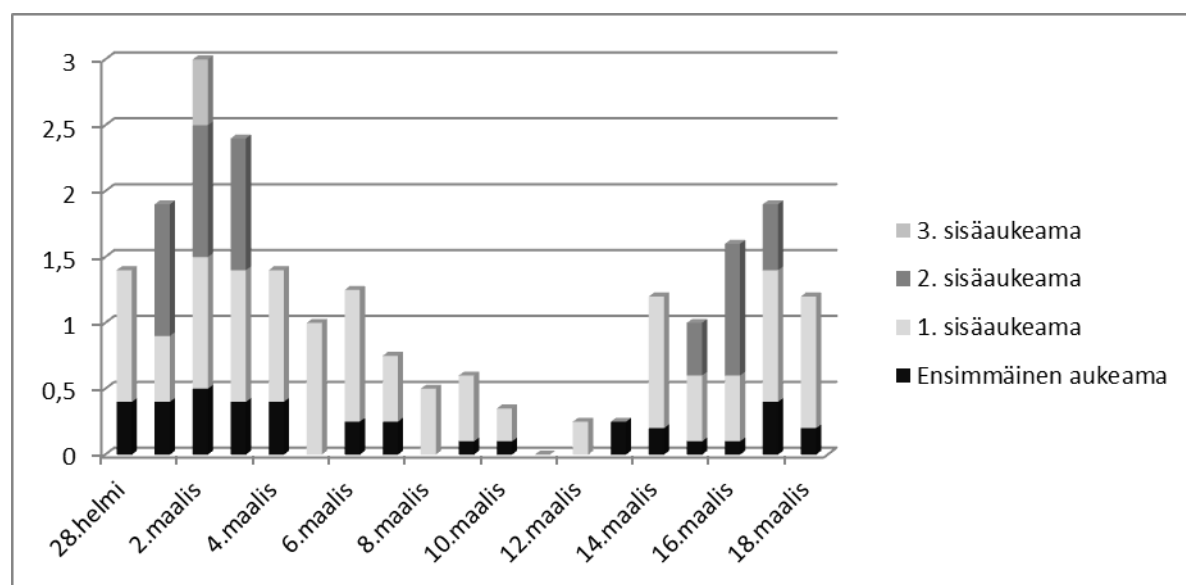
Aineisto on taulukoitu liitteessä 1. Kuvat on numeroitu julkaisujärjestyksessä. Kun tekstissä viitataan johonkin kuvaan, merkataan esimerkiksi aineiston viimeinen kuva seuraavasti (kuva nro 42). Kaikki Helsingin Sanomien tuottamat kuvat löytyvät visuaalisena liitteestä 3. Kuviin käyttämiseen on saatu lupa HS:n edustajalta. Muita aineiston kuvien tuottajia ovat brittiläinen uutistoimisto REUTERS ja ranskalainen AFP (Agence France-Presse). Heidän kuvansa on visualisoitu sanallisesti muutamalla virkkeellä.

Vuosikymmenen ensimmäisenä neljänä vuonna painetun sanomalehden viikoittainen lukijamäärä vähentyi 8 %. Sitä vastoin matkapuhelimella tai tabletilla lukijamäärät ovat nousseet pari kymmentä prosenttia. (Tilanne 16.12.2014 <http://www.sanomalehdet.fi>) Krimin kriisistä uutisoitiin aktiivisesti internetissä myös sanomalehtien omilla internetsivuilla. Tietoja oli luettavissa pitkin päivää, aina kun vain tilanteesta pystyttiin kertomaan jotain. Jotkut sivustot esittelivät tilanteen etenemistä myös liikkuvalla kuvalla. Teknologian kehittymisen myötä liikkuvan kuvan vastaanotto onnistunee jo suurimmalla osalla suomalaisista. Tästä huolimatta tässä tutkimuksessa keskitytään tavanomaisempaan mediaan. Samalla pystytään rajaamaan aineisto visuaaliseksi, erottamalla siitä esimerkiksi auditiivinen materiaali (Tarasti 1990, 13). Tutkimuksessa keskitytään vain Suomessa julkaistun materiaalin tarkasteluun. Aineistoksi on valittu Suomen laajalevikkisimmän sanomalehden materiaali. Kun keskitytään vain yhden lähteen aineistoon, helpottaa se keskittymistä aineistoon eri tavalla, kuin jos haluttaisiin vertailla eri medioiden aineistoja. Tässä tutkimuksessa kiinnostus on yhden median uutisten analysoinnissa. Aineistona käytetään Helsingin Sanomien (HS) näköislehtiä Krimin kriisin ajalta. Näköislehti eroaa painetusta sanomalehdestä materiaalityypillään ja värien parempana toistona. Käyttöjärjestelmästä johtuen sähköisen lehden lukemiseen liittyvissä hyödyissä ja haasteissa on myös käyttäjä- ja konekohtaisia eroja. Oletus kuitenkin on, että sanomalehden ja näköislehden välittämä informaatio on niin yhtäläisiä, että niistä pystytään tutkimaan sanomalehden sisältöä, kuin aineisto olisi täysin samanlaista.

Aineistoa pohdittaessa on huomattava sen ominaisuudet. Utiskuvana sen luonne on täysin erilainen kuin pidemmällä aikavälillä ilmestyvissä julkaisuissa. Marko Laaksosen väitöskirja *Merkkillinen strategia – Puolustushallinnon strategian semioottinen tarkastelu* (2009) on yksi ensimmäisistä maanpuolustuskorkeakoulussa (MPKK) tehdyistä lopputöistä, jossa on tarkasteltu myös visuaalista viestintää. Laaksosen tulkitsema kuvallinen aineisto on julkaisusta Puolustusministeriön strategia 2025. Turvallisesti tulevaisuuteen (2006). Tutkimukseen valitut kuvat ovat välittämässä harkittua viestiä. Hänen tarkastelussaan olevat kuvat ovat luonteeltaan täysin erilaisia tämän työn kuvajournalistisiin kuviin verrattuna. Osa julkaisun kuvista on selkeästi yhdistelmä useasta kuvasta. Utiskuvissa kuvien muokkaamista ei hyväksytä juuri lainkaan. Joissain tapauksissa esimerkiksi värisävyjen säätäminen sallitaan. Uutistoimisto Reuters on toiminut tässä edelläkävijänä antamalla tarkat ohjeet kuvien käsittelystä. Digitaalisuuden myötä kuvan muokkaamisesta on tullut yksinkertaisempaa, mutta samoin uudella teknologialla on myös keinot tunnistaa käsiteltyjä kuvia yhä nopeammin. (Mäenpää 2008, 129.)

Aineiston rajaamisessa ensimmäinen vaihe oli Krimin kriisin ajallinen määrittely tähän tutkimukseen liittyen. Havaittiin, että HS:n julkaisuissa ensimmäinen kuva Ukrainan kriisiin liittyen julkaistiin vasta 28.2.2014. Artikkelissa kerrottiin tunnuksettomia sotilaita näkyneen Krimin niemimaalla ensimmäisen kerran 27.2.2014. HS mainitsi näistä tekstissään seuraavana päivänä, mutta ensimmäinen kuvallinen representaatio sotilaista oli vasta 1.3.2014. Näillä tiedoilla rajauksen alkupäivämääräksi valittiin 28.2.2014. Sunnuntaina 16.3.2014 oli vaalit, jotka representoitiin maanantain lehdessä. Jo tiistaina 18.3.2014 esiteltiin venäläisiä sotilasarjoneuvoja, jotka saapuivat Krimin niemimaalle vallan näennäisesti vaihduttua. Lopullinen aikajakso tutkimusaineistossa on 28.2.–17.3.2014. Tuona aikana venäläissotilaat saapuivat Krimin niemimaalle ja lopulta Venäjä liitti niemimaan valtioonsa. Kyseessä on siis 18 päivää, joista ainoastaan yhtenä päivänä ei julkaistu aineistoa joka olisi sopinut tämän aineiston rajaukseen. Käsiteltävänä on siis ainoastaan Helsingin Sanomat. Lisäaineistoa ei löytynyt sen liitelehdistä. Hieman alle 90 kuvaa eivät kuitenkaan järjestyneet haluttuun muotoon ensimmäisellä yrittämällä. Seuraavassa esitellään perusteet analyysiin valittujen kuvien rajaamiselle.

Sanomalehtien kuvat esitetään pääsääntöisesti tekstien kanssa. Monesti samalla silmäyksellä näemme otsikoiden lisäksi useita kuvia, mistä muodostuu esityksen kokonaisuus, representaatio. Seuraavassa taulukossa on päiväkohtaiset palkit, jotka kertovat aineiston kattaman palstatilan aukeamittain. Kuvien asemointi ja niiden koon määrittely ohjaavat olennaisesti katsojan tulkintaa (Kangas, ym. Media & viestintä 38/2015, 193.).

Taulukko 1. Artikkelien kattama tila aukeamina

Yhdellä aukeamalla olevien artikkelien koot on arvioitu arvoilla 1–0,1. Yhden päivän lehdestä on tulkittu kaikki mahdolliset sivut, joten lehden saama arvo voi olla suurempikin. Taulukon vasemmassa laidassa olevista numeroista 3 tarkoittaa kolmea kokonaista aukeamaa, 0,25 on puolikkaan sivun kokoinen palstatila. Aukeamille annettavissa arvoissa on laskettuna mukaan myös kaikki tekstit, ei pelkkiä kuvia. Myös läheisesti Krimin aiheeseen lasketut kokonaisuu- teen sopivat artikkelit on laskettu mukaan. Taulukossa eritelty sisäaukeamat ovat järjestyk- sessä lukusuuntaan nähden, mutta eivät kerro sisäaukeamien sijaintia lehdessä.

Varsinkin tapahtumien alkuvaiheessa uutistila oli sijoitettu lehden alkuosaan, heti pääkirjoi- tusaukeaman jälkeen. Muuten ulkomaan uutiset ovat HS:n B-osassa. Taulukossa erottuvat selvästi kaksi huippua ja syitä tällaiselle jakautumiselle kyetään löytämään niin HS:n toimitta- jien olostä Krimin niemimaalla, kuin erilaisten tilanteidenkin uutisarvoista. Aineiston jakau- tuminen näin selkeästi määrän ja ajan suhteen on huomioitava seikka. Samalla havaittiin, että koko aineiston representaatioiden huomioiminen ei tämän mittakaavan työssä antaisi mahdol- lisuutta keskittyä niin tarkasti yksittäisiin kuviin. Tästä johtuen kuvien analysointiin päätettiin ottaa mukaan ainoastaan kuvat ja niiden kuvatekstit. Myöhemmin havaittiin otsikoissa olleen joitain oleellisia tietoja kuvien henkilöistä. Tällaisten tietojen liittäminen aineistoon selitetään erikseen. Monessa otsikossa tulkitaan aineistoa, joten se poikkeaa huomattavasti esimerkiksi kuvateksteistä. Otsikoiden mielipiteitä heijastavan ominaisuuden takia niiden tulkinnessa on kiinnitettävä huomiota eri asioihin kuin todistusarvolta suurempana pidettävien kuvien ana- lysoinnissa. Tämän takia otsikot on rajattu aineiston ulkopuolelle. Otsikoita ei esitellä tämän tutkimuksen liitteissä, mutta ne on tallennettuna tutkijalla ja löytyvät myös HS:n arkistosta. Otsikon lisäksi katsojan tulkintaa ohjaavat kuvan koko ja sijoittelu todettiin merkityksiä tuot- tavaksi ominaisuudeksi. Tällaisten asioiden havainnoinnin todettiin olevan sivuseikka koko- naisuuden kannalta, joten tässä tutkimuksessa lehden taittamiseen liittyvät ominaisuudet pää- tettiin rajata analyysin ulkopuolelle. Liitteessä 1 on kuitenkin eritelty kuvien koko ja sijoittu- minen lehdessä. Näin mahdollistetaan tietojen löytäminen, mikäli sellaisella katsotaan olevan merkitystä joissakin yksittäistapauksessa.

Yhteensä Helsingin Sanomien Krimin kriisin uutisoinnissa laskettiin olevan 89 kuvaa, mikäli aikaväliä jatkettiin helmikuun 28. päivään asti. Graafisia kuvia näistä oli 17, ulkomaan politiikkoja 7, toimittajien kuvia 9 ja muualta maailmalta esitettyjä kuvia 11. Lopulta yksi kuva ukrainalaisista sotilaista havaittiin olevan Krimin niemimaan ulkopuolelta ja pari kuvaa jäi aikarajauksen takia lopullisen aineiston ulkopuolelle. Toimittajien kuvat ovat henkilökuvia, jotka on sijoitettu artikkelin tekijöiden nimien viereen. Käytännössä näillä kuvilla ei siis muutenkaan ole varsinaista merkitystä itse uutiseen.

Edellä esitettyjen havaintojen pohjalta muodostui lopullinen aineiston raja. Aineistoon valittiin valokuvat ja niiden kuvatestit Krimin niemimaalta aikajaksolla 28.2.–17.3.2014. Ensimmäisessä rajauksessa huomioon oli otettu kaikki Krimin valtaamiseen liittyneet kuvat. Rajattu aineisto sisälsi muun muassa mielenosoittajien kuvia muualta Ukrainasta ja ulkomailta. Lisäksi politiikan henkilöitä esiintyi useassa kuvassa. Tehdyllä rajauksella tällaiset tapaukset jäivät pois, samoin kuin erilaiset grafiikat. Lopputuloksena aineistossa on 42 valokuvaa. Aineiston tiedot esitellään liitteessä 1.

3.2 Näin aineisto analysoidaan

Toisessa luvussa kerrottiin, millainen on tämän tutkimuksen viitekehys. Tässä luvussa on syvennynyt aineistoon ja sen asettamiin reunaehtoihin. Näistä tiedoista muodostetaan seuraavaksi analyysimenetelmä, mikä toteutetaan neljännessä luvussa. Oleellisin asia metodia muodostettaessa on varmistaa sen olevan yhteydessä tutkimuskysymykseen. Tässä tutkimuksessa vastataan seuraavaan:

Mitä Helsingin Sanomien valokuvat Krimin niemimaalta kertovat toimijuudesta valtauksen aikana 2014?

Vastaus tähän aloitetaan purkamalla tutkimuskysymys osiin. Alakysymykset esiteltiin jo ensimmäisessä luvussa. Kun alakysymyksiin on saatu vastaukset, pystytään vastaamaan varsinaiseen tutkimuskysymykseen. Seuraavaksi kerrotaan, miten näihin kysymyksiin on päädytty ja kuinka niihin vastataan. Tutustuttaessa termiin toimija, havaittiin siihen oleellisesti liittyvän myös termit toiminta, päämäärät ja olosuhteet. Yhteisenä nimittäjänä näille voidaan pitää termiä toimijuus. Aineistoon liittyen havaittiin, että päämääriä ei ole aiheellista pohtia analyysin yhteydessä. Ensimmäisen alakysymyksen avulla kyetään tarkentamaan tietoja toimijoista. Toiseen alakysymykseen vastataan ensimmäisestä kysymyksestä saatujen arvojen perusteella. Kun toimijoiden, toiminnan ja olosuhteiden arvot yhdistetään, voidaan analysoida kuvan representaatiota. Tutkimuskysymyksen vastausta tarkennetaan vastaamalla seuraaviin alakysymyksiin:

- 1. Mitä toimijoita, toimintaa ja olosuhteita kuvissa representoidaan?*
- 2. Minkälaisia yhteyksiä aineiston kuvilla on toisiinsa?*

Kuvista ei voida päätellä mitä alueella todellisuudessa tapahtui. Aineiston perusteella kyetään selvittämään, millaista

3.2.1 Kategorioiden muodostaminen ja representaatioiden tarkastelu

Tässä luvussa muodostetaan kategoriat toimijoille, toiminnalle ja olosuhteille. Lopuksi kerrotaan, kuinka kuvia tarkastellaan representaatioina.

Toimijoiden identifiointi ei ole täysin yksiselitteistä, eikä kuvassa edes välttämättä ole päätoimijaa. Myös tällaiset kuvat on huomioitava analyysissä. Toimijoista huomioidaan mahdollisuuksien mukaan vain päätoimijat. Nimeämisessä toteutetaan funktionaaliseen kieliteorian relationaalista prosessia. Myös passiiviset toimijat tunnistetaan, mutta niitä ei tarkastella erikseen omana kategoriana. Mikäli passiivisissa toimijoissa on käsiteltävään toimijaryhmään kuuluvia henkilöitä tai he ovat esimerkiksi toiminnan kohteena, on joissain tapauksissa oleellista huomioida myös heidät. Aineiston tarkastelussa havaittiin yhtäläisyyksiä edellisiin tutkimuksiin. Muun muassa Männistön (1999) väitöskirjassa eritellään kansalaiset omaksi ryhmäkseen. Tässäkin aineistossa suurin päätoimijoiden joukko ovat kansalaiset. Kuvista on havaittavissa lisäksi esimerkiksi yhteiskunnan laillisia toimijoita. Vaikka kansalaisia ei luokiteltaisikaan kyseiseen kategoriaan, voidaan todeta kansalaistenkin olevan laillisia toimijoita. Kolmannen kategorian toimijat ovat yhteiskunnan toimijoita esittäviä henkilöitä, joilla ei ole Ukrainassa laillista toimivaltaa tai he toimivat laittomasti. Päätoimijat jaetaan neljään katego-

riaan, joita ovat *yhteiskunnan lailliset toimijat, kansalaiset, ei päätoimijaa ja laittomat toimijat*.

Toiminnan nimeämisessä ei kyetä käyttämään funktionaalista kieliteorian prosessikaaviota sellaisenaan. Kuvasta ei pystytä yksiselitteisesti määrittämään kaikkia eksperimentaalisen teorian prosessityyppejä. Toisaalta vain yhden prosessin tunnistaminen saattaisi jättää jotain muuta oleellista hahmottamatta. On siis tarkasteltava kokonaisuutta. Semiotiikan perinteiden mukaisesti toiminnan analyysissä huomioidaan muun muassa negatiivinen ja positiivinen toiminta. Näiden kautta ei kuitenkaan ole mielekasta luokitella koko aineistoa. Esimerkiksi negatiivisesta toiminnasta on eroteltavissa eri tasoja. Joku toiminta voi olla toista pahempi tai toinen voi ajatella toiminnan olevan jopa positiivista. Tässä tutkimuksessa negatiiviseksi katsottava Krimin valtaaminen erotetaan omaksi kategoriakseen. Myös mielenosoitus voi ilmetä aktivismina ja tätä kautta negatiivisena toimintana. Tämä toiminta on mahdollista nimetä poliittisen tuen antamiseksi, jolloin sillä ei ole positiivista tai negatiivista leimaa. Tämä ei kuitenkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, että poliittinen tuki voi olla sekä positiivista että negatiivista. Mikäli positiivista, neutraalia tai negatiivista toimintaa analysoidaisiin koko aineistosta ennen muita toiminnan kategorioita, olisi kyseisiin kategorioihin liitettäviä kuvia enemmän. Tästä syystä on ongelmallista todeta, että vain yksi kuva koko aineistosta esittää positiivista toimintaa. Näihin kategorioihin liitettävien kuvien analysoinnissa on muistettava, että koko aineiston kuvien toiminta olisi mahdollista tulkita näiden termien mukaan. Tällaista vaihtoehtoa ei kuitenkaan pidetä aiheellisena tätä tutkimusta ajatellen.

Koska Krimin niemimaalla valta on jo pitkään ollut venäläishallituksella, on Venäjään liittyvä poliittisen tuen tulkinta osin haastavaa. Ei voida olettaa, että paikallista venäläishallitusta tukevat ihmiset osoittaisivat samalla innolla tukeaan Venäjälle. Toisaalta 4.3.2014 esitetyssä kuvassa esiintyy Krimin uuden venäläishallituksen edustaja (kuva nro 20). Vaikka tästä uudesta hallituksesta ei kuvien kautta voida tulkita enempää, on oletettavaa, että kansalaisilla on tilanteesta parempi käsitys. Tästä syystä Venäjään liittyvällä poliittisella kannatuksella tulkitaan tuettavan Venäjää.

Toiminnan joitakin prosesseja voidaan lukea kuvatekstistä ja todeta kuvasta. Venäjän lippua heiluttavan Venäjää tukevan mielenosoittajan on yksinkertaista todeta ilmaisevan poliittista tukeaan. Kaikki tapaukset eivät kuitenkaan ole yhtä selkeitä. Tämän takia toiminnassa keskitytään vain siihen, mikä on kiistatta näkyvillä. Tämä tarkoittaa vain behavioraalisten ja materiaalistien sekä eksistentiaalisten prosessien tulkintaa. Kirjallisen materiaalin analysoinnissa on oletettavaa pitää käytössä on kaikki prosessit, koska näitä kaikkia kyetään esittämään tekstin avulla. Joissain kuvateksteissä esimerkiksi kerrotaan verbaalisten prosessien sisällöstä. Valokuva ei pysty vastaavaan. Tutkimuksen kannalta ei ole tarpeellista erottaa prosesseja toisistaan, kunhan kuvassa näkyvä toimintaa kyetään tunnistamaan sellaisenaan, ilman aineiston analysointia. Toisaalta havaitun toiminnan liittäminen johonkin kategoriaan vaatii aineiston jonkin tasoista analysointia. Joissain kuvissa päätoimija voidaan tunnistaa ja hänen voidaan todeta liittyvän jotenkin kuvattuun kohteeseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kuvatun päätoimijan toiminnan kuvaaminen kertoisi kuvasta mitään. Tämän takia päätoimija voidaan erottaa kuvan toiminnasta. Mikäli kuvan kohde ilmentää jotain toimintaa, voidaan analyysissä tulkita sitä. Tehdyt ratkaisut perustellaan analyysin yhteydessä. Venäjään liittämistä edistävä toiminta ja poliittisen tuen ilmaisu ovat toiminnan ensisijaisia kategorioita. Venäjään liittämistä vastustavaa toimintaa ilmenee epäsuorasti vain kahdessa kuvassa, joten sitä ei määritetä omaksi kategoriakseen. Tämän rajauksen perusteella todetaan, että muut kategoriat määrittävät positiivis-neutraalin ja negatiivisen kategorian. Kuvien toiminta jaetaan neljään kategoriaan, jotka ovat *positiivinen/neutraali toiminta*, *poliittisen tuen ilmaisu*, *negatiivinen toiminta* ja *Venäjään liittämistä edistävä toiminta*.

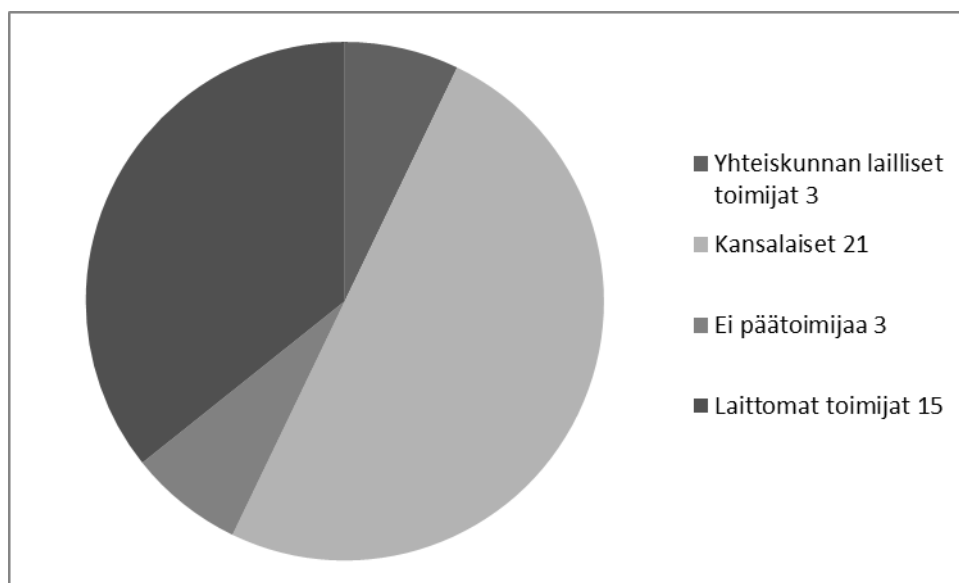
Viimeisenä analysoidaan funktionaalisen kieliteorian yhteydessä mainitut olosuhteet. Kategorioita pohdittaessa ovat apuna olleet Kangas, Ojala ja Pantti Ukrainan kriisin tutkimuksen kehysten kautta (Media & viestintä 38(2015). 194). Vaikka politiikan kehys ei niinkään istu tähän aineistoon, on siitä assosioitavissa ne rakennukset, joissa politiikkaa toteutetaan. Näin ollen yhteiskunnan rakennukset rajaavat kategorioita. Voidaan pohtia, ketkä toimivat rakennusten sisä- ja ketkä ulkopuolella. Näiden lisäksi kaikkia ulkona otettuja kuvia ei määritellä välttämättä kuin kaupungin tarkkuudella. Olosuhteista myös uutisoinnin aikajanaa pidetään oleellisena tekijänä. Vaikka analyysin aikana jonkin kategorian kuvia käsiteltäisiinkin kokonaisuutena, pyritään ne lopulta sijoittamaan kronologiseen järjestykseen. Tässä työssä ei muodosteta konkreettista viivaa, mutta sanallisesti tällainen selkeä ajallinen jatkuvuus pyritään säilyttämään. Aineistoa pohditaan myös tällaisena jatkumona. Olosuhteiden kategoriat ovat *yhteiskunnan rakennusten ulkopuoli*, *rakennusten sisäpuoli* ja *ulkona*.

Yhden kuvan representaatioon kuuluvat sekä toimija, toiminta, että olosuhteet. Analyysin toisessa vaiheessa nämä erikseen analysoidut tekijät yhdistetään. Representaatioiden analysointi tapahtuu kategoria kerrallaan. Analyysi aloitetaan päätoimijoista. Esimerkiksi laittomien toimijoiden kategoriassa tunnistetaan ja nimetään kaikkien näiden kuvien sisältämät toiminnot ja olosuhteet. Merkityksettömäksi havaittuja seikkoja ei raportoida. Vastaava ristiinanalysointi tehdään ensimmäisessä vaiheessa muodostettujen kaikkien 11 eri kategorian osalta. Tiedot löytyvät liitteestä 2 ja analyysi raportoidaan luvussa 4.4.

4 VISUAALINEN ANALYYSI KRIMILTÄ

Analyysistä on muodostettu taulukko, joka löytyy liitteestä 2. Kuvista eritellään päätoimijat, toiminta ja olosuhteet.

4.1 Päätoimijat

Kaavio 2. Aineiston päätoimijat

Yhteiskunnan laillisia toimijoita esitetään päätoimijoina vain kolmessa kuvassa. Kahdessa niistä on ukrainalaisia sotilaita (kuvat nro 14 ja 31). Näissä kuvissa ei näy muita toimijoita. Krimin niemimaan tataarijohtaja pitää tiedotustilaisuutta kolmannessa kuvassa (kuva nro 11). Hänen lähellään näkyy myös muita ihmisiä, todennäköisesti toimittajia.

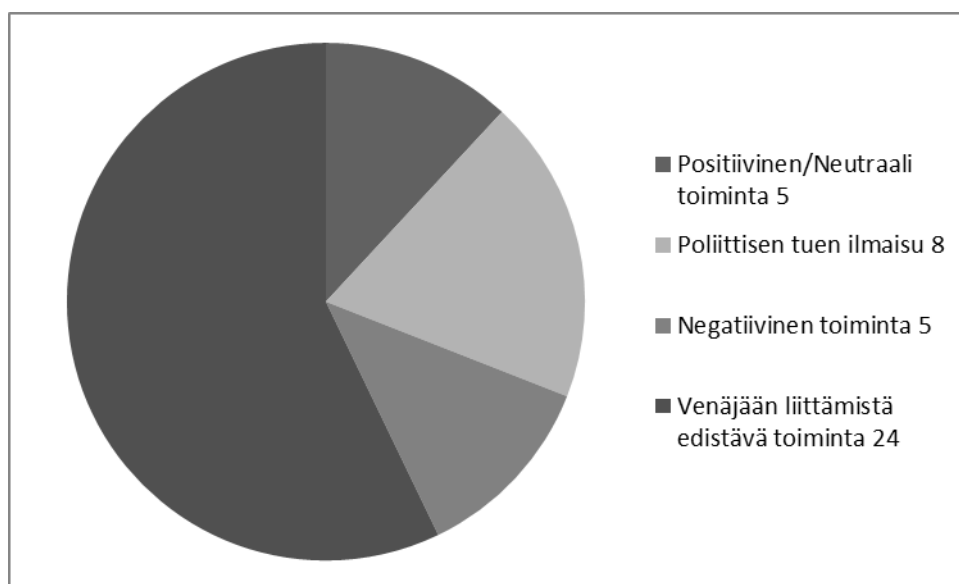
Kansalaisten kategoria kattaa aineistosta tasan puolet. Päätoimijoista kahdeksan mainitaan nimeltä. Näistä Serijenko aikoo hankkia Venäjän passin ja kolme päätoimijaa kuvataan äänestyspaikalla. Bogodanin pitämän tiesulun tarkoitus jää epäselväksi. Kasimovit eivät usko Venäjän tuovan hyvää Krimin tataareille, Tšaglei vaatii venäläisiä poistumaan ja Ergašovat vievät ruokaa ukrainalaissotilaille. Kymmenen päätoimijan identifioimiseen tai heiluttamaansa lippuun liittyy Venäjä. Jäljelle jäävät toimijat nimetään opposition mielenosoittajaksi ja sevastopolilaisiksi. Kategorisoinnin kannalta ongelmallisia toimijoita ovat aktivistit, joiden kerrotaan olevan lähdössä ”valtaamaan” syyttäjänvirastoa. Mikäli kuvasta ilmeni, että he olisivat vallanneet kohteensa tai heidän toimintansa näyttäisi huomattavan uhkaavalta, kuuluisi tämä kuva laittomiin toimijoihin (kuva nro 7). Pohdintaa

aiheutti myös kuva, jossa paikalliset lukevat tiedotetta Venäjän passin saannin helpotuksista (kuva nro 15). Tiedotteessa, tai sen lukemisessa, ei kuitenkaan todeta olevan mitään laitonta.

Toisessa, vain kolmen kuvan kategoriassa, ei esiinny päätoimijaa. Venäläisen sotalaivan kanssa samassa kuvassa ei ole ihmisiä (kuva nro 2). Vaalijulisteita esittävissä kuvissa (kuvat nro 32 ja 33) on ihmisiä, jotka näyttävät kulkevan sattumalta ohi. Tästä syystä heidät on todettu passiivisiksi toimijoiksi. Näiden lisäksi on myös kolmas julistekuva. Siinä mies kiinnittää vaalimainosta. Hänet on kategorisoitu päätoimijaksi, koska hän on kytköksissä kuvattavaan kohteeseen eli hän ei kuulu tähän kategoriaan.

Laittomat toimijat on määritelty osin luvussa 1.1 esitettyihin lausuntoihin liittyen. Alueella olleet venäläissotilaat ovat laittomia toimijoita, koska heillä ei ole oikeutta toimia Ukrainan alueella. Yhteensä heistä esitettyjä kuvia on kymmenen. Ilman legitimitettä toimineet sotilaat kuvattiin julkisilla paikoilla maaliskuun kahtena ensimmäisenä päivänä. Heidä kutsuttiin aseistetuiksi miehiksi tai sotilaiksi. Maaliskuun toisena päivänä Venäjämiehet kuvataan piirittämässä raja-asemaa. Jokaisessa maaliskuun toisen päivän jälkeen sotilaat yhdistetään kuvateksteissä Venäjään, vaikkei kuitenkaan kaikissa venäläisiksi. 2.3.2014 jälkeen yhdessä kuvassa laittomat sotilaat ovat määrittelemättömällä nurmialueella, mutta muuten heidät on kuvattu sotilastukikohtien edustoilla. Ensimmäisten päivien jälkeen sotilaiden kuvissa ei heidän lisäksi ole muita. Myös vaaleja pidetään laittomina. Äänestäjät kategorisoidaan tästä huolimatta kansalaisiksi, koska äänestäminen voidaan katsoa olleen perusteltua heidän asemassaan. Vaalilautakunta ja vaalijulisteen kiinnittäjä sitä vastoin ovat laittomia toimijoita (kuvat nro 30 ja 38). Heillä voidaan olettaa olleen käsitys toimintansa laittomuudesta. Vaaleihin liittyen laittomaksi toimijaksi olisi voitu kategorisoida äänestäjänä representoitu Krimin ”pääministeriksi” artikkelin otsikossa nimetty Aksjonov (kuva nro 42). Koska hän esiintyy kuvassa nimenomaan äänestäjänä, eikä pääministerinä, ei häntä huomioida tässä. Näiden lisäksi aseistettuna toimineiden Ukrainan erikoisjoukkojen sotilaat ja siviiliä hakkaavat Venäjää tukevat aktivistit kategorisoidaan laittomiksi toimijoiksi (kuvat nro 4 ja 29). Krimin alueellista parlamenttia vartioineet maastopukuiset henkilöt todetaan myös laittomiksi toimijoiksi (kuva nro 35). Kategoriaan ei ole liitetty aseistettuna olleita kansalaisia, jotka eivät kuvan perusteella toimineet tuomittavasti (kuva X). Koska voidaan olettaa, että kuvan lukijalla ei ole selkeää käsitystä Ukrainan laeista, aseellinen toiminta voidaan sivuuttaa mahdollisesti hyväksyttynä toimintana.

4.2 Toiminta

Kaavio 3. Toiminta aineiston kuvissa

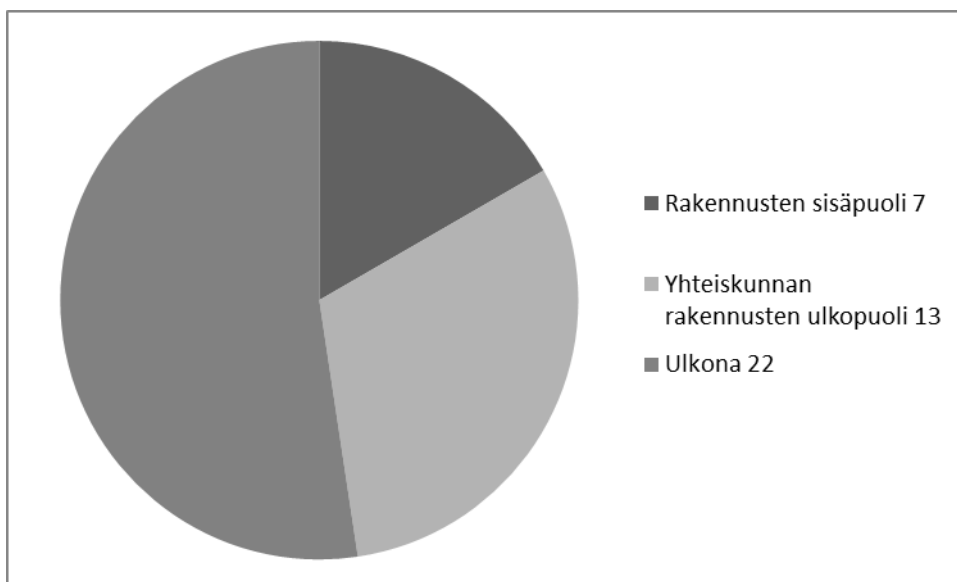
Positiivinen ja neutraali toiminta on ongelmallista tunnistaa. Esimerkiksi väkijoukon juhlintaa esittävässä kuvassa Krimin liittämistä Venäjään kannattava väkijoukko olisi voitu lisätä tähän kategoriaan. Heidän tulkitaan kuitenkin ilmaisevan poliittista tukeaan. Tämä tulkinta on linjassa luvun 3.2.1 kategorian muodostamisen teorian kanssa. Aineiston kaksi sotalaivaa ovat tässä kategoriassa. Molemmilla on toki jo läsnäolollaan pelotevaikutus. Venäläinen laiva näyttää olevan rauhallisesti omalla paikallaan tukikohtansa laiturissa. Vaikka venäläinen laiva Krimin niemimaalla saattaa aluksi tuntua oudolta, löytyy Suomenkin historiasta vastaavanlainen tilanne. Neuvostoliitolla oli tukikohta Porkkalassa vuoteen 1956 asti. Ukrainalaiset sotilaat sekä laivalla että tukikohtansa portin takana kuuluvat myös neutraaliin kategoriaan. He näyttävät suorittavan käskettyä tehtävää. Näillä sotilailla ei näy henkilökohtaista aseistusta, joten heitä ei tästäkään syystä ole aiheellista ajatella negatiivisiksi toimijoiksi. Myös tataarijohtaja tekee työtään pitäessään tiedotustilaisuutta. Lisäksi hänen viestinsä on mieluummin positiivinen kuin negatiivinen (kuva nro 11). Ainoat positiivisiksi luokitellut päätoimijat ovat viemässä ruokaa ukrainalaisille sotilaille (kuva nro 22). Naisten kantamien ukrainaväriteisten ilmapallojen takia heidät olisi ollut mahdollista luokitella myös poliittisen tuen ilmaisijoiksi. Konkreettisen auttamistoiminnan takia heidät kuitenkin tulkitaan positiivisiksi tekijöiksi.

Poliittisen tuen ilmaisevat henkilöt ovat kansalaisia ja he ovat liitettävissä Venäjään joko heidän kantamien symbolien tai kuvatekstin avulla. Vastaavia symboleita ilmenee myös muissa kuvissa, mutta mikäli he näyttävät edistävän Venäjään liittämistä, on heidät liitetty siihen toimintakategoriaan. Äänestämässä olevan ihmisen toiminnasta voi olla vaikea todeta mitään. Äänestyksen ollessa vaalien indeksi, osa kokonaisuutta, voidaan kuvan toiminta kytkeä koko kuvan merkitykseen. Vaalien voidaan todeta olleen Venäjälle liittämistä edistävää toimintaa. Poliittisen tuen ilmaisutapa vaihtelee uhmakkuudesta juhlintaan. Kolmessa kuvassa ilmaisu on tulkittavissa vastarinnaksi. Aineiston ensimmäisessä kuvassa valokuvaaja on valtavan kokoisen Venäjän lipun alla. Tummiin pukeutuneet lipunkantajat on kuvattu yläviistoon. Kuvatekstissä kerrotaan mielenosoittajista ja siitä erillisenä virkkeenä kerrotaan Ukrainan johdon antamasta varoituksesta Krimin venäläistukikohtaan (kuva nro 1). Toisen kuvan henkilöt nimitetään uhmakkaiksi ja kolmannen kuvan mielenosoittajat seisovat lentotukikohdan portilla (kuvat nro 10 ja 26). Vastarinnan vastapainona ovat kolmessa kuvassa positiivisesti poliittista tukea ilmaisevat henkilöt. He hymyilevät ja juhlivat vaali-iltana (kuvat nro 9, 13 ja 40).

Negatiivinen toiminta ilmenee tässä kategoriassa vain kansalaisten tekemänä. Muu negatiiviseksi laskettava toiminta on kategorisoitu Venäjään liittämistä edistävään toimintaan. Aineiston ainoassa väkivaltakuvassa Venäjää tukevat aktivistit hakkaavat joukolla ukrainamielistä (kuva nro 29). Tämä kuva olisi voitu kategorisoida myös Krimin liittämistä Venäjälle edistäväksi toiminnaksi, koska siinä osoitetaan Venäjää tukevilla olevan valta. Negatiiviseen toimintaan kuuluu myös kaksi epäsuorasti Venäjään liittämistä vastustavaa kuvaa. Kasimovin perhe ei usko Venäjän tuovan Krimin tataareille mitään hyvää ja Tšaglei vaatii venäläisiä poistumaan (kuvat nro 15 ja 20). Käytännössä heidän toimensa rajoittuvat verbaaliseen prosessiin, joskin toisessa kuvassa ollaan kotona turvassa ja toisessa ajatukset esitetään konkreettisesti vastustajaksi arvioidulle henkilölle. Kun näitä toimintoja verrataan Venäjään liittämistä edistävään toimintaan, huomataan jälkimmäisen olevan enemmän konkreettista. Vaikka venäläiset sotilaat näyttävät vain seisovan rauhallisesti, on heidän aseellisella olemuksellaan huomattavasti vahvempi merkitys kuin Tšaglein esittämällä vaatimuksella. Vain neljässä kuvassa 24:sta Venäjään liittämistä edistävä toiminta ilmenee julisteena, tiedotteena tai aikomuksena hankkia Venäjän passi (kuvat nro 17, 18, 32 ja 33). Näin voidaan todeta, että Venäjään liittämistä vastustavaa verbaalista toimintaa oli havaittavissa, mutta sen vertaaminen vastakkaiseen toimintaan ilmentää tässä tapauksessa sanojen merkityksettömyyden koko aineistossa.

Venäjälle liittämistä edistävä toiminta esitetään pitkälti kansalaisten ja venäläissotilaiden kautta. Legitimiteetittömien sotilaiden toiminta tulkitaan myöhemmin ilmenneiden tapahtumien valossa. Heidän ilmeinen tavoite oli tukea Krimin liittämistä Venäjään. Sotilaat esiintyivät kuin rauhanturvaajat. Heistä ei näytä olevan mitään harmia paikallisille. Aseistettujen sotilaiden läsnäololla voidaan todeta olleen rauhoittava vaikutus. Vain yhdessä kuvassa näkyy väkivaltaa, vaikka alueen valtasuhteet muuttuivat. Väkivaltaiset toimijat ovat siviilipukuiset henkilöt, ilman näkyviä symboleita. Venäläissotilailla oli kyky toimia välittömästi, mikäli tilanteeseen puuttuminen katsottiin aiheelliseksi. Kuvien perusteella heille ei tullut tällaista tilannetta, mihin olisi pitänyt puuttua. Venäläissotilaiden toiminta Venäjään liittämisen edistämiseksi esitettiin eksistentiaalisena ja mentaalisenä prosessina. Voidaan sanoa, että he eivät näyttäneet tekevän mitään. Vaikka kuvateksteissä puhutaan vartioinnista ja piirittämisestä, eroavat nämä prosessit kuvassa esitettynä oleellisesti näkyvästä toiminnasta. Kansalaisten teot, kuten pysäyttäminen, valtaaminen, julisteen kiinnittäminen ja äänestäminen ovat konkreettisempaa toimintaa. Vaikka kuvassa näkyvä toiminta vaatii useimmissa näistäkin kuvista kuvatekstin tuekseen, on konkreettinen toiminta oleellisesti helpompaa havaita kuin venäläissotilaiden alueella oleminen, mikä ei sellaisenaan ole tulkittavissa toiminnaksi.

4.3 Olosuhteet

Kaavio 4. Toimijuuden olosuhteet

Rakennusten sisäpuolella kuvatut toimijat ovat äänestyspaikoilla, ukrainalaisten sotilaiden tukikohdassa ja laivalla, tiedotustilaisuudessa ja todennäköisesti kotona. Käytännössä ukrainalaissotilaat ovat molemmissa heistä esitetyissä kuvissa taivasalla, mutta samalla he näkyvät olevan suljetussa tilassa (kuvat nro 14 ja 31). Kasimovin perhe esitetään tilassa, joka saattaa olla myös terassi (kuva nro 15). Mies näyttää laittavan takkia päälleen, tupakoiden samalla. Onkin oletettavaa, että takana näkyvä oviaukko vie heidän kotinsa sisälle. Myös perheen sijoittuminen kuvassa antaa viitteitä siitä, että ei olla julkisella paikalla. Tiedotustilaisuus ja äänestyspaikat ovat selkeästi sisätiloja. Vaikka tässä kategoriassa onkin kuva laivalla olevista ukrainalaissotilaista, ei kuvaa auton kattoluukusta tähystävästä sotilasta ole luokiteltu tähän kategoriaan (kuva nro 23). Passiivisista toimijoista on tässä yhteydessä syytä mainita aineiston kolmas ukrainalaiselta sotilaalta näyttävä hahmo. Hänet on tulkittu passiiviseksi toimijaksi. Myös tämä ukrainalaissotilaalta vaikuttava henkilö on lentotukikohdan aitojen sisäpuolella (kuva nro 26).

Yhteiskunnalle tärkeitä rakennuksia ovat tässä tutkimuksessa lentokenttä, syyttäjänvirasto, kaikki sotilastoimintaan liittyvät kohteet, hallitusrakennus ja alueellinen parlamentti. Kaikissa kategorian kuvista ei näy näitä nimettyjä rakennuksia. Lentokenttä on rakennuksista ainoa, jonka kyrilliset kirjaimet on tulkittavissa aeroportiksi, lentokentäksi (kuva nro 5). Lisäksi kaksi kuvaa on selkeästi jonkun julkisen rakennuksen pääovilta (kuvat nro 3 ja 35). Aineiston kolmessa viimeisessä kuvassa, joissa on venäläissotilaita, näkyy piiritetyn alueen portissa Ukrainan vaakuna tai sinikeltainen lippu alueen sisäpuolella (kuvat nro 27, 28 ja 37). Myös mielenosoittajien ja sotilaan välissä oleva rautaportti on merkki ukrainalaisvaruskunnasta (kuva nro 26). Näin voidaan laskea, että kuvista 6/13 ei tue kuvatekstissä mainittua olosuhdetta. Toisaalta kuvat eivät myöskään näytä olevan tekstin kanssa ristiriidassa.

Ulkona kuvattua toimintaa esiintyy jossain mielessä myös rakennusten sisäpuolelle esiintyneissä kuvissa. Aineistoa voidaan silti pitää helposti analysoitavana näiden kolmen olosuhteiden kategorian mukaan. Kyseenalaisin on kuva Venäjän sotalaivasta. Kuva on otettu hyvin läheltä, mahdollisesti samalta laiturilta, missä laiva on. Alueella liikkumista ei todennäköisesti ole juurikaan rajoitettu. Kuvatekstin mukaan laiva on laivastotukikohdassa. Tässä tapauksessa olosuhteet tulkitaan kuvan mukaan, eikä laivaa kategorisoida rakennuksen sisälle. Ulkona otetuista kuvista 14/22 sijoitetaan kuvatekstissä jonnekin ainoastaan kaupungin tarkkuudella. Yhdessä kuvassa ollaan Leninin patsaalla ja myöhemmässä kuvassa Leninin aukiolla (kuvat nro 13 ja 40). Kertaalleen mainitaan myös tiesulku (kuva nro 16).

4.4 Miten kuvat representoivat toimijuutta?

Liitteessä 2 esitellään taulukot, missä jokaiseen kategoriaan on sijoitettu siihen kuuluvat kuvat. Tässä luvussa nämä kategoriat käydään läpi taulukoiden mukaisessa järjestyksessä. Jokaisen kategorian osalta pohditaan miten siihen sisältyvät kuva ilmentävät toimijuutta Krimin valtauksen liittyen. Havainnot esitetään sen kategorian yhteydessä, mihin ne parhaiten kuuluvat. Esimerkiksi kansalaisten kategoriaan liittyen voidaan havaita joitain oleellisia seikkoja. Osa niistä on kuitenkin luontevinta käsitellä jonkun muun kategorian yhteydessä, esimerkiksi poliittista tukea ilmentävään toimintaan liittyen.

Yhteiskunnan lailliset toimijat muodostavat kategorioiden osalta täysin yhtenevät ryhmän. Heidän toimintansa esitetään neutraalina ja heidät on kuvattu rakennusten sisätiloissa. Neutraali toiminta ilmenee tataarijohtajan osalta hänen pitämäänsä tiedotustilaisuutena. Tätä voidaan kutsua toimijuudeksi. Kahdessa kuvassa esitetty ukrainalaissotilaiden seisominen suljetussa tilassa ei tämän tutkimuksen määritelmän mukaan ilmennä toimijuutta.

Kansalaiset muodostavat kategorioiden moninaisimman kokonaisuuden. Kuvissa on kaikkea eriteltyä toimintaa ja olosuhteita. Kansalaisten toimijuudessa korostuu yhteys Venäjään. Se ilmenee 16 kertaa joko kuvatekstin antaman identifioinnin kautta, Venäjän passin saannin helpotuksesta kertovan tiedotteen lukemisena, vaaleihin liittyvänä toimintana tai päätoimijan pitämän symbolin, kuten lipun kautta. Opposition mielenosoittajalle ei kerrota nimeä. Hänen ja kylätielle perustetun tiesulun päällikkönä toimineen Bogodanin toiminta on tulkittu negatiiviseksi heidän aseistuksensa takia. Negaation kohde ei kuitenkaan selviä kuvista. Toiminnan mukaan ainoa positiiviseksi/neutraaliksi luokiteltu kuva esittää naisia, jotka ovat viemässä hedelmiä ukrainalaissotilaille (kuva nro 22). Kaikki aineiston kahdeksan kuvaa poliittisen tuen ilmaisusta liittyvät kansalaisiin. Toisaalta kahdeksassa kuvassa omilla nimillään esiintyviin henkilöihin liittyy kaikkea muuta kategorisoitua toimintaa, paitsi poliittisen tuen ilmaisua. Esiintyminen aseistettuna on negatiivista toimintaa. Myös ajatus siitä, että Venäjä ei tuo Krimin tataareille mitään hyvää ja riitaisa vaatimus venäläisille poistua Krimiltä, on yhdistetty kansalaisten negatiiviseen toimintaan. Venäjään liittämistä edistävä toiminta ilmenee ääntämisenä, positiivisena kiinnostuksena Venäjän passia kohtaan, YK:n edustajan pysäyttämisenä sekä aikomuksena vallata syyttäjänvirasto.

Kansalaisista otettuja kuvia ei julkaistu 8.–14.3.2014 välisenä aikana. Maaliskuun 15. päivä alkaen kansalaisten toiminta oli Venäjään liittämistä edistävää tai poliittisen tuen ilmaisemisesta. Jokainen näistä viimeisten päivien viidestä kuvasta olisi voitu liittää myös positiiviseen/neutraaliin toimintaan. Kymmenennen päivän ukrainalaisten hakkaajat on kategorisoitu laittomiksi toimijoiksi toimintansa mukaan (kuva nro 29). Toinen vaihtoehto olisi ollut tulkita heidät kansalaisiksi. Ajateltaessa näin, paljastuu kuvavirrasta kansalaisten toiminnassa aggressiivisempi vaihe. 6.3.–10.3.2014 kansalaiset estävät YK:n edustajan toiminnan, seisovat lentotukikohdan portilla tukkien portin edustan, sekä hakkaavat joukolla ukrainamielistä. Kaikilla edellä mainituilla kansalaisilla on yhteys Venäjään. Kansalaisten toimijuus on jaettavissa kolmeen vaiheeseen. 28.2.2014 alkaen toimijuus esiintyi lähes kaikilla aineistossa kategorisoidulla tavalla. 6.3.2014 alkoi kansalaisten toimijuudessa aggressiivisempi vaihe, jossa toimijat suhtautuivat positiivisesti Venäjään. 15. ja 16.3.2014 kansalaisten toiminta oli neutraalia tai positiivista.

Päätoimijattomat kuvat liittyvät kaikki jollakin tavalla Venäjään. Vaalijulisteet on luokiteltu edistävän Venäjään liittymistä ja venäläisen laivan on katsottu edustavan neutraalia toimintaa. Nämä kaikki kolme on kuvattu ulkona (kuvat nro 2, 32 ja 33).

Laittomista toimijoista suurin osa on venäläissotilaita. Heidän toimintansa on negatiivista. Vaikka yhdessä kuvassa näkyy vain yksi sotilas, näkyy kuvan reunassa maihinnousukengältä näyttävä musta jalkine, joka voisi olla indeksi kuvan toisesta sotilaasta. Joka tapauksessa on oletettavaa, että kyseinen sotilas ei ollut aseistettuna lentokentän edessä vartioimassa yksinään. Sotilaat kuvattiin muutaman hengen ryhmissä, ei suuremmissa osastoissa. Kuvat ovat tiiviisti rajattuja, joten niistä on vaikea hahmottaa laajemmin venäläissotilaiden toimintaa aluetta. Venäläissotilailla oli yhtenevä asustus ja myös toiminta näytti samalta. Sotilaalliselle toiminnalle on ominaista, että se on kontrolloitua. Niin näyttää olevan näidenkin sotilaiden osalta. Yksittäinen sotilas ei päättänyt missä hän toimii ja miten. Venäläissotilaan toiminta voidaankin tässä tapauksessa määritellä jopa käyttäytymiseksi, mikä ilmentää jonkun muun käskemiä keinoja tuon ulkopuolisen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toisaalta jatkuva kuvissa näkyminen tulkitaan tässä tapauksessa aktiiviseksi osallistumiseksi eli toiminnaksi. Osallistuminen ilmeni aluksi julkisten yhteiskunnan rakennusten ulkopuolella ja parin päivän aikana siirtyi sotilaskohteiden edustalle. Venäläissotilaat on kuvattu yhteiskunnalle tärkeiden rakennusten ulkopuolella, lukuun ottamatta pientä kuvaa, jossa kaukana olevat sotilaat näyttäisivät kaivavan maata, ja vielä kauempana on nähtävissä jono heidän ajoneuvojaan (kuva nro 36).

Venäjään liittämistä edistävät laittomat toimijat liittyvät vaaleihin tai vartioivat alueellista parlamenttia maastopuvussa. Vaaleihin liittyvä toimijuus esiintyy samalla tavalla kuin Suomessa. Kaikkien nähtäville asetetaan vaalijulisteita, vaalilautakunta laskee äänestyslippuja ja ihmiset käyvät äänestämässä. Äänestäjien joukosta löydetään myös äänestyksen kohteena olevia henkilöitä.

Laittomista toimijoista Krimin uuden venäläishallituksen edustajia tulkitaan esiintyvän jopa kolmessa kuvassa (kuvat nro 20, 35 ja 42). Kaksi näistä kuvista on luettu eri kategoriaan. Toimijoista kaksi nimetään ja alueellista parlamenttia vartioineille miehille ei kerrota nimiä. Nimetyillä toimijoilla on ilmeisimmin jokin merkitys, koska heidät on haluttu esitellä tiettyinä henkilöinä. Heidän ei kuitenkaan anneta ”puhua” kuvatekstin kautta. Nämä henkilöt olisivat voineet olla niitä, jotka olisivat näkyvinä henkilöinä voineet tiedottaa Venäjään liittämiseen liittyneistä toimista, kuten vaaleista. Koska tällaiset henkilöt esiintyvät aineistossa, on huomattava mahdollisuus, että annettuja tiedotteita ei ole haluttu tai pystytty esittämään HS:n sivuilla. Tällaisten mahdollisuuksien takia virallisina edustajina esiintyneiden laittomien toimijoiden toimijuus ilmeni joko piilossa julkisuudesta, tai heidän esiintymisiä ei haluttu julkistaa.

Positiiviseen/neutraaliin toimintaan on ryhmitelty Venäjään liittämistä edistävään toimintaan ja poliittisen tuen ilmaisuun sopimattomat kuvat. Tästä syystä positiivisen/neutraalin toiminnan kategorian analysointia ei pidetä tässä tapauksessa relevanttina. Positiivisuutta voidaan kuitenkin tarkastella koko aineistosta. Viidessä kuvaa ihmiset näyttäisivät hymyilevän (kuvat nro 9, 13, 15, 22, 35 ja 40). Seuraavaksi kuvia analysoidaan niin, että yksi kuva saattaa edustaa useaa tulkittavaa asiaa. Kolmessa näistä kuvista annetaan poliittista tukea Venäjälle. Kolmessa otoksessa kuvattava näyttäisi tiedostavan kameran läsnäolon ja täten hymyn voidaan olettaa olevan seurausta kuvattavanaolemisesta, ei niinkään positiivisuudesta. Yhdessä kuvassa lapset on lähetetty heiluttamaan Venäjän lippuja parlamenttia vartioiville maastopukuisille miehille (kuva nro 35). Nämä näyttävät olevan tapauksesta aidosti huvittuneita. Toinen kuvaa pieniä lapsia puhelimellaan. Toisessa kuvassa kuvatekstin mukaan juhlitaan ja ilmeet toistavat tätä representaatiota (kuva nro 40). Kansalaiset ovat onnellisia vaalituloksesta. Kuva on aineiston viimeiseltä päivältä 17.3.2014. Samassa lehdessä julkaistiin myös kolme kuvaa äänestäjistä. Heidän toimintansa näyttää neutraalilta. Kun huomioidaan vielä edellisen päivän neutraali kuva vaalilautakunnasta äänestyslippuja laskemassa, näyttää että vaaleissa ei ollut mitään pahaa. Vaalit jopa näyttäisivät olleen kansalle mieluista tapahtuma. Vaalilautakunnan kanssa saman päivän lehdessä kuvataan

lisäksi venäläissotilaita, joiden kautta vaaleihin voidaan ajatella liittyvän myös jotain ongelmallista. Toisaalta 15.3.2014 lasten välityksellä vartijoille osoitettu kansan tuki vaikuttaa käsitykseen siitä, onko toimet Krimillä oikeutettuja. Koska Krimillä ei näytetä vastustettavan tapahtumaa ja paikallisetkin näyttävät onnellisilta, niin representaatioiden voidaan todeta esittävän vaalit positiivisena asiana.

Tässä kappaleessa pohditaan neutraaliin toimintaan kuulunutta aineistossa esiintyvää tiedottamista. Neutraalina toimintana käsitelty Krimin tataarien johtajan tiedotustilaisuus maaliskuun toisen päivän lehdessä oli ainut Krimillä kuvattu tilanne, missä joku julkisen tahon edustaja puhui Krimin tapahtumiin liittyen omilla kasvoillaan. Edes laittomien toimijoiden kategoriaan kuuluneet eivät näytä täyttäneen tiedottamisen tyhjiötä. Laittomista toimijoista vain sotilaiden kerrotaan puhuneen jotain, mutta samalla he ovat kieltäneet kuvaamisen (kuva nro 37). Kuvauksen kieltäminen ilmenee HS:n artikkelin otsikosta. Passiivisten toimijoiden joukossa on yksi kuva Krimin uuden venäläishallituksen edustajasta, Vladimir Mertsalovista (kuva nro 20). Kuvatekstissä kerrotaan, että paikallinen riitelee hänen kanssaan. Mertsalovin ei kerrota kuvatekstissä puhuneen mitään. Hänen näkymisensä antaa kuitenkin ymmärtää, että alueella ei oltu täydessä tietämättömyyden tyhjiössä. Kun aineiston tulkinnassa huomioidaan myös otsikot, havaitaan yhden äänestäjistä otetun kuvan olleen Krimin uudesta ”pääministeristä” (kuva nro 42). Kuva on koko aineiston viimeinen. Hänen kuvansa voidaan ajatella toimivan siltana vaalien jälkeiseen toimintaan, jossa konkretisoitui Venäjälle liittäminen. Otsikon avulla tästä kuvasta tehdyllä havainnolla on aineiston kannalta merkittävä vaikutus. Tämän lisätiedon perusteella Krimin valtausta ei voida määritellä kasvottomaksi. Edelleen voidaan kuitenkin todeta, ettei ”pääministerikään” tiedota aineiston representaatioissa. Tataarijohtajan tiedotustilaisuuden sisältö jää epäselväksi, mutta on aiheellista olettaa, että osapuolia malttiin kehottava mies ei tiedottanut tulevista vaaleista, tai Krimin liittämisestä Venäjään. Näin voidaan todeta, että Krimin niemimaalla kukaan ei näyttänyt tiedottavan toimista, joiden seurauksena Krim liitettiin Venäjään.

Poliittisen tuen ilmaisuun liittyvät erilaiset symbolit. Kuvissa esiintyy joko Venäjän lippu, Pyhän Yrjön nauha, Neuvostoliiton lippu, Venäjän Mustanmeren laivaston lippu tai näihin liitettynä Krimin niemimaan lippu. Kaikki tämän kategorian toimijat ovat kansalaisia. Yhtäkään ei esitellä nimeltä. Heidät on kuvattu ulkona ja kahdessa kuvassa yhteiskunnan rakennuksen ulkopuolella. Vaikka joidenkin kuvien keskiössä on vain yksi henkilö, näkyy taustalla myös muita poliittisen tuen ilmaisijoita. Poliittisen tuen antamista voidaan siihen liitettyjen tietojen perusteella kutsua sosiaaliseksi toimijuudeksi. Kaikkien kuvien toimijuus ei kuiten-

kaan ilmene samalla tavalla. Joissain toimintaan osallistuvat ihmiset ovat kokoontuneet joukolla iloitsemaan (kuvat nro 13 ja 40) ja toisissa kuvissa toiminta on uhmakasta (kuvat nro 10 ja 26). Poliittista tukea ilmaisevassa toimijuudessa kannatetaan julkisilla paikoilla Venäjää, mutta toimintatavat vaihtelevat uhmakkuudesta juhlintaan.

Negatiivista toimintaa ilmenee myös vain kansalaisilla. On kuitenkin huomioitava, että ennen negatiiviseen toimintaan liittämistä on pohdittu, onko toiminta mieluummin ollut Venäjään liittämistä edistävää. Toiminta esitetään kadulla, paitsi ilmeisesti kotonaan esitetty perhe. He eivät usko Venäjän tuovan Krimin tataareille mitään hyvää (kuva nro 15). Toinen Venäjään negatiivisesti suhtautuva on Tšaglei, joka vaatii venäläisiä poistumaan (kuva nro 20). Venäjään suuntautunut negatiivinen toiminta oli siis sanallista toimintaa, ei konkreettista tekemistä. Näiden lisäksi negatiivista toimintaa tekeviksi päätoimijoiksi ovat luettu aseelliset kansalaiset. Heistä kahden toiminnalle ei kerrota suuntaa, mutta yhden kuvan aktivistit hakkaavat ukrainamielisiä.

Venäjään liittämistä edistävä toiminta on kaikista kategorioista suurin. Se kattaa 24 kuvaa. Päätoimijat ovat kaikista muista ryhmistä, paitsi yhteiskunnan laillisista toimijoista. Mikäli tähän liitettäisiin vielä poliittisen tuen ilmaisijat, jotka kaikki kannattavat Venäjää, olisi kuvien määrä 32. Lopuissa kymmenessä kuvassa vielä kaksi on liitettävissä Venäjään (kuvat nro 2 ja 29). Kaikki laittomat toimijat kuuluvat Venäjään liittämistä edistävään kategoriaan. Myös kaikki vaaleihin liittyvä eli julisteet, äänestämisen ja äänestyslippujen laskeminen on Venäjään liittämistä edistävää toimintaa. Syyttäjänvirastoa valtaamaan lähtevät kansalaiset, samoin kuin YK:n edustajan toimintaa estävä joukko, katsotaan myös tukevan Krimin liittämistä Venäjään. Näiden lisäksi Krimin alueellista parlamenttia vartioivat miehet katsotaan Krimin uuden Venäläishallituksen edustajiksi ja täten Venäjään liittämistä edistäviksi (kuva nro 35).

Rakennusten sisäpuoli on määritelty kattamaan myös suljettujen alueiden ulkoalueet. Ukrainalaiset sotilaat toimivat tällaisissa paikoissa. Tataarijohtajan tiedotustilaisuus, samoin kuin kotonaan Venäjää arvosteleva perhe, on kuvattu sisätiloissa (kuvat nro 11 ja 15). Näiden lisäksi kolme kuvaa on otettu äänestyspaikalla sisätiloissa.

Yhteiskunnan rakennusten ulkopuolella toimivat laittomat toimijat tai kansalaiset. Lisäksi Venäläisten tukikohdassa kuvattu laiva kuuluu tähän kategoriaan. Laivan ei katsota edustavan toimijuutta, joten sen analysointia ei jatketa pidemmälle. Aiemmin mainittujen toiminta on joko Venäjään liittämistä edistävää, tai poliittisen tuen ilmaisua. Kansalaiset ovat päätoimijoina kolmessa kuvassa. Kahdessa kuvassa toiminta on poliittisen tuen ilmaisua ja yhdessä ollaan lähdössä valtaamaan syyttäjänvirastoa. Laittomat toimijat ovat venäläisiä sotilaita, erotetun erikoisjoukon sotilaita ja yhdessä kuvassa maastopukuiset miehet on tulkittu Krimin uuden Venäläishallituksen edustajiksi. Venäläissotilaiden kerrotaan kuvateksteissä esimerkiksi piirittävän ja vartioivan ukrainalaisia sotilaskohteita. Tämä ei kuitenkaan ilmene vasta kuin 8.3.2014 julkaistussa kuvassa ja sen jälkeen. Kyseisissä kuvissa sotilaiden taustalla olevissa porteissa tai sotilaskohteen sisäpuolella näkyy Ukrainan vaakuna tai sinikeltainen lippu. Tätä aiemmissa kuvissa venäläissotilaiden toimintaa ei ollut mahdollista kytkeä mihinkään laittomaan. Vaaleaa muuria vasten kuvattu tunnuksenoton sotilas ei sellaisenaan välttämättä herätä ajatuksia. Vaikka sotilaita epäiltiin venäläisiksi ja aidan kerrottiin olevan varuskunta, puuttui ensimmäisistä sotilaskohteiden edustalta otetuista kuvista todisteet näille väitteille. Yhteiskunnan rakennusten ulkopuolella ilmeni legitimeetittömien sotilaiden ja uuden venäläishallituksen edustajien, sekä poliittista tukea Venäjälle ilmaisseiden toimijuutta. Olosuhteiden representaatiot tukivat Ukrainalaisiin sotilaskohteisiin suunnattua toimijuutta vasta aineiston loppupuolella.

Ulkona kuvatuista toimijoista pääosa on kansalaisia. Kaikki kolme kuvaa, joissa ei ole päätoimijaa, kuuluvat tähän kategoriaan. Lisäksi kahdessa kuvassa toimijat ovat laittomia toimijoita. Ulkona otetuissa kuvissa esiintyy kaikkia toiminnan kategorioita. Perheen kodissa otetussa kuvassa ilmenevää negatiivista toimintaa lukuun ottamatta kaikki negatiivinen toiminta kuvataan ulkona.

5 MITÄ HELSINGIN SANOMIEN VALOKUVAT KRIMIN NIEMI- MAALTA KERTOVAT TOIMIJUUDESTA VALTAUKSEN AIKANA 2014?

Tässä luvussa esitetään tutkimuksen johtopäätökset. Neljännen luvun toimijuuden representaatioita peilataan viitekehykseen. Näin annetaan vastaus tämän luvun otsikon mukaiseen tutkimuskysymykseen.

Jokainen kuva on käsitelty päätoimijaa, toimintaa ja olosuhteita tarkastelemalla. Lisäksi kuvat on analysoitu toimijuuden alakäsitteiden kategorioiden mukaan. Lisäksi joitakin ongelmallisia kuvia on tarkasteltu usean kategorian näkökulmasta tai vaikeasti kategorisoitavia kuvia koko aineistoa tulkitsemalla.

Kuvien perusteella laittomista toimijoista yksikään ei tiedottanut mitään. Yhteiskunnan laillisista toimijoista vain tataarijohtaja piti tiedotustilaisuuden. Tämä tapahtui aikarajauksen kolmantena päivänä. Tiedotustilaisuus oli myös ainut konkreettinen asia, mitä yhteiskunnan laillisten toimijoiden nähtiin kuvien perusteella tekevän. Ukrainalaissotilaista otetut kuvat antavat ymmärtää, että he ovat turvassa omien aitojensa sisäpuolella, eivätkä tee tilanteelle mitään. Koko aineistossa olevat kaksi kuvaa antavat vaikutelman, ettei ukrainalaissotilaiden osalta voida puhua toimijuudesta. Kuvissa ei esitetä myöskään muualta Ukrainasta Krimille tulevia apujoukkoja. Ukrainan armeija ei siis näyttänyt tekevän mitään Krimin niemimaan valtauksen estämiseksi. Yhteiskunnan tärkeiden rakennusten ulkopuolella olevat kansalaiset ja venäläiset sotilaat näyttävät estävän ukrainalaissotilaiden vapaan liikkumisen. Tämän perusteella ukrainalaissotilaat ovat Krimin valtauksen ajan representaatiossa toimintakyvyttömiä passiivisia toiminnan kohteita.

Yhteiskunnan edustajien näkymättömyys ulottuu tiedottajista ja sotilaista myös muihin yhteiskunnan toimijoihin, kuten poliiseihin. Aineiston ensimmäisinä päivinä kahdessa kuvassa on mahdollisesti näkyvissä yhteiskunnan turvallisuusalan toimijoita (kuvat nro 3 ja 7). Yhteiskunnan turvallisuusalan toimijoilla tarkoitetaan tässä poliisia, sotilaita ja muita Ukrainassa mahdollisesti toimivia vastaavaa tointa suorittavia tahoja. Ensimmäisessä kuvassa ”koppahattuiset” henkilöt seisovat parlamenttirakennuksen pääovilla. Rakennuksen katolla liehuu Venäjän lippu. Poliiseiksi arvioitujen henkilöiden osallisuus toiminnassa jää epäselväksi. Ovatko he estämässä toimintaa parlamenttirakennusta kohtaan, vai edistämässä sitä? Toisessa kuvassa

aktivistit ovat lähdössä valtaamaan syyttäjänvirastoa. Näkyvien julkisen turvallisuusalan henkilöiden perusteella aktivisteilla on tilanteessa huomattava ylivoima. Näiden kuvien perusteella voidaan todeta, että aineiston mukaan yksikään Ukrainan yhteiskunnan turvallisuusalan toimija ei näyttänyt vastustavan Krimillä tapahtumia, joiden seurauksena niemimaa liitettiin Venäjään. Koska aineiston kuvissa mikään virallinen taho ei näytä joutuneen fyysiseen kiistaan, osoittaa tämä osapuolten yhteistä ymmärrystä tilanteen kulusta. Ukrainalaisilla toimijoilla on pitänyt olla jokin tieto, jotta he ovat osanneet siirtyä pois venäläisten sotilaiden ja Venäjää kannattavien ukrainalaisten tieltä.

Kansalaisten toimijuus on jaettavissa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisten kuvien aikana toimijuus ilmenee toiminnan ja olosuhteiden kaikissa kategorioissa. Kaikki Venäjää vastustava tai Ukrainaa tukeva toimijuus loppuu kuvien osalta 4.3.2014. Aikavälillä 6.–14.3.2014 kansalaisten toimijuus representoitiin aggressiivisena ja samaan aikaan Venäjää kannattavana. Aineiston viimeisten kahden päivän kuvissa representoitiin vaaleja, missä toimijoiden käyttäytyminen on neutraalia tai positiivista. Vaaleihin liittyvä toimijuus ilmenee kuin Suomessa, eikä toimijuudessa näytä olevan mitään väärää. Äänestäjät näyttävät tavallisilta kansalaisilta, vaalilautakunta asialliselta ja lopulta äänestyksen jälkeen joukko kansalaisia kokoontuu juhlimaan vaalitulosta. Laittomiin vaaleihin liittyvä toimijuus representoidaan hyvin samalla tavalla kuin lailliset vaalit Suomessa. Representaatio ei tue vaalien laittomuutta, vaan mieluummin resonoi Venäjän kantaa vaaleista.

Päätoimijoita sisältämättömät kuvat esittävät venäläislaivaa Krimillä ja vaalijulisteita. Venäläinen sotalaiva on kuvattu kevään vaaleanpunaisen kukkaloiston edessä harmonisen harmah-tavassa kuvassa, lokit kannellaan. Alus näyttää lähes rauhan symbolilta. Vaaleihin liittyneissä julisteissa ei näy ihmisiä. Myöskään niissä esitetyissä kuvissa ei näy julisteiden sisältöön liittyviä henkilöitä, kuten omaa poliittista kantaansa julistavia vaalityöntekijöitä. Vaalit ovat aineiston kuvien perusteella kasvottomat. Toisaalta voidaan huomioda äänestäjä, joka on Krimin uuden venäläishallituksen ”pääministeri”. Hän ehkä antaa kasvot vaaleille, mutta ei kuvien mukaan kerro vaaleista mitään. Kuvat on julkaistu vaalipäivästä seuraavana päivänä.

Laittomista toimijoista suurin yhtenäinen ryhmä ovat venäläissotilaat. He toimivat aluksi lentokentän ja 2.3.2014 julkaistun kuvan mukaan hallitusrakennuksen edustalla. Tämän jälkeen venäläissotilaat esitetään vain sotilastukikohtien välittömässä läheisyydessä. Vasta 8.3.2014 lähtien venäläissotilaat kuvataan Ukrainan sotilastukikohtien porteilla näkyvien

Ukrainan heraldisten symbolien edessä. Tällaisen rajauksen avulla venäläissotilaiden toimijuudelle annetaan kuvien perusteella näkyvä yhteys Ukraina. Venäläissotilaiden väistyminen julkisemmilta paikoilta sotilastukikohtiin näyttää asettuvan samoihin päiviin, jolloin päättyy laillisten toimijoiden näkyminen kuvissa ja kansalaisten osoittama vastustus Krimin valtausta kohtaan. Ukrainaa tukevaa ja Venäjää vastustavaa toimintaa esiintyy aineiston kuvissa viimeisen kerran 4.3.2014. Krimin niemimaan todellinen valta näyttää siirtyneen laittomille toimijoille enimmillään viidessä päivässä.

Poliittinen tuki annetaan kuvien mukaan ainoastaan Venäjälle. Tämä kuvaa alueen voimasuhteita. Venäjälle osoitettu tuki ei aiheuttanut vastareaktioita. Maaliskuun neljännen päivän jälkeen yleisellä paikalla esiintyy vain yksi ukrainamielinen, hakattavana. Näyttää, että vaikka alueella ei ollutkaan viralliselta näyttäviä turvallisuusalan toimijoita, oli alue kuitenkin hyvin valvottu. Tukea sai osoittaa vain Venäjälle. Kansalaisten toiminnan yhteydessä havaittu aggressiivisuus saattaa olla osoitus alueen turvallisuusvajesta, mikä ilmenee kansalaisten ottamana fyysisenä valtana. Venäläissotilaiden ja heidän aseistuksensa läsnäolo voidaan tulkita tarpeeksi vahvaksi pelotteeksi, ettei kukaan toiminut Venäjää kannattavia vastaan. Tällainen sotilaallinen toimijuus on tulkittavissa mieluummin hybridi- kuin informaationsodaksi.

Negatiiviseen toimintaan on kategorisoitu kansalaisten toiminnasta kolme sellaista kuvaa, missä heillä on käytössään aseita. Lopuissa kahdessa kuvassa negatiivisuus Venäjää kohtaan ilmenee verbaalisesti. Aseistetut kansalaiset eivät kanna symboleita. Kun muut aineiston aseiden kantajat ovat venäläissotilaita, voidaan tunnuksettomuus yleistää koko aineiston aseistautuneisiin. Esimerkiksi yhtään poliittista tukeaan näkyvästi ilmaissutta ei esitetty aseiden kanssa. Tästäkään syystä Krimin tapahtumia ei voida perustella separatistien aikaansaannokseksi. Ainut poikkeus ukrainalaisista ovat erotetun erikoisjoukko Berkutin sotilaat, joilla on puvuisaan Ukrainan symboleja, mutta tiesulullaan heillä liehuu Venäjän lippu (kuva nro 4). Heitä voidaan tämän tulkinnan mukaan pitää separatisteina. Mikäli alueella oli joitain muita vakavasti otettavia separatisteja, ei heitä esitetä kuvissa. Jos sotilaita tai poliiseja olisi siirtynyt huomattava määrä Krimin uuden venäläishallituksen alaisuuteen, olisi heitä todennäköisesti näkynyt enemmän myös katukuvassa. Esimerkiksi katupartioilla olisi tällöin todennäköisimmin ollut myös joku yhtenäinen merkki. Nyt Venäjän symbolit näyttävät olevan ainut aineiston toimijoita yhdistävä tekijä, eikä yksikään aseellinen toimija, erotetun erikoisjoukon sotilaita lukuun ottamatta, kuitenkaan käytä niitä. Vasta 15.3.2014 esitetyssä valokuvassa alueellisen parlamenttitalon edessä olevat vartijat voisivat edustaa separatisteja (kuva nro 35). Heillä ei tosin näy Venäjän symboleja eikä aseistusta. Koska separatisteja ei näy kuvissa, on ole-

tettavaa, että heidän osallisuus alueen valtaamisessa on ollut huomattavan pieni. Tällaiset huomiot aineistosta olisivat saattaneet helpottaa Krimin niemimaan tapahtumien ymmärtämistä, kun valtaaminen oli käynnissä.

Venäjään liittämistä edistävän toiminnan yhteydessä esiintyy poliittisesti mielenkiintoinen tilanne: YK:n erityislähettilään auton pysäyttäminen 6.3.2014 (kuvat nro 24 ja 25). Koska mielenosoittajat näyttävät estävän hänen toimintansa, voidaan tämä laskea yksittäisten kansalaisten valinnaksi. Informaatiosodankäynnin ajatuksena on saattanut olla välittää ajatus siitä, että YK on tarjonnut tukeaan, mutta ei valitettavasti ole kyennyt toimittamaan sitä perille asti Krimin uudelle venäläishallitukselle. Näin laillisia toimijoita esittävät ihmiset eivät lianneet profiiliaan estäessään erityislähettilään toiminnaa, eivätkä myöskään joutuneet YK:n edustajan tarkastelun kohteeksi. Näin Krimin vallanneet toimijat pystyivät ylläpitämään käsitystä siitä, että heidän toimintansa oli oikeutettua.

Venäjään liittämistä näkyvimmin, mutta teoissaan melko eleettömästi, edistäneet venäläissotilaat näyttävät vallanneen ensin yhteiskunnan ja sotilaallisen toiminnan kannalta oleelliset liikenteen ja johtamisen paikat eli ainakin lentokentän ja hallitusrakennuksen. Lisäjoukkojen tuonti ilmateitse Krimille pystyttiin näin estämään ja johtamisen kannalta tärkeät resurssit saattoivat jäädä vallattuihin tiloihin. Tällaiset rakennukset siirtyivät myöhemmin luultavimmin Venäjää kannattavien ukrainalaisten vartioitavaksi (kuva nro 35). Operaation nopean etenemisen takia sen suunnitelmallisuus on ilmeistä. Tiedote Venäjän passin saannin helpotuksista on myös selkeä indeksi Venäjän läsnäolosta Krimin niemimaalla. Kansalaisille annetaan vaihtoehto siirtyä kriisissä olevalta alueelta naapurimaahan. Tämän tutkimuksen viitekehyksessä voidaan pohtia, kuinka paljon tällaisten helpotusten hallinnollinen valmistelu voisi viedä aikaa. On merkittävää, mikäli tällaisia helpotuksia tarjottiin vain Krimin niemimaan asukkaille. Tieto passin saannista saattoi rauhotta joitakin kansalaisia. Väistämättömältä näyttänyt Krimin liittäminen Venäjään saattoi aiheuttaa pelkoa sellaisille krimiläisille, joilla ei ollut jo valmiiksi Venäjän passia. Näin kansalaisille annettiin mahdollisuus varmistaa oma turvallisuus jo etukäteen.

Yhteiskunnalle tärkeiden rakennusten edustoilla olevat tapahtumat ovat merkityksellisempiä kuin suljettujen tilojen vastaavat. Julkisilla paikoilla olemme kaikkien nähtävissä ja meidät voidaan paikantaa rakennuksen perusteella. Tällä tavalla ajatellen representaatio on todellisempi. Rakennuksen yhteydessä toimiminen antaa sanomalle myös lisäarvoa. Kuvan on kuitenkin kyettävä todistamaan, että sillä on merkitystä. Kuvat venäläissotilaista tunnistamattomassa paikassa eivät yksinään tarkoita juuri mitään. Kun samaan aikaan oli epäselvyyksiä siitä, ketä vihreät sotilaat olivat, antoivat kuvat näistä sotilaista entistä epämääräisemmän kuvan. Kun kuvista ilmenee, että vieraat sotilaat vartioivat sotilastukikohdan porttia, saattaa passiivisempikin lukija havaita ristiriidan. Näin voidaan todeta, että Ukrainan symbolien näkyminen venäläissotilaiden kuvissa on olennainen lisä toimijuuden representaatiota. Valokuvat tukivat representaatioillaan venäläissotilaiden toimien laittomuutta 8.3.2014 lähtien.

6 MITÄ MUUTA TÄSTÄ TUTKIMUKSESTA VOIDAAN SANOA?

Tutkimuksen päätteeksi on aiheellista pohtia tehtyä työtä. Löydettiinkö mitään uutta? Onko tutkimus luotettava? Onko tulos hyödyllinen tulevaisuutta ajatellen?

Tämän pro gradun tekeminen on opettanut erittäin paljon informaatiosta ja sen mahdollisuuksista. Kuvat valtaavat informaatioympäristöämme tekstiltä, joten niiden sisältämät viestit on yhä tärkeämpää oppia tunnistamaan. Kyky tulkita pysäytettyä kuvaa ei kuitenkaan pian riitä, koska liikkuvan kuvan todistusarvo on valokuvaakin voimakkaampi. Tästä syystä perusteet on hyvä olla hallussa jo ennen kuin informaatioympäristömme sisältö muuttuu jälleen. Informaatiosotaan liittyen tässäkin tutkimuksessa käsitellyt kuvan sisällölliset asiat olisi hyvä tunnistaa puolustusvoimien kaikilla tasoilla, alokkaasta kenraaliin. Ei riitä, että osaamme toimia sotilasvarustuksessa käsketyllä tavalla. Olemme informaatio sodan ulottuvilla myös kotonamme, silloin kun sotilasyhteisö ei ole tukemassa meitä.

Aineisto on ollut kaikkien saatavilla kevästä 2014. Tutkimuksessa ei siis välttämättä löydetty mitään täysin uutta. Uutiskuvien analyysillä on kuitenkin kyetty vahvistamaan tulkintoja Krimin valtauksen tapahtumista. Kun tuloksia vertaa aiempaan kuvatutkimukseen Ukrainan kriisistä, havaitaan tapahtumien kuvauksessa olleen oleellisia eroja (Kangas, ym. Media & viestintä. 38/2015). Kangas, Ojala ja Pantti kertovat tutkimiansa Ukrainan kriisin kuvien painotuneen politiikan kehyksen ja humanin kehyksen kärsimyskuvastoon. Tässä tutkimuksessa Krimin niemimaan toimijoista vain yhden kuvan päätoimija on poliitikko ja vain yhdessä kuvassa on hakattavana oleva uhri, eikä kukaan näyttänyt kärsivältä. Kansalaistoiminta vaikuttaa kuitenkin ilmenneen samansuuntaisesti näissä kahdessa tutkimuksessa. Kangas, Ojala ja Pantti toteavat, että sotilaat esitetään pääosin passiivisina. Tässä tutkimuksessa passiivisuudesta voidaan puhua vain ukrainalaissotilaiden osalta. Toisaalta sotilaiden aktiivinen toiminta ymmärretään aseellisena yhteenotona.

Kangas, Ojala ja Pantti kertovat Ukrainan kriisin vastapuolia esitetyn HS:ssa yhtä paljon (Kangas, ym. Media & viestintä. 38/2015). Krimin kriisissä kuvista vähintään kolme neljäsosaa on kuvattu Venäjän toimia tukevista toimijoista. Kuvia Ukrainaa kannattavista, kaikki passiivisetkin toimijat huomioiden, on vain viidesosa. Voidaan pohtia, onko vastapuolten tasapuolinen esittäminen Krimillä ollut haastavaa osapuolten identifioinnin takia. Toisaalta Krimin kriisin uutisoinnin yhteydessä muualta maailmasta on kuvattu mielenosoittajia, jotka osoittavat tukeaan ennemmin Ukrainalle kuin Venäjälle. Tässä mielessä osapuolista näyttäisi olleen selkeä käsitys. Krimillä esiintyneiden Ukrainaa kannattavien ihmisten vähyys on aineiston perusteella ymmärrettävää ja on varmasti yksi syy heistä esitettyjen kuvien vähyyteen. Aineistossa on kuitenkin käytetty esimerkiksi kuvia, joissa ei ole päätoimijoita ja näillä kaikilla kuvilla on esitetty asioita, jotka liittyvät positiivisesti Venäjään. Ukrainalaisten näkymättömyyden kuvaamiseen olisi todennäköisesti ollut mahdollista käyttää vastaavia keinoja.

6.1 Pohdintoja aineistosta

Vaikka järjestelmällisellä analyysillä on oleellinen osa työssä, myös intuitiolla on vaikutuksensa. Jokainen analyysin vaihe voi tuottaa havaintoja kuvien sisältämisestä epäsuorista merkityksistä, konnotaatioista. Tähän lukuun on kerätty tutkimusmenetelmien ulkopuolisia tulkintoja ja huomioita.

Aineiston analyysin yhteydessä kyettiin tekemään havaintoja, jotka näyttivät HS:n ratkaisuilta esittää tapahtumia. Tämä ei kuitenkaan kuulunut tutkimuksen aiheeseen, joten havaintoihin ei puututtu tutkimuksen aikana. Kuvista on nähtävissä milloin HS:n omat toimittajat ovat olleet Krimillä. Tuolloin suurin osa kuvista on heidän ottamiaan. Lisäksi usean artikkelin yhteyteen oli kirjoitettu ”HS Krimillä”. Tällaisten kuvien joukossa esiintyy myös muutamia AFP:n tai REUTERS:in kuvia. Voidaan olettaa, että tällaisissa kuvissa on jotain erityistä, koska omiakin kuvia olisi ollut saatavilla. Tällaisia kuvia ovat muun muassa kuva ukrainalaissotilaista portin takana, vaalilautakunnasta ja kuva Krimin ”pääministeri” Aksjonovista (kuvat nro 14, 38 ja 40). Näistä mielenkiintoisimpana voidaan pitää kuvaa vaalilautakunnasta. Minkä takia laittomista vaaleista on haluttu esittää tällainen laillista representaatiota vastaava kuva? Kahdella muulla kuvalla voidaan todeta olevan todellista lisäarvoa aineistossa.

Johanna Sumialan kirjassa *Median rituaalit, johdatus media-antropologiaan* (2012) käsitellään median tapaa muodostaa yhteisöille jotain merkityksellistä. Vaaleihin kuuluu monta tuttua rituaalia, jotka on totuttu kuvaamaan lehtien sivuille. Tästä tavasta on voinut muodostua myy-tin tapainen ajatus vaaleista. Kuvaaja ei välttämättä ole osannut ajatella kuvaamaansa tapahtumaa ensisijaisesti laittomana tapahtumana, vaan vaaleina, jotka tulee kuvata lehden sivuille. Kansainvälisesti hyväksytyjen vaalitarkkailijoiden puuttuessa uutiskuvilla on saatettu haluta esittää mahdollisimman totuudenmukaista representaatiota tapahtumapaikalta, jotta lukija itse on voinut tehdä oman tulkintansa vaaleista. Koska vaalien näkyvässä osassa ei ole huomattavia poikkeavuuksia Suomen vaaleihin, on kuvien esittämisessä mielenkiintoinen ongelma. Nykyisellään aineiston kuvat antavat vaikutelman laillisista vaaleista. Jos julkaistavat uutis-kuvat halutaan pitää laadukkaan näköisinä, antavat ne helposti myös kuvien sisällöstä asiallisen vaikutelman. Taiteellisemmat kuvat olisivat voineet ehkä antaa viitteitä toiminnan laittomuudesta, mutta samalla niitä olisi voitu pitää amatöörimäisenä uutisten kuvittamisena. Vaalilautakunnasta oleva kuva näyttää olevan valittu representaatioon jostain erityisestä syystä. Tämän tutkimuksen perusteella tämä valinta näyttää vaalien hyväksyntänä.

Aineiston haasteellisuus ilmeni rajauksessa ja analyysien yhteydessä monta kertaa. Selkeältä vaikuttanut kuva saattoi paljastaa luonteensa vasta useamman tulkintakierroksen jälkeen. Yksi ukrainalaissotilaista otettu kuva paljastui tarkemman tulkinnan tuloksena olleen Ukrainassa Krimin ulkopuolella (HS. 16.3.2014. B1). Ennen viimeistä rajausta aineistossa oli myös graafiset kuvat. Yksi on väritykseltään vaaleanpunainen (HS. 15.3.2014. B2). Kuvassa on Krimin kartta ja siihen on liitetty paljon vaaleanpunaisia muotoja. Kuvan värityksen takia vaikutti, ettei sen sisällöllä voi olla kovinkaan suurta merkitystä Krimin valtauksen liittyen. Karrikoidusti ajatellen tuollaisella värillä voidaan esittää vaikka ystävällisten tukipalvelujen pisteitä. Kuvien vaaleanpunaisilla nuppineulaa muistuttavilla muodoilla osoitettiin Venäjän valtaamia alueita ja niihin liittyvissä teksteissä annettiin asiasta lyhyt selostus. Tällaiset yksityiskohdat paljastuivat vasta, kun kuva oli pakko analysoida. Vaaleanpunainen suojaväri oli kätkenyt kuvan sisältämän mielenkiintoisen tiedon ällistyttävän hyvin. Ajatus vaaleanpunaisesta ei assosioitu vakavasti otettavan kanssa, joten kuvaan tiivistetty tieto Krimillä olevista venäläisjoukoista jäi huomaamatta. Tutkimuksen ensimmäisissä teksteissä oli jopa pohdintaa siitä, miksi aineisto ei sisältänyt vastaavaa kuvaa. Myytti vaaleanpunaisesta rajoitti tässä tapauksessa oleellisesti havaitsemiskykyä.

Poliittisen tuen ilmaisu Ukrainalle konkretisoituu vain yhdessä kuvassa sini-keltaisten ilmapallojen symboloidessa Ukrainan lippua (kuva nro 22). Ergašovan siskosten tarjoama tuki ukrainalaissotilaille on toisaalta mahdollista ajatella jopa epäilyttäväksi toiminnaksi. Kuvassa tai kuvatekstissä ei ilmene, että naiset olisivat venäläissotilaiden luona. HS:n internetsivustojen lisäkuvista ilmenee, että naiset pääsivät etenemään varuskunnan portille, toisin kuin toimittaja saman lehden aiemmassa kuvassa (kuva nro 19). Erityinen tilanne antaa aihetta pohdinnalle. Minkä takia sotilaat osoittavat inhimillisyyttään piirittämälleen joukolle ja päästävät naiset läpi? Kuva näyttäisi oikeastaan imartelevan venäläisten sotilaiden toimintaa. Jos tämän ajatellaan olleen tarkoitus, naisten ilmestyminen kuvattavaksi nähdään suunniteltuna tekona. Tässä tapauksessa olisi voinut olla ilmeisempää, että naisilla olisi ollut maatumusten syntymästä, valittuna Venäjään viittaavia merkkejä. Toisaalta tällaisten merkkien lähettäminen ukrainalaiseen varuskuntaan ei olisi ollut riskitöntä. Ukrainaa sympatisoivan länsimedian osoittama kiinnostus kohdistui todennäköisimmin sisaruksiin osin myös sini-keltaisten koristeiden takia. Tästä syystä ilmapallojen väritys saattoi olla harkittu teko. Paikallisille tällainen yksittäinen tapahtuma tuskin ilmeni mitenkään, joten tälle oleelliselle kohderyhmälle ei välittynyt väärää viestiä. Kuvalla oli kuitenkin mahdollista edistää sotilaiden profiloimista ”itsepuolustusjoukoiksi” medioiden tavoittamalle yleisölle. Toimittajille järjestetty erityinen tapahtuma on oiva tapa välittää omaa viestiä. Lehdessä julkaistussa kuvassa naiset eivät ole vielä päässeet venäläissotilaiden vartion ohi. Tällaisella kuvavalinnalla on pystytty vähentämään kuvan merkitystä HS:ssa. Lehdessä julkaistun kuvan perusteella jää epäselväksi, päästivätkö venäläiset sotilaat naiset linjansa läpi.

Sotilaan näkökulmasta oletusarvo on, että sotilas osaa käyttää asettaan turvallisesti. Varsinkin tässä tilanteessa, kun kuvien venäläissotilaat näyttävät kaikkea muuta, kuin alokkailta. Sotilas muuttuu vaaralliseksi siinä vaiheessa, kun hän on sotatilanteessa vastapuolella. Krimin niemimaan tapauksessa valokuvissa esitetty kansa näyttää olevan sotilaiden kanssa samalla puolella, vaikka missään kuvassa heitä ei esitetäkään samassa kuvassa. Kun kuvia tarkasteltiin siviilin kanssa, katsoi hän jokaisen aseistetun henkilön olevan vaarallisen oloinen. Tässä esimerkissä konkretisoituu yksittäisen sotilaan ja siviilin näkemyserot aineistosta. Samalla voidaan pohtia, mitä asioita sotilaan identiteetti estää näkemästä. Toisaalta sama pätee kaikkeen siviilitutkimukseen. Mitä sotilalle oleellisia seikkoja ei osata tuoda valtaväestön tutkimuksissa esille?

Tunnuksettomat sotilaat esiintyvät kuin minkä tahansa maan rauhanturvatehtävässä olevat sotilaat. Varusteet ovat viimeisenpäälle, kroppa on kunnossa ja voimankäyttöä pyritään välttämän. Visuaalinen yhtymäpinta rauhanturvaajiin on kiistämätön. Tätä samankaltaisuutta voidaan pitää yhtenä syynä sille, että ulkopuolisen oli vaikea tunnistaa sotilaita Ukrainan viholliseksi.

6.2 Pohdintoja tutkimusmenetelmästä

Tutkimuksessa käytetty metodi on tätä pro gradua varten räätälöity. Käytetyt termit ja analyysitapa ovat kuitenkin tuttuja aiemmista tutkimuksista. Toimijuus osoittautui tässäkin tutkimuksessa osuvaksi käsitteeksi tarkastella uutiskuvia. Toimijuuteen sisältyvien eri käsitteiden nimeäminen kuvista auttoi kuvien representaatioiden hahmottamisessa.

Passiivisten toimijoiden ohittaminen käytetyssä metodissa aiheutti haasteita. Käytännössä tämä tuloksiin vaikuttanut seikka huomioitiin nostamalla oleellimmat passiiviset toimijat mukaan analyysiin varsinaisen aineiston ulkopuolelta. Mikäli tämän tutkimuksen metodia käytetään tulevaisuudessa, suositellaan passiivisten toimijoiden huomioimista ainakin taulukoissa, jotta tuloksissa pystytään varmemmin tekemään johtopäätöksiä aineiston kaikista toimijoista, ei pelkästään päätoimijoista.

Toiminnan analyysissa käytetyt kategoriat olivat myös haastavia. Toimintaa tarkasti kuvaavat kategoriat Venäjään liittämistä edistävä ja poliittista tukea ilmentävä toiminta erottuvat olemukseltaan laveasti analysoitavasta negatiivisesta ja positiivisesta/neutraalista toiminnasta. Kuuluminen toiseen kahdesta ensimmäisestä kategoriasta ei sulkenut pois sitä mahdollisuutta, että kuva voisi kuulua myös jompaankumpaan jälkimmäisistä. Tämä haaste havaittiin analyysin yhteydessä, ja siihen reagoitiin muun muassa analysoimalla positiivista toimintaa lopulta koko aineistosta. Tulevissa tutkimuksissa tällainen haaste voitaisiin ohittaa tulkitsemalla koko aineisto erikseen positiivisen ja negatiivisen kautta ja vasta tämän jälkeen joidenkin tarkemmin aineistoa rajaavien toimintakategorioiden avulla.

Päämäärän tulkitseminen valokuvan ja kuvatekstin perusteella on haasteellista. Päämäärän tarkastelua sinänsä voidaan pitää aiheellisena toimijuuteen liittyen, mutta on ymmärrettävä, ettei se aina ole selvitettävissä. Haastattelu tuntuisi tässä vaiheessa oivalliselta ratkaisulta, mutta siinäkin on omat haasteensa. Jos toimijan päämäärän saavuttaminen ei ole yleisesti hyväksyttyä tai päämäärän saavuttaminen edellyttää taktikointia, ei haastattelusta ole välttämättä mitään hyötyä. Näkyvän toiminnan tulokseen ei välttämättä ole ollut varsinainen päämäärä. Tästä syystä tuntemattomasta päämäärästä voidaan parhaankin analyysin jälkeen esittää vain valveutuneita arvioita.

Semiotiikan tutkimuksessa ollaan monesti kiinnostuneita mainoksista (Seppänen 2005, 202., Fiske 1993, 135., Tarasti 1996, 17, 3). Perinteinen mainos on tunnistettavissa ja siitä on helppo päätellä mainostajan päämäärät. Massoittain ilmestyvien mainosten ylitarjonnassa yksittäinen mainos pysäyttää yhä harvemmin. Eero Tarasti pohtii, todennäköisesti välikevennyksenä, pitäisikö semiootikkojen auttaa, vai antaa mainonnan tukahtua itseensä (1996, 174–175). Mainostaminen ja informaationsota toimivat osin samalla tavalla. Kyse on merkitysten luomisesta. Koska mainonta joutuu semiootikon irvailun kohteeksi, myös informaationsotaa on aiheellista pohtia semiootikon silmin. Tämän tutkimuksen perusteella semiotiikan tarjoama teoria informaationsodankäyntiin vaikuttaa huomattavan osuvalta.

Kuvien tulkinta on parhaassa, tai pahimmassa, tapauksessa loputonta. Todisteena tästä olkoon Mona Lisa.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino
- Berger, H. 2010. Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa terrorismin torjunnassa ja viiden päivän sodassa. Toim. Sirén Torsti, Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja1: Tutkimuksia Nro 5. Helsinki
- Cobley, B. & Jansz, L. 1998. Semiotiikkaa vasta-alkaville ja edistyneille. Käänt. Vähänen, S. Helsinki: Kustannus Oy Jalava
- Fiske, J. 1993. Merkkien kieli. Suom. Tampereen yliopisto ja AVEK. 2.painos. Tampere: Vastapaino
- Fiske, J. 2005. Merkkien kieli. Suom. Tampereen yliopisto ja AVEK. 2.painos. Tampere: Vastapaino
- Foucault, M. 2005. Tarkkailla ja Rangaista. Suom. Nivanka, E. 1. painos 1980. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy
- Hakala J. T. 2009. Uusi graduopas. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus
- Hakkarainen, K., Lonka K. & Lipponen L. 2006. Tutkiva oppiminen – järki, tunteet ja kulttuuri oppimiseen sytyttäjinä. 6.–7. painos. Helsinki: WS Bookwell Oy
- Halliday, M.A.K. 2014. Halliday's introduction to Functional grammar. 4. uusintapainos. Great Britain: TJ International Ltd
- Halonen, L. 2005. Mielikuvat ovat tärkeämpiä kuin totuus. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu - Johtamisen laitos, Julkaisusarja 1.
- Heikkilä, E. 2006. Kuvan ja tekstin välissä. Kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä. Helsinki: Hakapaino Oy
- Heiskala, R. 2000. Toiminta, tapa ja rakenne. Kohti konstruktionistista synteisiä yhteiskuntateoriassa. 3. painos. Helsinki: Gaudeamus Oy
- Herkman, J. 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11.painos. Helsinki: Tammi
- Howells, R. & Negreiros, J. 2010. Visual Culture. Great Britain: the MBG Books Group
- Huhtinen, A. & Rantapelkonen, J. 2002. ImageWars - Beyond the Mask of Information Warfare. 2. painos. Käänt. Loikkanen, L. Saarijärvi: Marshal of Finland Mannerheim's War Studies Fund. Käänt. Loikkanen, L.
- Huhtinen, A.-M. 2002a. Sotilasjohtamisen tutkimuksen tieteenfilosofiset perusteet ja menetelmät. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Huhtinen, A-M. (toim.) 2002b. Propagandan renessanssi : julkisen manipulaation paluu. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen laitos

- Huttunen, M. 2005. Värit pintaa syvemmältä. Helsinki? Werner Söderström Osakeyhtiö
- Hänninen, V. 2003. Toimiva ihminen : tekojen psykologian, eksistentiaalisen psykologian ja marxilaisen toiminnan teorian filosofisten lähtökohtien vertailua. 3. painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print
- Jantunen, S. 2010. Uusien uhkakuvien luominen: tapaus 'kiinalaiset kybersoturit'-lingvistinen uhka-analyysi kyberdiskurssista. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos
- Jantunen, S. 2013. Strategic Communication: practice, communication and dissonance. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos
- Jokinen, C. & Kullberg, A. 2006. Separatismi ja islamismi. Jyväskylä: Kustannus OY Suomen Mies
- Journalistin ohjeet <http://www.jsn.fi>
- Kaartinen, T. toim. 2015. Mionilukutaito kaikki kaikessa. Tampere: Tampereen yliopiston normaalikoulu <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201510082343>
- Kettunen, k., Hiltunen, M., Laitinen S. & Rastas M. (toim.). 2006. Kuvien keskellä. Keuruu: Otavan Kirjapaino
- Kiuru, J . 2009. Johdatus johtamiseen. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu / Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos
- Knuuttila, T. & Lehtinen, A.P. (toim.) 2010.Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Helsinki:Gaudeamus Helsinki University Press
- Korgas, M. 2000. Muutoksen suunta. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu - Johtamisen laitos, Julkaisusarja 2
- Kotilainen, N. 2011. Humanitarian Soldiers, Colonialised Others and Invisible Enemies -Visual strategic communication narratives of the Afghan War. Ulkopoliittinen Instituutti: Working Paper 72
- Kress, G. & van Leeuwen, T. 2010. Reading Images: The Grammar of Visual Design. 2. korj. versio. 8. painos. London: Routledge
- Kuiri, K. 2004. Semantiikan peruskurssi. Tampere: Tampereen yliopisto
- Kuiri, K. 2012. Johdatus semantiikkaan. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab
- Kukkonen, J. & Vuorenmaa T-J. toim. 1999.Varjosta - Tutkielmia suomalaisen valokuvan historiasta. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo
- Kunelius, R. 2003. Viestinnän vallassa. 5. uudistettu painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö
- Laine, P-M. 2009. Toimijuus strategiakäytännöissä: diskurssi- ja käytäntöteoreettisia avauksia. Turku: Uniprint

- Lounasmeri, L. (toim.) 2011. Näin naapurista Tampere: Vastapaino
- Lähdesmäki, T., Hurme, P., Koskimaa, R., Mikkola, L., Himberg, T., Menetelmäpolkuja humanisteille. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta.
<http://www.jyu.fi/mehu>. (Viitattu 09.01.2016.)
- Media & viestintä 38(2015). (Kangas, Ojala & Pantti. 194.)
- Mikkonen, K. 2005. Kuva ja sana. (Kuvan ja sanan vuorovaikutus kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä.) Helsinki: Gaudeamus Kirja. Oy
 Ylipopistokustannut University Press Finland Ltd.
- Mäenpää, J. 2008. Muokkausta ja manipulaatiota. Digitaalisen kuvankäsittelyn rajat suomalaisissa sanoma- ja aikakauslehdissä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print
- Männistö, A. 1999. Islam länsimaisessa hegemonisessa digurssissa. Tampere: TAPRI, Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus
- Möra, T., Salovaara-Moring, I. & Valtonen, S. (toim.) 2004. Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Helsinki: Gaudeamus
- Nokkala, A. 2009. Uhka ja kumppani. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos ortodoksi.net
- Pietilä, V. 1976. Sisällön erittely. 2. korjattu painos. Helsinki: Gaudeamus
- Pietilä, V. 1997. Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä. Tampere: Vastapaino
- Putinin puhe 4.3.2014 kremlin.ru, suomennos iltasanomat.fi, päivitetty 5.3.2014 15:59
- Putinin puhe 18.3.2014 <http://www.kremlin.ru/news/20603>
- PV:n tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 01 – 2015:
http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/843c24004744a358aaa4bb786bf3619b/150206_DOS_J_hybridisodankaynti_tutkimuskatsaus.pdf?MOD=AJPERES
- Rantapelkonen, J. 2002. Psykologiset operaatiot. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu Taktiikan laitos
- Rossi, L-M & Seppä, A.(toim.) 2007. Tarkemmin katsoen, visuaalisen kulttuurin lukukirja. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>
- Salmenoja, S. 2013. SM773, Psykologinen vaikuttaminen. Maanpuolustuskorkeakoulu
- Salo, M. 2000. Imageware - kuvajournalismi mediafuusiossa. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

- Seethaler, J., Karmasin, M., Melischek, G. & Wöhlert, R. 2013. Selling War – The Role of the Mass Media in Hostile Conflicts from World War I to the ‘War on Terror’. Iso-Britania: Intellect, Bristol
- Seppänen, J. 2001. Valokuvaa ei ole. Tampere:Kustannusosakeyhtiö Musta Taide (?)
- Seppänen, J. 2005. Visuaalinen kulttuuri. Tampere: Vastapaino
- Seppänen, J. & Väliverronen E. 2012. Mediayhteiskunta. Tampere: Vastapaino
- Shaw, M. 2008. The New Western way of war. 3. painos. UK, Cambridge: Polity Press
- Sirén, T. (toim.) 2011. Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot 2030. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu Johamisen ja Sotilaspedagogiikan laitos
- Sumiala, J. 2012. Median rituaalit, johdatus media-antropologiaan. 2. painos. Tampere: Vastapaino
- Tarasti, E. 1990. Johdatusta semiotikkaan - Esseitä taiteen ja kulttuurin merkkijärjestelmistä. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab
- Tarasti, E. 2004. Arvot ja merkit. Helsinki: Gaudeamus Kirja /Oy Yliopistokustannus University Press Finland
- Tarasti, E. 2006. Muotokuvia - Tulkintoja, Muistelmia, Tarinoita. Helsinki: Imatran Kansainvälinen Semiotikka-Instituutti, Suomen Semiotiikkaseura
- Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 13. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi
- Ukrainan väestö. <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality>
- Veivo, H. (toim.). 2007. Vastarinta resistanssi. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus/ Helsinki University Press
- Virilio, P. 2000. Information Bomb. (käänt. Turner, C.) Lontoo: Biddles Ltd

LIITELUETTELO

Liitteen nimi		Sivunumero
Liite 1	Aineiston kuvien tiedot	69
Liite 2	Toimijuus kuvissa	72
Liite 3	Helsingin Sanomien valokuvat Krimin niemimaalta 28.2. – 17.3.2014	77

LIITE 1 Aineiston kuvien tiedot

Kuvan koko on ilmoitettu noin lukuna sivun sisältöön suhteutettuna. O.5 tarkoittaa puolikasta sivua. Pieni p tarkoittaa pientä kuvaa. Kuvien representaatiot ovat liitteessä 3.

Nro	Aika 2014	Sivu	Lähde	Koko	KUVATEKSTI
1	28.helmi	A2	AFP	O.5	Venäjää tukevat mielenosoittajat kantoivat Venäjän lippua Krimin Simferopolissa torstaina. Ukrainan johto varoitti Venäjän joukkoja poistumasta Sevastopolin laivastotukikohdasta.
2	28.helmi	A34	REUTERS	O.1	Venäjän sotalaiva oli ankkurissa Venäjän laivastotukikohdassa Sevastopolissa torstaina.
3	28.helmi	A35	REUTERS	O.13	Mies heilutti Venäjän lippua autonomisen Krimin parlamenttirakennuksen edessä Ukrainan Simferopolissa torstaina. Venäjämieliset joukot nostivat Venäjän lipun rakennuksen salkoon.
4	1.maalis	B1	AFP	O.5	Lakkautetun ukrainalaisen elittijoukon -Berkutin entiset sotilaat partioivat perjantaina Armjanskin kaupungissa Krimin niemimaalla.
5	1.maalis	B3	AFP	O.2	Aseistetut miehet partioivat perjantaina Simferopolin lentokentän edustalla Krimin niemimaalla.
6	2.maalis	A2	AFP	O.6	Venäjämieliset asemiehet piirittivät ukrainalaisen Balaklavan raja-aseman Krimillä kauantaina. Illalla irtodoksinapit seisoivat asemiesten vartion keskellä. (Kuvateksti) "Venäjällä oli suunnitelma valmiina Krimillä. Erikoisjoukkoja ei polkaista tyhjästä" (Toimittajan kommentti kuvan päällä)
7	2.maalis	A8-A9	HS	O.6	Venäjää tukevat aktivistit lähtivät "valtaamaan" syyttäjänvirastoa Krimin Simferopolissa lauantaina.
8	2.maalis	A8	HS	O.2	Sotilaat vartioivat hallitusrakennusta Simferopolissa.
9	2.maalis	A8	HS	p	Venäläismielenosoittajalla oli hymy herkässä.
10	2.maalis	A9	HS	O.12	Krimin venäläiset esiintyivät uhmakkaina.
11	2.maalis	A9	HS	O.12	Tataarijohtaja Refat Tšubanov kehotti kaikkia osapuolia malttiin.
12	2.maalis	A9	Hs	p	Opposition mielenosoittaja kädessään polttopullo.
13	2.maalis	A12	HS	O.2	Venäläismiелiset olivat joukoittain Leninin patsaan edustalla Simferopolissa lauantaina.
14	3.maalis	A7	REUTERS	O.1	Ukrainalaiset sotilaat vartioivat tukikohtaansa Simferopolin kaupungin lähellä sunnuntaina. Etualalla Ukrainan kolmikärkivaakuna.

Nro	Aika 2014	Sivu	Lähde	Koko	KUVATEKSTI
15	3.maalis	A8	HS	O.7	Ševket Kasimov, hänen vaimonsa Zera ja poikansa Timon eivät usko venäläisvallan tuovan Krimin tataareille mitään hyvää.
16	3.maalis	A9	HS	p	Bogdan oli päällikkönä Orjolin kylään pystytetyllä tiesululla.
17	3.maalis	A9	HS	p	Svetlana Serijenko aikoo hankkia Venäjän passin.
18	3.maalis	A9	HS	p	Sevastopolilaistet lukivat tiedonantoa Venäjän passin hankintaan liittyvistä helpotuksista.
19	4.maalis	A2	HS	O.5	Venäläissotilas esti toimittajia lehestymästä Bahtšysarain ukrainalaisvaruskunnan porttia maanantaina.
20	4.maalis	A6-A7	HS	O.7	Bahtšysarin asukas Viktor Tšaglei (vas.) riiteli Krimin uuden venäläishallituksen edustajan Vladimir Mertsalovin kanssa ja vaati venäläisiä sotilaita poistumaan.
21	4.maalis	A6	HS	p	Venäläissotilaat partioivat piiritetyn ukrainalaisvaruskunnan ulkopuolella Perevalnojessa.
22	4.maalis	A6	HS	p	Sisarukset Elvina (vas.) ja Lemara Ergašova toivat ukrainalaissotilaille ruokaa.
23	5.maalis	A34	REUTERS	O.5	Venäläissotilas tähyili panssariajoneuvostaan ukrainalaisen sotilastukikohdan edustalla Krimin Simferopolissa tiistaina.
24	6.maalis	A3	REUTERS	O.15	Venäjän-mieliset pysäyttivät YK:n erityislähettilään Robert Serryn auton Simferopolissa keskiviikkona.
25	6.maalis	A24-A25	REUTERS		Venäjän-mielinen joukko pysäytti YK-edustajan Richard Serryn auton Krimin Simferopolissa keskiviikkona.
26	7.3.2014	A23	AFP	O.3	Venäjää kannattavat mielenosoittajat seisoivat Belbekin lentotukikohdan portilla Sevastopolin lähellä Krimin niemimaalla torstaina.
27	8.3.2014	B4	HS	O.15	Tunnukseton sotilas painosti Simferopolin kaakkoispuolella ukrainalaisvaruskuntaa maaliskuun alussa. "Kyseessä on Venäjän erikoistoimintajoukkojen sotilaasta", arvioi asiantuntija Arto Pulkki.
28	9.3.2014	B2	REUTERS	O.15	Venäläismieliset sotilaat partioivat lauantaina ukrainalaisen laivastotukikohdan lähellä Krimin niemimaalla.

Nro	Aika 2014	Sivu	Lähde	Koko	KUVATEKSTI
29	10.3.2014	A25	AFP	O.1	Venäjää tukevat aktivistit hakkasivat ukraina-mielisiä sunnuntaina Sevastopolissa Krimin niemimaalla. Miehet käyttivät pahoinpitelyssä mailoja ja ruoskia.
30	12.3.2014	A21	REUTERS	O.15	Mies kiinnitti maanantaina julistetta toisen päälle Sevastopolissa Krimin niemimaalla. Peittyvä juliste kehottaa ihmisiä äänestämään fasismia vastaan sunnuntain kansanäänestyksessä.
31	13.3.2014	A3	AFP	O.15	Ukrainalaiset merisotamiehet kerääntyivät laivansa kannelle Sevastopolinlahdella keskiviikkona. (kt)
32	14.3.2014	A2	?	O.1	Sevastopolissa on julisteita, joissa yhdistyvät Krim ja Venäjän lippu.
33	14.3.2014	A24-A25	AFP	O.6	Linja-auto ohitti torstaina Ukrainan kansanäänestykseen liittyvän kampanjamainoksen, jossa vastustetaan Ukrainan kapinallisarmeijaa (UPA), fasismia ja Oikea sektori-liikettä.
34	15.3.2014	A2	HS	p	Krimin venäläismieliset painoivat jo sirppejä ja tähtiä kankaisiin.
35	15.3.2014	A2	HS	p	Vanhemmat lähettivät lapsensa heiluttamaan Venäjän lippuja venäläismielisille sotilaille, jotka vartioivat Krimin alueellista parlamenttia Simferopolissa perjantaina.
36	16.3.2014	A2	?	p	Venäläisiä sotilaita Krimillä
37	16.3.2014	B2	HS	O.4	Venäläiset sotilaat vartioivat lauantaina Ukrainan armeijan varuskuntaa Perevalnoen kylässä, joka sijaitsee 20 kilometrin päässä Simferopolista.
38	16.3.2014	B3	REUTERS	O.3	Vaalilautakunta laski äänestyslippuja ennen kansanäänestystä lauantaina Krimin Simferopolissa.
39	17.3.2014	A2	HS	O.5	Rosa Ivanovna äänesti sunnuntaina Rodnikovojen kylän kulttuuritalolla Krimillä.
40	17.3.2014	A6-A7	HS	O.5	Krimin liittämistä Venäjään kannattavat ihmiset juhlivat sunnuntaina Leninin aukiolla Simferopolissa.
41	17.3.2014	A7	HS	O.1	Vladimir Nebogina äänesti sunnuntaina Rodnikovojen kylän kulttuuritalossa Simferopolin länsipuolella.
42	17.3.2014	A8	AFP	O.1	Sergei Aksjonov (kesk.) kävi äänestämässä Simferopolissa sunnuntaina.

LIITE 2 Toimijuus kuvissa

Liitteen taulukoissa on käytetty seuraavia arvoja:

Päätoimija

Yhteiskunnan lailliset toimijat	A
Kansalaiset	B
Ei päätoimijaa	C
Laittomat toimijat	D

Toiminta

Positiivinen/Neutraali toiminta	P
Poliittisen tuen ilmaisu	Q
Negatiivinen toiminta	R
Venäjään liittämistä edistävä toiminta	S

Olosuhteet

Rakennusten sisäpuoli	X
Yhteiskunnan rakennusten ulkopuoli	Y
Ulkona	Z

Taulukossa kuvien tiedot ovat numeroiden mukaan järjestettynä.

Kuvan nro	Päätoimija	Toiminta	Olosuhteet
1	B	Q	Z
2	C	P	Z
3	B	Q	Y
4	D	S	Z
5	D	S	Y
6	D	S	Y
7	B	S	Y
8	D	S	Y
9	B	Q	Z
10	B	Q	Z
11	A	P	X
12	B	R	Z
13	B	Q	Z
14	A	P	X
15	B	R	X
16	B	R	Z
17	B	S	Z
18	B	S	Z
19	D	S	Y
20	B	R	Z
21	D	S	Y
22	B	P	Z
23	D	S	Y
24	B	S	Z
25	B	S	Z
26	B	Q	Y
27	D	S	Y
28	D	S	Y
29	B	R	Z
30	B	S	Z
31	A	P	X
32	C	S	Z
33	C	S	Z
34	B	Q	Z
35	D	S	Y
36	D	S	Z
37	D	S	Y
38	D	S	X
39	B	S	X
40	B	Q	Z
41	B	S	X
42	B	S	Z

Taulukossa kuvien tiedot ovat päätoimijan mukaan järjestettynä.

Kuvan nro	Päätoimija	Toiminta	Olosuhteet
11	A	P	X
14	A	P	X
31	A	P	X
1	B	Q	Z
3	B	Q	Y
7	B	S	Y
9	B	Q	Z
10	B	Q	Z
12	B	R	Z
13	B	Q	Z
15	B	R	X
16	B	R	Z
17	B	S	Z
18	B	S	Z
20	B	R	Z
22	B	P	Z
24	B	S	Z
25	B	S	Z
26	B	Q	Y
29	B	R	Z
30	B	S	Z
34	B	Q	Z
39	B	S	X
40	B	Q	Z
41	B	S	X
42	B	S	Z
2	C	P	Z
32	C	S	Z
33	C	S	Z
4	D	S	Z
5	D	S	Y
6	D	S	Y
8	D	S	Y
19	D	S	Y
21	D	S	Y
23	D	S	Y
27	D	S	Y
28	D	S	Y
35	D	S	Y
36	D	S	Z
37	D	S	Y
38	D	S	X

Taulukossa kuvien tiedot ovat toiminnan mukaan järjestettynä.

Kuvan nro	Päätoimija	Toiminta	Olosuhteet
14	A	P	X
31	A	P	X
22	B	P	Z
11	A	P	X
2	C	P	Z
1	B	Q	Z
3	B	Q	Y
9	B	Q	Z
10	B	Q	Z
13	B	Q	Z
26	B	Q	Y
34	B	Q	Z
40	B	Q	Z
12	B	R	Z
15	B	R	X
16	B	R	Z
20	B	R	Z
29	B	R	Z
7	B	S	Y
17	B	S	Z
18	B	S	Z
24	B	S	Z
25	B	S	Z
30	B	S	Z
39	B	S	X
41	B	S	X
42	B	S	Z
32	C	S	Z
33	C	S	Z
4	D	S	Z
5	D	S	Y
6	D	S	Y
8	D	S	Y
19	D	S	Y
21	D	S	Y
23	D	S	Y
27	D	S	Y
28	D	S	Y
35	D	S	Y
36	D	S	Z
37	D	S	Y
38	D	S	X

Taulukossa kuvien tiedot ovat olosuhteiden mukaan järjestettynä.

Kuvan nro	Päätoimija	Toiminta	Olosuhteet
11	A	P	X
14	A	P	X
15	B	R	X
31	A	P	X
38	D	S	X
39	B	S	X
41	B	S	X
3	B	Q	Y
5	D	S	Y
6	D	S	Y
7	B	S	Y
8	D	S	Y
19	D	S	Y
21	D	S	Y
23	D	S	Y
26	B	Q	Y
27	D	S	Y
28	D	S	Y
35	D	S	Y
37	D	S	Y
1	B	Q	Z
2	C	P	Z
4	D	S	Z
9	B	Q	Z
10	B	Q	Z
12	B	R	Z
13	B	Q	Z
16	B	R	Z
17	B	S	Z
18	B	S	Z
20	B	R	Z
22	B	P	Z
24	B	S	Z
25	B	S	Z
29	B	R	Z
30	B	S	Z
32	C	S	Z
33	C	S	Z
34	B	Q	Z
36	D	S	Z
40	B	Q	Z
42	B	S	Z

LIITE 3 Helsingin Sanomien valokuvat Krimin niemimaalta 28.2. – 17.3.2014

Tässä liitteessä on esitetty Helsingin Sanomien omien toimittajien ottamat kuvat. Muut kuvat on esitelty tekstillä. Kuvien tarkemmat tiedot löytyvät liitteestä 1. Kuvat on numeroitu liitteen 1 mukaisesti.

Kuva nro 1. Valtavaa Venäjän lippua näkyy kantamassa vähintään kymmenen ihmistä. Kuva on otettu lipun alta, missä on myös osa sen kantajista. Ihmisten päällä oleva lippu kattaa kuvasta noin kaksi kolmasosaa.

Kuva nro 2. Kuvassa näkyy tykkitorni, jonka putken päällä seisoo neljä lokkia. Kuvassa ei näy laivaa, satamaa, tai merta. Taustan rinteessä puut kukkivat vaaleanpunaisina.

Kuva nro 3. Illan hämärässä kuvatussa kuvassa mies heiluttaa Venäjän lippua. Taustalla näkyy geometrinen, iso, valaistu rakennus.

Kuva nro 4. Sinipukuiset sotilaat tarkastavat kuorma-autoa. Kuljettaja on kävelemässä joidenkin kuvan sotilaiden kanssa auton taakse. Sotilaat näyttäisivät toimivan tiesulullaan. Taustalla liehuu Venäjän ja Krimin lippuja. Venäjän lippu näyttää olevan osa tiesulkua.

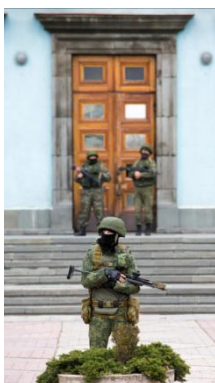
Kuva nro 5. Lentokentän edustalla kävelee yksi vihreään maastopukuun sonnustautunut aseellinen sotilas. Hänen kasvonsa on peitetty. Kaukana taustalla kävelee siviilipukuinen mies Mercedes Benzien välissä.

Kuva nro 6. Kuva rajautuu sivuiltaan kahteen aseistettuun sotilaaseen, joiden kasvot ovat peitetty. Kuva on otettu pimeään aikaan, mutta kuvattu piha-alue on hyvin valaistu. Kuvan keskellä seisoo kolme ortodoksia. Päässään heillä on klobukki (tasalakkinen päähine, johon on ommeltu huivi). Ristiä kantavan henkilön vierellä olevilla on mustan alus-stikarin päällä kirkkaan keltaiset, niskan takaa rinnan päältä helmaan asti ulottuvat kangaskaistaleet, noin 20 cm leveät, toisiinsa edestä napeilla kiinnitetyt epitraziilit (ortodoksi.net). Taustalla näkyy panssaroitu ajoneuvo ja siviilipukuisia henkilöitä puhumassa sotilaan kanssa.

Kuva nro 7.

Kuva nro 8.

Kuva nro 9.

Kuva nro 10.

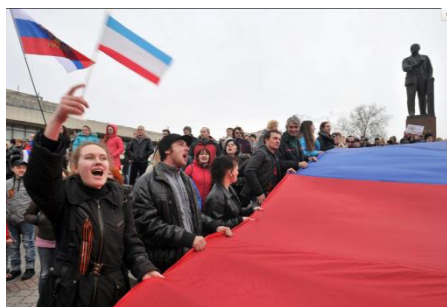
Kuva nro 11.

Kuva nro 12.

Kuva nro 13.

Kuva nro 14. Kuva on otettu rautaportin takaa. Portissa on iso Ukrainan vaakuna. Portin takana näkyy neljä sotilasta, joilla on päällään maastopuku toppatakilla ja karvahatulla. Sotilaat ilmeisimmin vartioivat porttia. Sotilaiden takana näkyy asfalttietä ja nurmialuetta.

Kuva nro 15.

Kuva nro 16.

Kuva nro 17.

Kuva nro 18.

Kuva nro 19.

Kuva nro 20.

Kuva nro 21.

Kuva nro 22.

Kuva nro 23. Ajoneuvon kattoluukulla on kasvonsa täysin peittänyt sotilas. Aseenaan hänellä on konekivääri. Auton taustalla näkyy Venäjän lippu.

Kuva nro 24. Pimeään aikaan otettu kuva on ilmeisimmin kaupungin kadulta. Kuvan oikeassa reunassa on valkoinen pakettiauto tuulilasiin asti rajattuna. Auton edessä on ihmisiä, joilla on Venäjän ja Krimin lippuja. Toisilla ihmisillä on kameroita. Kuvassa näkyy vähintään kolme kameran salaman välähdystä.

Kuva nro 25. Edellisen kuvan tilanne näyttää olevan tässä vain eri suunnasta kuvattuna. Ajoneuvon edessä Venäjän lippua pitävä nainen on ainakin sama, samoin kuin vasemmalla näkyvän auton tuulilasi ja konepelti. Lisäksi kuvassa näkyvät Neuvostoliiton ja Venäjän Mustanmeren laivaston lippu. Vähintään neljä henkilöä käyttää kameraa.

Kuva nro 26. Tummasävytteinen kuva on kuvattu portin sisäpuolelta. Lähimpänä näkyy ”koppalakkinen” mies selin kameraan mustassa nahkatakissa. Tämän edessä on rautaportti kaltereineen. Kuva on tarkennettu jäyhän näköiseen mielenosoittajaan, joka näyttää tuijottavan ”koppalakkaa”. Mielenosoittajan rinnalla ja takana on joukko muitakin mielenosoittajia ja heillä näkyy olevan mukanaan Venäjän lippu.

Kuva nro 27.

Kuva nro 28. Kaksi aseistettua sotilasta kulkee huolettoman näköisesti avoimella alueella hiekkatietä pitkin pois päin kamerasta. Molemmat kantavat aseitaan rennon oloisesti yhdellä kädellä. Noin 10 metrin päässä heitä vastassa on yksittäinen sotilas, joka on pukeutunut yhtenevästi kahden muun sotilaan kanssa. Yksittäisen sotilaan kasvot ovat kohti kameraa, mutta vain silmät ovat näkyvillä. Kuvan taustalla näkyy sotilasajoneuvo, johon näyttää olevan integroitu kaivinkone. Ajoneuvon takana näkyy aidattu alue, jonka sisällä on vartiotornilla varustettu rakennus. Rakennuksen vierellä näkyy Ukrainan lippu.

Kuva nro. 29. Kahdeksan siviilipukuista miestä ovat maassa makaavan siviilipukuisen kimppussa. Yksi käyttää pesäpallomailaa, toinen näyttää käyttävän ruoskaa. Vähintään neljä näyttää kuvaushetkellä potkivan kohdetta.

Kuva nro 30. Kuvassa kiinnitetään julistetta toisen päälle. Toisessa julisteessa on kuva hakarististä, joka on yliviiattu.

Kuva nro 31. Sotilaat ovat järjestyneen laivansa tykkitornin juureen valkoiset ”koppalakit” päässään. Sotilaiden ilmeet ovat väsyneen näköiset. Toisessa rivissä yksi sotilas on kääntänyt päänsä taaksepäin. Rivistö ei näytä kovin sotilaalliselta.

Kuva nro 32. Mies kävelee pihalla ison julisteen ohi. Julisteessa on karttakuva Krimin niemimaasta ja se on värjätty Venäjän lipun väriseksi.

Kuva nro 33. Keltainen linja-auto ohittaa vaalimainoksen, missä on kyrillisillä kirjaimilla kirjoitettua tekstiä liitettynä ison arvokkaan näköisen rakennuksen kuvan päälle. Kahdessa ympyrässä on yliviiattua tekstiä, keskimmäisessä ympyrässä yliviiattuna on hakaristi.

Kuva nro 34.

Kuva nro 35.

Kuva nro 36. Vihreään maastopukuun pukeutuneet kasvonsa peittäneet sotilaat vartioivat nurmialueella. Taaempana kaksi sotilasta näyttää kaivavan maata. Heidän takanaan näkyy vähintään neljä vihreää maastokuorma-autoa.

Kuva nro 37.

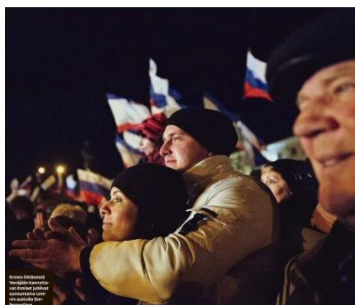

Kuva nro 38. Pöydän ääressä on vähintään viisi henkilöä. Ainakin kolme heistä näyttää naisilta. Kaikki selaavat samalta näyttäviä lappuja joissa on tekstiä.

Kuva nro 39.

Kuva nro 40.

Kuva nro 41.

Kuva nro 42. Neljä miestä kävelee kadulla. Keskimmäisellä on pikkutakki, eikä kravattia. Kaksi hänen lähettyvillään olevaa miestä näkyy paremmin, mutta heillä on rennommat vaatteet. Nämä kaksi katselevat ympärilleen. Keskellä kävelevä kul